

ΕΛ.Ε.ΣΥ.Π

ΤΕΥΧΟΣ 24-25

**ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΗ
ΣΥΜΒΟΥΛΕΥΤΙΚΗΣ
ΚΑΙ
ΠΡΟΣΑΝΑΤΟΛΙΣΜΟΥ**

**REVIEW
OF COUNSELLING AND GUIDANCE**

**ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΗ ΕΚΔΟΣΗ
ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ
ΣΥΜΒΟΥΛΕΥΤΙΚΗΣ ΚΑΙ ΠΡΟΣΑΝΑΤΟΛΙΣΜΟΥ**

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΓΡΗΓΟΡΗ

ΑΘΗΝΑ 1993

ΠΡΟΛΟΓΕΙΑ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΗΣ ΗΜΕΡΙΔΑΣ

Η ΕΛ.Ε.ΣΥ.Π το Σάββατο στις 27 Νοεμβρίου 1993 οργανώνει επιστημονική Ημερίδα με θέμα: **ο Λειτουργός Συμβουλευτικής – Προσανατολισμού στη χώρα μας.**

Η ημερίδα θα πραγματοποιηθεί στο Πολιτιστικό Κέντρο του Δήμου Αθηναίων (στην πρώην Σχολή Ευελπίδων). Απευθύνεται, εκτός από τα μέλη της ΕΛ.Ε.ΣΥ.Π, σε λειτουργούς Συμβουλευτικής και Προσανατολισμού, σε εκπαιδευτικούς, σε ψυχολόγους, σε κοινωνικούς λειτουργούς, σε φοιτητές και σπουδαστές αντίστοιχων ειδικοτήτων, σε γονείς και γενικά σε καθέναν που έχει ενδιαφέρον για το θεσμό «Συμβουλευτική – Προσανατολισμός» και τις εφαρμογές του στη χώρα μας.

Έναρξη : 09.00 Είσοδος δωρεάν

Πληροφορίες: Δ.Σ. της ΕΛΕΣΥΠ

Σειρά «ΣΥΜΒΟΥΛΕΥΤΙΚΗ – ΠΡΟΣΑΝΑΤΟΛΙΣΜΟΣ»

Κυκλοφορεί από τις Εκδόσεις ΓΡΗΓΟΡΗ, Σόλωνος 71 και 73, η νέα, και πρώτη για την Ελλάδα, σειρά «Συμβουλευτική – Προσανατολισμός». Σκοπός της σειράς είναι να συμβάλει στον εμπλουτισμό της ελληνικής βιβλιογραφίας με καινούργιο θεωρητικό και ερευνητικό υλικό στον τομέα αυτόν και γενικά στην προώθηση και επιστημονικοποίηση του θεσμού «Συμβουλευτική – Προσανατολισμός» στη χώρα μας.

Ήδη κυκλοφορούν τέσσερις εργασίες:

1. Σχολικός Εκπαιδευτικός-Επαγγελματικός Προσανατολισμός και Συμβουλευτική (σελ. 333) σε γ' έκδοση.
2. Συμβουλευτική και Συμβουλευτική Ψυχολογία: η Θεωρία της, η Πράξη της, οι Εφαρμογές της.
3. Οι Εκπαιδευτικές και Επαγγελματικές Αποφάσεις των Μαθητών της Γ' Λυκείου. Υπόθεση Κοινωνικής Τάξης; (Εμπειρική Έρευνα) (σελ. 145).
4. Συμβουλευτική – Προσανατολισμός στη Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση: Μια Πρώτη Προσπάθεια Αξιολόγησης του Θεσμού (Εμπειρική Έρευνα) (σελ. 222).

Ετοιμάζεται:

5. Γλωσσάριο Όρων Συμβουλευτικής – Προσανατολισμού (σε 4 γλώσσες).

**ΤΡΙΜΗΝΗ
ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΗ ΣΥΜΒΟΥΛΕΥΤΙΚΗΣ - ΠΡΟΣΑΝΑΤΟΛΙΣΜΟΥ**

**Επίσημη Επιστημονική Περιοδική Έκδοση
της ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ
ΣΥΜΒΟΥΛΕΥΤΙΚΗΣ ΚΑΙ ΠΡΟΣΑΝΑΤΟΛΙΣΜΟΥ
(ΕΛ.Ε.ΣΥ.Π.)**

**QUARTERLY
REVIEW OF COUNSELLING AND GUIDANCE**
Official journal of the
HELLENIC SOCIETY OF COUNSELLING AND GUIDANCE
Address: P.O. Box 60077, 15301, AGIA PARASKEVI, HELLAS

**Τεύχος 24-25, Μάρτιος & Ιούνιος 1993
Volume 22-23, March & June 1993**

Επιστημονική Επιμέλεια: Ευστ. Γ. Δημητρόπουλος
Επιμέλεια Έκδοσης: Η Συντακτική Επιτροπή

Συντακτική Επιτροπή

- Αρχάγγελος Γαβριήλ (Ομάδα ΣΕΠ του Π.Ι.), Πόντου 52, 11527 Αθήνα, τηλ. 01/7779122
- Ευστάθιος Δημητρόπουλος (Καθηγητής ΤΕΙ Αθηνών και Παιδαγωγικής Σχολής της ΣΕΛΕΤΕ), (Βλ. παρακάτω)
- Παν. Σαμοΐλης, (Ομάδα ΣΕΠ του Π.Ι.), Κ. Φλώρη 3, 113 63, Άνω Κυνψέλη τηλ. 01/8828095

Υπεύθυνος, Συντονιστής: Δρ. Ευστ. Γ. Δημητρόπουλος Τ.Θ. 60077, 15301 Αγία Παρασκευή Αττικής, Τηλ. 01/6390497. Αυτή είναι και η επίσημη διεύθυνση της Εταιρείας. Σ' αυτήν στέλνονται οι εργασίες για δημοσίευση στο περιοδικό. Οι συνδρομές των μελών στέλνονται στη διεύθυνση του Ταμεία.

Διοικητικό Συμβούλιο της ΕΛ.Ε.ΣΥ.Π.

- Πρόεδρος: Ευστάθιος Δημητρόπουλος
- Αντιπρόεδρος: Μιχ. Ι. Κασσωτάκης
- Γραμματέας: Αρχάγγελος Γαβριήλ
- Ταμίας: Παναγιώτης Σαμοΐλης
- Μέλος: Μαντώ Μήλιου

**Κεντρική Διάθεση: Βιβλιοπωλείο ΓΡΗΓΟΡΗ Σόλωνος 71
106 79 ΑΘΗΝΑ ΤΗΛ.: 3629684 - 3646697 FAX 3625476**

Τα ανυπόγραφα κείμενα εκφράζουν τις θέσεις της Εταιρείας. Τα ενυπόγραφα τις θέσεις των αρθρογράφων (βλ. οδηγίες στο τέλος του τεύχους 2 και 3 για τη σύνταξη εργασιών).

Ποιοι και πώς γίνονται μέλη της Εταιρείας; βλ. καταστατικό στο τ. 1 του περιοδικού.

Διάθεση του περιοδικού:

1. Στα μέλη της ΕΛ.Ε.ΣΥ.Π. διατίθεται δωρεάν.
2. Στο εμπόριο και σε συνδρομές διατίθεται από τις εκδόσεις ΓΡΗΓΟΡΗ (Σόλωνος 71 & 73).

Λιανική πώληση (για το 1993): Τιμή απλού τεύχους δρχ.: 500, διπλού τεύχους 1000.

3. Συνδρομές: απευθείας από τις Εκδόσεις ΓΡΗΓΟΡΗ.

Ετήσια (1993) εσωτερικού: φυσικά πρόσωπα δρχ. 1.600, βιβλιοθήκες, σχολεία κλπ. δρχ. 1800. Κύπρου: Λίρες 8. Εξωτερικού: \$ 20

Αποστέλλεται και ταχυδρομικά

ISSN 1105-2449

ΠΙΝΑΚΑΣ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ CONTENTS

(Articles in Parts B and Γ with abstracts in English, French or German)

ΜΕΡΟΣ ΠΡΩΤΟ: ΕΙΣΑΓΩΓΙΚΑ	9
A. ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΕΡΓΑΣΙΩΝ ΤΗΣ ΗΜΕΡΙΔΑΣ	10
B. ΧΑΙΡΕΤΙΣΜΟΙ - ΠΡΟΣΦΩΝΗΣΕΙΣ	11
— Προσφώνηση του Προέδρου του Δ.Σ. της ΕΛ.Ε.ΣΥ.Π.	11
— Προσφώνηση του Προέδρου του Δ.Σ. του Σ.Κ.Α.Ε.	12
— Χαιρετισμός του Γενικού Διευθυντή Ο.Α.Ε.Δ.	13
 ΜΕΡΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟ: ΕΙΣΗΓΗΣΕΙΣ	 14
— Ευστάθιος Γ. Δημητρόπουλος-Παναγιώτης Αλτάνης, Η συμβουλευτική ως λειτουργία συνδετική των θεσμών και υπηρεσιών επικούρησης του ανθρώπου	15-23
— Χρήστος Μουζακίτης, Η συμβουλευτική στην κοινωνική πρόνοια	24-30
— Μαρία Δημοπούλου-Λαγωνίκα, Συμβουλευτική σε ιατροκοινωνικές υπηρεσίες	31-37
— Διοχάντη Λουμίδη-Καραμόσχογλου, Συμβουλευτική στις ιατροκοινωνικές υπηρεσίες	38-40
— Ουρανία Καλούρη-Αντωνοπούλου, Η συμβουλευτική στην εκπαίδευση	41-49
— Αλεξ. Μπούκα, Η συμβουλευτική στην απασχόληση	50-57
— Έφη Σαβουλίδου-Λεντάκη, Η συμβουλευτική στην κοινότητα και ο ρόλος της στην πρόληψη	58-63
 ΜΕΡΟΣ ΤΡΙΤΟ: ΣΥΖΗΤΗΣΗ ΣΕ ΣΤΡΟΓΓΥΛΗ ΤΡΑΠΕΖΑ ΚΑΙ ΠΑΡΕΜΒΑΣΕΙΣ	
A. Η συζήτηση σε στρογγυλή τράπεζα	65
B. Παραμβάσεις	65
— Θεμιστοκλής Μίχος	65-66
— Στυλίου Νικόδημος	67
— Μαρία Παρασχάκη	68-70
— Παναγ. Σαμοΐλης	71
— Ευαγγελία Φραγκούλη	72
— Αρ. Μιχαή Π. Χιώτης	73-75
— Ευστ. Γ. Δημητρόπουλος - Μιχ. Χιώτης	76-77

Δuo Λόγια Από τη Διοίκηση – An Introductory Word

Η Επιθεώρηση Συμβουλευτικής – Προσανατολισμού έχει ως κύριο σκοπό της ν' αποτελέσει τον επιστημονικό κρίκο μεταξύ των μελών της Εταιρείας μας, ενώ ταυτόχρονα φιλοδοξεί να λειτουργήσει ως βήμα για τη διαμόρφωση και προώθηση των επιστημονικών θέσεων της Εταιρείας, ως όργανο παρουσίασης και διάδοσης της θεωρίας, της πράξης και της εξέλιξης στην περιοχή «Συμβουλευτική-Προσανατολισμός» και προώθησης γενικά των σκοπών της ΕΛ.Ε.ΣΥ.Π.

Εννοούμε να είναι ένα βήμα ελεύθερο, θαρραλέο, τολμηρό, επίμονο που, στο επιστημονικό πλαίσιο που καθορίζεται υποχρεωτικά από το χαρακτήρα και την αποστολή του περιοδικού, δε θα διστάζει να προωθεί τις θέσεις που θεωρούνται ότι πρέπει να προβληθούν. Όμως, οι απόψεις που προβάλλονται από το βήμα αυτό δεν έχουν με κανέναν τρόπο αντιπολιτευτικό, αντιδραστικό προς οποιαδήποτε πλευρά χαρακτήρα, αλλ' αντανακλούν την αγωνία και το ενδιαφέρον της Εταιρείας για το μέλλον αυτού του θαυμάσιου θεσμού που λέγεται «Συμβουλευτική-Προσανατολισμός», την ευαισθησία της προς καθετί που αφορά τον άνθρωπο, την προθυμία της να φανεί χρήσιμη και να λειτουργήσει συμπληρωματικά και συμβουλευτικά προς κάθε άτομο ή φορέα που ασχολείται με δραστηριότητες Συμβουλευτικές, σχετικές γενικά με τον άνθρωπο.

Με την έννοια αυτή, η Εταιρεία μας είναι στη διάθεση του κάθε ατόμου ή φορέα που αναζητά ευκαιρίες συνεργασίας στο πλαίσιο των επιστημονικών ενδιαφερόντων της, και πρόθυμη να λειτουργήσει ως συμβουλευτικό όργανο προς τις υπηρεσίες που έχουν ευθύνη εφαρμογής του θεσμού, είτε στο δημόσιο είτε στον ιδιωτικό τομέα.

Στις σελίδες της «Ε» φιλοξενούνται κείμενα θεωρητικού, ερευνητικού, πρακτικού και ενημερωτικού χαρακτήρα, με τρόπο ώστε η ενημέρωση του αναγνώστη να γίνεται σε διάφορα επίπεδα. Ταυτόχρονα θα καταβληθεί προσπάθεια, ώστε να εντάσσονται πληροφορίες ή ίσως και κείμενα από το διεθνή χώρο αναφορικά με το

θεσμό «Συμβουλευτική – Προσανατολισμός».

Το περιοδικό απευθύνεται πρώτιστα στους ειδικούς, μέλη ή μη της ΕΛ.Ε.ΣΥ.Π. Όμως έχει προβλεφθεί, ώστε το περιεχόμενο και η φυσιογνωμία του να διαμορφωθούν εξελικτικά, έτσι ώστε ένα μέλος του τουλάχιστον να είναι χρήσιμο και στο μη ειδικό αλλά ενημερωμένο αναγνώστη, ίσως ακόμη και στον ενδιαφερόμενο μαθητή.

Προσκαλούμε όλους τους φίλους και συναδέλφους¹ που ασχολούνται με το σύνολο των δραστηριοτήτων ή με ειδικές διαστάσεις του θεσμού, σ' οποιοδήποτε εργασιακό χώρο και αν είναι ενταγμένοι, να γίνουν μέλη της ΕΛ.Ε.ΣΥ.Π. Όλα τα άτομα που θεραπεύουμε τη Συμβουλευτική και τον Προσανατολισμό πρέπει να συσπειρωθούμε γύρω από μια κοινή εστία, να ενώσουμε τις δυνάμεις μας και να συντονίσουμε τις δραστηριότητές μας με κοινή επιδίωξη την προαγωγή και προώθηση του θεσμού. Όλο το δυναμικό του θεσμού, που τώρα λειτουργεί απομονωμένο και διάσπαρτο, είναι ανάγκη να επικοινωνήσει, να γνωριστεί, να ενωθεί, να συνειδητοποιήσει τις κοινές δραστηριότητες, να ευαισθητοποιηθεί στους κοινούς σκοπούς. Είναι εκπληκτικό, μα διαπιστώσαμε ότι υπήρχαν τόσο πολλοί συνάδελφοι που ασχολούνται με το θεσμό έξω απ' την εκπαίδευση και υπάρχουν κι άλλοι, που δεν γνωρίζουν οι μεν την ύπαρξη των δε. Ιδιαίτερα χαρακτηριστική είναι η έλλειψη επικοινωνίας μεταξύ των συναδέλφων διαφόρων φορέων και χώρων.

Για τη Διοίκηση της Εταιρείας
Δρ. Ευστ. Γ. Δημητρόπουλος

1. Στο τεύχος 1 της ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΗΣ δημοσιεύτηκε το καταστατικό της Εταιρείας ολόκληρο, ώστε να ενημερωθούν όλοι οι συνάδελφοι, τόσο τα μέλη όσο και καθένας που ενδιαφέρεται να γίνει μέλος της, σχετικά με τους σκοπούς και τις επιδιώξεις της αλλά και τη λειτουργία της. Εκεί υπάρχει και η διαδικασία εγγραφής μέλους.

The **REVIEW OF COUNSELLING AND GUIDANCE**, official publication of the **Hellenic Society of Counselling and Guidance**, is a new periodical in this scientific field. It aims primarily at the enhancement and materialization of the goals of the Society, amongst which are to create an instrument which will bring together and shelter all the people specialized or indulging in the field of Counselling and Guidance in Greece, to contribute as much as possible to their educational, personal and professional development, to conduct research studies in C and G, to assist in the organization and operation of Counselling and Guidance services in this country, to act as a medium of communication among the C and G workers in various areas and settings and create for them conditions for cooperation, to disseminate to all members and others all knowledge & experience between the Greek C and G workers and their counterparts in other countries.

All the above are being attempted through a variety of activities like training programs, seminars, meetings, conferences, the periodical together with any other means available to the Board of the Society.

In this respect, this Review is intended to play an important role in the realization of the above goals of the H.E.S.CO.G. From 1988 on it is published quarterly (4 issues a year), in March, June, October and December.

The contents of the Review will include papers dealing with empirical research of all categories, theoretical studies and operational experiences. In any case, the central themes in these papers need to be focused on the field of C and G or areas relevant to it.

The official language of the Review is Greek. However, papers in English, French or German conveying experiences and knowledge through theory or research, or information from other countries interesting and useful to the members of our society, are welcome for publication in original.

For facilitating communication with non Greek speaking readers, and in an effort to make the Review of some usefulness to them, however limited, abstracts in English, French or German are included along with each or the main articles (parts B and C).

It is our hope that this new journal will unite forces with other periodicals in the field of Counselling and Guidance, and contribute creatively in the universal effort to promote the services of C and G for the benefit of the «person» in the confused world of our time.

E.G. Demetropoulos, Ph. D., Indiana University,
President of the Society

ΜΕΡΟΣ ΠΡΩΤΟ
ΕΙΣΑΓΩΓΙΚΑ

A: ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΕΡΓΑΣΙΩΝ ΤΗΣ ΗΜΕΡΙΔΑΣ

09.00	Προσέλευση - Εγγραφές
09.15	Προσφωνήσεις - Χαιρετισμοί
09.30:	Έναρξη εργασιών
09.30-11.45	ΕΙΣΗΓΗΣΕΙΣ
09.30-10.00	Ευστάθιος Γ. Δημητρόπουλος, Πρόεδρος Δ.Σ. ΕΛ.Ε.ΣΥ.Π. Παναγιώτης Π. Αλτάνης, Πρόεδρος Δ.Σ. ΣΚΛΕ. <i>Η Συμβουλευτική ως Λειτουργία Συνδετική των Θεσμών και Υπηρεσιών Επικοινωνίας του Ανθρώπου.</i>
10.00-10.30	Δρ. Χρήστος Μουζακίτης, Καθηγητής Κοινωνικής Εργασίας ΤΕΙ Πάτρας. <i>Η Συμβουλευτική στις Κοινωνικοπρονοιακές Υπηρεσίες</i> Μαρία Δημοπούλου-Λαγωνίκα, Καθηγήτρια Κοινωνικής Εργασίας, ΤΕΙ Αθήνας.
10.30-11.00	Διοχάντη Λουμίδη-Καραμόσχογλου, (M.S.W.), Κοινωνική Λειτουργός. <i>Η Συμβουλευτική στις Ιατροκοινωνικές Υπηρεσίες.</i>
11.00-11.30	Δρ. Ουρανία Καλούρη-Αντωνοπούλου, Καθηγήτρια Παιδαγωγικής, ΣΕΛΕΤΕ Αλεξάνδρα Μπούκα, Δ/ντρια Δ/νσης Επαγγελματικού Προσανατολισμού Ο.Α.Ε.Δ. <i>Η Συμβουλευτική στην Εκπαίδευση και την Απασχόληση.</i> Έφη Σαββουλίδου-Λεντάκη
11.30-11.45	<i>Η Συμβουλευτική στη Γενική Γραμματεία Νέας Γενιάς</i>
* * *	
11.45-12.15	Διάλειμμα - Καφές - Αναψυκτικά
* * *	
12.15-12.30	Σύντομες τοποθετήσεις
	ΣΥΖΗΤΗΣΗ ΣΤΡΟΓΓΥΛΗΣ ΤΡΑΠΕΖΑΣ
12.30-12.00	Συζητούν οι εισηγητές και συμμετέχει το ακροατήριο.
	Λήξη εργασιών.
12.00	

Β. ΧΑΙΡΕΤΙΣΜΟΙ – ΠΡΟΣΦΩΝΗΣΕΙΣ

Επιθεώρηση Συμβουλευτικής - Προσανατολισμού, τ. 24-25 Μάρτιος & Ιούνιος 1993, σσ. 11-13

1. ΠΡΟΣΦΩΝΗΣΗ ΤΟΥ ΠΡΟΕΔΡΟΥ ΤΟΥ Δ.Σ. ΤΗΣ ΕΛ.Ε.ΣΥ.Π.

Κύριε Γενικό Διευθυντά του ΟΑΕΔ,

Κύριε Πρόεδρε του Σ.Κ.Α.Ε.,

Κυρίες και Κύριοι Συνάδελφοι – Αγαπητοί Φίλοι,

Από μέρους της ΕΛ.Ε.ΣΥ.Π. και της Οργανωτικής Επιτροπής σας καλωσορίζω στη σημερινή μας εκδήλωση, μια επιστημονική ημερίδα αφιερωμένη στη Συμβουλευτική. Έχει γίνει πάγια πρακτική πλέον για την Εταιρεία μας να οργανώνει δύο φορές το χρόνο μια εκδήλωση τέτοια, άλλοτε ημερίδα κι άλλοτε συνέδριο.

Η σημερινή όμως εκδήλωση έχει εντελώς ξεχωριστό χαρακτήρα. Είναι μια πολύ ευχάριστη, διαφορετική περίπτωση, αφού την ημερίδα αυτή την οργανώνουν από κοινού η Εταιρεία μας με το Σύλλογο Κοινωνικών Λειτουργών Ελλάδος (ΣΚΛΕ).

Η συνεργασία αυτή κατέστη δυνατή χάρις στην επιστημονική ετοιμότητα, στην επαγγελματική ευρύτητα και στις ανθρωπιστικές ευαισθησίες του Προέδρου του ΣΚΛΕ κ. Παναγιώτη Αλτάνη και των μελών του Δ.Σ. του ΣΚΛΕ, που ομόθυμα ανταποκρίθηκαν στην πρόσκληση μου να συνεργαστούμε στην προσπάθεια αυτή για τον κοινό αγαθό σκοπό της προώθησης της Συμβουλευτικής στη χώρα μας.

Θέλω λοιπόν να ευχαριστήσω τον κ. Αλτάνη από αυτή τη θέση και να εκφράσω την ευχή να είναι η σημερινή προσπάθεια η αρχή μιας γόνιμης επιστημονικής συνεργασίας μεταξύ της ΕΛ.Ε.ΣΥ.Π. και του Σ.Κ.Α.Ε. Ελπίδα μου είναι ότι η συνεργασία αυτή θ' αποβεί εις όφελος τόσο των εταιρειών μας όσο και, κυρίως, του αντικειμένου που υπηρετούμε, δηλαδή της Συμβουλευτικής και της Κοινωνικής Εργασίας.

Ευχαριστώ ακόμη όσους συνέβαλαν στην Οργάνωση αυτής της εκδήλωσης και τους ευγενικούς εισηγητές μας, και σας εύχομαι να είναι η ημερίδα αυτή αφετηρία νέων προβληματισμών και αναζητήσεων.

Ευστ. Γ. Δημητρόπουλος

2. ΠΡΟΣΦΩΝΗΣΗ ΤΟΥ ΠΡΟΕΔΡΟΥ ΤΟΥ Δ.Σ. ΤΟΥ Σ.Κ.Α.Ε.

Κύριοι επίσημοι προσκεκλημένοι,
Κύριε Πρόεδρε της ΕΛ.Ε.ΣΥ.Π.
Κύριοι σύνεδροι,

Αγαπητοί συνάδελφοι,

Τα Διοικητικά Συμβούλια της Ελληνικής Εταιρείας Συμβουλευτικής και Προσανατολισμού (ΕΛΕΣΥΠ) και του Συνδέσμου Κοινωνικών Λειτουργών (ΣΚΛΕ), που διοργάνωσαν αυτή την επιστημονική εκδήλωση, σας καλωσορίζουν και εύχονται η συμμετοχή σας να είναι ευχάριστη και δημιουργική.

Η Ημερίδα αυτή αποτελεί αποτέλεσμα αгаστής συνεργασίας μεταξύ των δύο αυτών φορέων μετά από πρωτοβουλία του αξιότιμου Προέδρου της ΕΛΕΣΥΠ, Καθηγητή κ. Ευστάθιου Δημητρώπουλου. Η δυναμική, δημιουργική και επίπονος προσπάθειά του προσέφερε τις προϋποθέσεις ώστε να πραγματοποιηθεί η σημερινή μας επιστημονική δραστηριότητα. Τον ευχαριστούμε πολύ.

Η Συμβουλευτική, είναι κοινά αποδεκτό, ότι αποτελεί σύγχρονη κοινωνική αναγκαιότητα για την επιβίωση του σύγχρονου ανθρώπου και την αρμονική του συνύπαρξη με το περιβάλλον του.

Η παροχή υπηρεσιών Συμβουλευτικής με διάφορες μορφές ή και ποικίλους ειδικούς στόχους, απαιτεί άρτια επιστημονική κατάρτιση των στελεχών και κατάλληλο θεσμικό πλαίσιο αναφοράς.

Η χώρα μας δεν έχει να επιδείξει σημαντική πρόοδο στους τομείς αυτούς και οι αρμόδιοι κρατικοί φορείς δεν παρουσιάζουν ιδιαίτερη κινητικότητα.

Οι επιστημονικοί χώροι που διαπλέκονται στο επίπεδο της Συμβουλευτικής, έχουν δεοντολογική υποχρέωση να προωθήσουν την ανάπτυξη της προς όλες τις κατευθύνσεις.

Υποχρέωσή μας είναι να βελτιώσουμε και διευκολύνουμε την επικοινωνία μεταξύ των επαγγελματιών που συνεργάζονται στα πλαίσια της Συμβουλευτικής για να επιτύχουμε την εδραίωση του θεσμού αλλά και την εξασφάλιση της ποιότητας της παροχής της.

Η σημερινή επιστημονική μας ημερίδα, αποτελεί έκφραση της διάθεσης των φορέων μας για συνεργασία και προώθηση της Συμβουλευτικής, αντικειμένου που καλύπτει την επιστημονική και επαγγελματική μας δραστηριότητα.

Οι αξιόλογοι ομιλητές θα μας παρουσιάσουν τις σημαντικές πτυχές που συνθέτουν τη Συμβουλευτική και θα αναλύσουν τις δυνατότητες ανάπτυξής της σε διάφορους τομείς εφαρμογής.

Ευελπιστούμε ότι οι εισηγήσεις, οι παρεμβάσεις και η συζήτηση θα αποτελέσουν πολύτιμο υλικό για τη μελλοντική μας δράση και για την ενημέ-

ρωση των υπευθύνων και όσων ενδιαφέρονται για τα ζητήματα της Συμβουλευτικής.

Η πρωτοβουλία μας αυτή, ελπίζουμε ότι θα αποτελέσει έναυσμα ενεργοποίησης παραγόντων που θα συντελέσουν στην ανάπτυξη, προώθηση και εδραίωση του θεσμού της Συμβουλευτικής.

Σας εκφράζουμε τις ευχαριστίες μας για την συμμετοχή σας, ευχόμαστε δημιουργικές εργασίες και θα χαρούμε να συναντηθούμε και στην επόμενη επιστημονική μας δραστηριότητα.

Παν. Αλτάνης

3. ΧΑΙΡΕΤΙΣΜΟΣ ΤΟΥ ΓΕΝΙΚΟΥ ΔΙΕΥΘΥΝΤΗ ΤΟΥ Ο.Α.Ε.Δ.

Ως Εκπρόσωπος της Διοικήτου του Ο.Α.Ε.Δ. κ. Νίκης Τζαβέλλα σας μεταφέρω τον θερμό χαιρετισμό και τα συγχαρητήριά της για τη διοργάνωση της Επιστημονικής Ημερίδας για τη Συμβουλευτική με την ευχή όπως τα αποτελέσματα των εργασιών βρουν την απήχηση που επιβάλλεται για την προώθηση του θεσμού της Συμβουλευτικής.

Όπως είναι γνωστό ο σημερινός άνθρωπος συγκρούεται καθημερινά με διάφορα προβλήματα και η ζωή του, εξ αιτίας και της τεχνολογικής προόδου, διακατέχεται από άγχος και ένταση.

Μέσα σ' αυτή την πάλη ο άνθρωπος προσπαθεί να επιβιώσει, προσπαθεί να βρει διεξόδους και λύσεις στα προβλήματα που τον απασχολούν.

Σ' αυτή την κρίσιμη φάση έρχεται ο θεσμός «Συμβουλευτική και Προσανατολισμός» να παράσχει βοήθεια στο άτομο για να μπορέσει να βρει ικανοποιητική λύση στα προβλήματά του, ώστε όσο το δυνατό αυτόνομα να πορευθεί στη ζωή του.

Η σοβαρότητα και ο ρόλος της Συμβουλευτικής και του Προσανατολισμού επιβάλλουν περισσότερες και εντατικότερες προσπάθειες από όλους μας προς πάσα κατεύθυνση. Ιδιαίτερα η Πολιτεία πρέπει να περιβάλει με το απαιτούμενο ενδιαφέρον το θεσμό «Συμβουλευτική - Προσανατολισμός» για την προώθηση και εξέλιξή του.

Ο Ο.Α.Ε.Δ., ως εμπλεκόμενος φορέας από πλευράς Επαγγελματικού Προσανατολισμού, είναι στη διάθεσή σας για να βοηθήσει δυναμικά τη στήριξη του θεσμού αφού στόχος του ενδιαφέροντος είναι ο άνθρωπος.

Δημ. Νικάκης

ΜΕΡΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟ

ΕΙΣΗΓΗΣΕΙΣ*

* Οι εισηγήσεις αυτές έχουν καταχωριστεί και αυτοτελώς στο Περιοδικό του ΣΚΑΕ *Κοινωνική Εργασία*. Παρουσιάζονται εδώ με τη σειρά πραγματοποίησής τους.

Ευστάθιος Γ. Δημητρόπουλος & Παναγιώτης Αλτάνης*

Η ΣΥΜΒΟΥΛΕΥΤΙΚΗ ΩΣ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑ ΣΥΝΔΕΤΙΚΗ ΤΩΝ ΘΕΣΜΩΝ ΚΑΙ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ ΕΠΙΚΟΥΡΗΣΗΣ ΤΟΥ ΑΝΘΡΩΠΟΥ

Στην εργασία αυτή επιχειρείται μια γενική εισαγωγή στην έννοια, στο ρόλο και στις εφαρμογές της Συμβουλευτικής, σε μια προσπάθεια προώθησής της στη χώρα μας. Πρώτα οριοθετείται η έννοια, το περιεχόμενο και ο σκοπός της Συμβουλευτικής. Κατόπιν γίνεται συνοπτική παρουσίαση μερικών βασικών εφαρμογών της, σ' άλλες χώρες και στη δική μας. Τέλος διερευνάται η σχέση της Συμβουλευτικής με τους άλλους θεσμούς –και λειτουργούς– επικούρησης του ανθρώπου και τις αντίστοιχες λειτουργίες τους, ώστε να δείχνει η συνδετική λειτουργία της Συμβουλευτικής μεταξύ των συγγενών επιστημών-επαγγελμάτων.

*Dr. E.G. Demetropoulos & Pan. Altanis**

COUNSELLING: A FUNCTION PENETRATING ALL SERVICES DEVELOPED IN SUPPORT OF THE PERSON

A general introduction to counselling is attempted in this paper. The meaning, content and aim of counselling are first touched. A brief presentation of some of the most basic applications, in Greece as well as abroad, follows. Finally, the relation of counselling with other services for the support of the person is inquired, while the interconnecting function of Counselling, as a core of activities and practices in all relative services to various professions is shown.

1. Σκοπός

Α. ΕΙΣΑΓΩΓΙΚΑ

Αυτή η εργασία ετοιμάστηκε από κοινού από τους δύο συγγραφείς, σε μια ενιαία προσπάθεια παραγωγής της Συμβουλευτικής στη χώρα μας και διαμόρφωσης μιας διεπιστημονική - διεπαγγελματικής θεώρησής της.

Κύριος σκοπός αυτής της εργασίας είναι μια εισαγωγική, γενική παρουσίαση της Συμβουλευτικής και της φιλοσοφίας των συγγραφέων σχετική με τη χρησιμότητα και χροιά της. Ειδικότερα, επιχειρείται παρακάτω:

α. Μια οριοθέτηση της έννοιας και του περιεχομένου της Συμβουλευτικής, όπως αυτά αντανακλώνται στην κλασσική διεθνή βιβλιογραφία και πρακτική,

β. Μια περιδιάβαση στους σκοπούς της Συμβουλευτικής, γενικούς και ειδικούς.

γ. Μια συνοπτική αναφορά στις ειδικές εφαρμογές της Συμβουλευτικής, διεθνώς αλλά κατά κύριο λόγο στη χώρα μας.

δ. Μια γενική αναφορά στο ρόλο της Συμβουλευτικής ως λειτουργίας συνδετικής στο χώρο των υπηρεσιών και θεσμών επικοινωνίας του ανθρώπου (Δημητρόπουλος 1992β).

2. Χροιά της προσέγγισης

Στις επεξεργασίες του θέματος της Συμβουλευτικής στο κείμενο αυτό, το κεντρικό ενδιαφέρον και η κύρια έμφαση εντοπίζονται στην επιστημονική όψη. Ενδιαφέρει, δηλαδή τους συγγραφείς αποκλειστικά και μόνο η Συμβουλευτική ως επιστημονική περιοχή, γνωστικό αντικείμενο. Δεν τους απασχολεί η επαγγελματική, η συνδικαλιστική, η συντεχνιακή κλπ. όψη του θέματος. Ούτε αποτελούν ενδιαφέρον τους οι πιθανές επιδιώξεις ατόμων, ομάδων ατόμων, ομάδων επαγγελματιών, σε σχέση με την εφαρμογή της Συμβουλευτικής, στο σύνολό της ή κάποιων λειτουργιών της μόνον. Τους ενδιαφέρει η Συμβουλευτική ως Συμβουλευτική Επιστήμη, γιατί αυτή η προαγωγή αποτέλεσε και το κίνητρο της συνεργασίας αυτής.

B. ΕΝΝΟΙΑ ΤΗΣ ΣΥΜΒΟΥΛΕΥΤΙΚΗΣ

Ετυμολογικά, ο όρος «Συμβουλευτική» προέρχεται από το «συν-βουλεύομαι», με την ειδική έννοια του «συν-εξετάζω με κάποιον ένα θέμα» κατ' επέκταση, συν-εξετάζω με κάποιο άτομο το πρόβλημά του, και τον διευκολύνω στην εξεύρεση ικανοποιητικής λύσης*.

Με τον όρο αποδίδεται στα Ελληνικά το αγγλικό counselling, το γαλλικό conseil κλπ. –αν και ο όρος Counselling τείνει να χρησιμοποιείται σε πολλές γλώσσες.

Σε μια προσπάθεια προσδιορισμού της έννοιας της Συμβουλευτικής αναλυτικότερα, τρεις είναι οι συνήθως ακολουθούμενες προσεγγίσεις. Θεωρήθηκε, δηλαδή, η Συμβουλευτική ως ένα από τα παρακάτω ή ως όλα αυτά μαζί.

1. Διαδικασία - Σκοπός

Σ' αυτή τη γραμμή σκέψης, Συμβουλευτική είναι η διαδικασία εκείνη κατά την οποία (α) ένα άτομο –ή ένα σύνολο ατόμων– που αντιμετωπίζει κάποιο πρόβλημα, προσέρχεται οικειοθελώς σε (β) έναν ειδικευμένο λειτουργό, που διαθέτει επαρκή κατάρτιση αλλά και βούληση να βοηθήσει το άτομο αυτό, (γ) μέσα σε ένα πλαίσιο δομημένο έτσι ώστε να διευκολύνεται η δημιουργία μιας σωστής και αποτελεσματικής συμβουλευτικής σχέσης μεταξύ των δύο μερών.

2. Επιστημονική Περιοχή

Προφανώς η Συμβουλευτική δεν αποτελεί ακόμη ανεξάρτητη, αυτοτελή επιστήμη. Σαφώς όμως αποτελεί μια ευδιάκριτη επιστημονική περιοχή, που προσδιορίζεται από τη θεωρία και τη μεθοδολογία της (θεωρητικό υπόβαθρο και πρακτικές εφαρμογές), καθώς και από τους σκοπούς της και τις επιδιώξεις της, όπως όλα αυτά στη διεθνή βιβλιογραφία εντάσσονται στο χώρο της Συμβουλευτικής. Με αυτή την έννοια, σ' άλλες χώρες έχει εξελιχθεί σε επάγγελμα, με δικές του πανεπιστημιακές σπουδές, δικές του εφαρμογές, δικές του εξειδικεύσεις (βλ. παρακάτω).

* Είναι προφανές ότι το «συμβουλεύω» με την έννοια του «παρέχω συμβουλές» δεν αντανάκλα τον χαρακτήρα της συμβουλευτικής σχέσης, και καλόν είναι να αποφεύγεται.

3. Μέθοδος

Είναι, τέλος η Συμβουλευτική και μέθοδος, έτσι τουλάχιστον θεωρείται από αρκετούς. Είναι συγκεκριμένη μορφή παρέμβασης για βοήθεια στο άτομο, η «συμβουλευτική παρέμβαση», που στην πράξη μπορεί να ποικίλλει από απλή προληπτική ενέργεια μέχρι αντιστάθμιση και θεραπεία: από απλές τεχνικές συνεργασίας και επικοινωνίας μέχρι τις πιο σύγχρονες θεραπευτικές πρακτικές (εκτός, βέβαια, από τις αμυγείς ψυχιατρικές μεθόδους)*.

Είναι προφανές από τις παραπάνω αδρές οριοθετήσεις ότι η χροιά της Συμβουλευτικής είναι κατά κύριο λόγο προληπτική, όσο και αν δεν απορρίπτονται οι παρεμβάσεις αντισταθμιστικού σκοπού και περιεχομένου.

Όπως σημειώθηκε, η Συμβουλευτική δεν αποτελεί ακόμη ανεξάρτητη επιστήμη. Στηρίζεται, σε σχέση με τη θεωρητική και μεθοδολογική της υπόσταση, σε άλλες επιστήμες.

Δανείζεται, φερ' ειπείν, θεωρία και μεθόδους από την ψυχολογία. Από διάφορους κλάδους της. Ένας κλάδος της ψυχολογίας, εξάλλου, η «Συμβουλευτική ψυχολογία», είναι προέκταση της Συμβουλευτικής, με την οποία έχει σε μεγάλη έκταση κοινό περιεχόμενο. Χρησιμοποιεί, ακόμη, πολλά στοιχεία της Παιδαγωγικής, δεδομένου μάλιστα ότι πολλές εφαρμογές της σχετίζονται άμεσα με το σχολείο ή έχουν τη μορφή μάθησης-διδασκαλίας. Κατ' επέκταση, κάνει χρήση κι άλλων επιστημών, όπως η Κοινωνιολογία, η Φιλοσοφία κλπ.

Γ. ΣΚΟΠΟΣ – ΣΗΜΑΣΙΑ

1. Σκοπός – Αντικείμενο

Όπως εύκολα συμπεραίνεται και από τα παραπάνω, σε μια γενική θεώρηση η Συμβουλευτική έχει ως κύριο αντικείμενο ενδιαφέροντος τον *άνθρωπο* τον πολύπαθο άνθρωπο της σημερινής πολυδαίδαλης, πολυσύνθετης και ακαθοδήγητης κοινωνίας μας, η οποία στην πράγματι ελκρινή πρόθεση και προσπάθειά της να βοηθήσει τον άνθρωπο να λύσει τα προβλήματά του, του δημιουργεί καινούργια και δυσκολότερα.

Ως κύριο σκοπό της λοιπόν έχει η Συμβουλευτική να βοηθήσει, με τη γνωστή, έγκαιρη και αποτελεσματική παρέμβαση άμεσης ή έμμεσης επικούρησης τον άνθρωπο, προκειμένου ο τελευταίος να εξασφαλίσει την επιτυχέστερη δυνατή προσαρμογή στο σημερινό δύσκολο κοινωνικό κλπ. περιβάλλον του. Ταυτόχρονα, στοχεύει να το βοηθήσει να αναπτυχθεί σωστά και να εξελιχθεί σ' ένα υγιές, πλήρες και αυτοπραγματοποιούμενο άτομο, που θα έχει τη βούληση και την ικανότητα να συνυπάρξει με τα άλλα άτομα της κοινωνίας του και να συνδημιουργήσει μαζί τους το ίδιο τους το περιβάλλον και να χτίσει το ίδιο τους το μέλλον.

Στο πλαίσιο αυτό σκέψης είναι προφανώς η ανάγκη και για διευκόλυνση του ατόμου να γνωρίσει τις διάφορες όψεις (φυσική, κοινωνική, πολιτισμική, επαγγελματική, οργανωτική, εκπαιδευτική κλπ.) αυτού του περιβάλλοντος, ώστε να είναι δυνατή η διαμόρφωση της «σωστής σχέσης» προσαρμογής σ' αυτό το περιβάλλον. Μ' αυτή όμως την έννοια, γίνεται προφανής η ανάγκη μετατόπισης του επίκεντρου της προσπάθειας

* Για συζητήσεις σχετικές με την έννοια της Συμβουλευτικής βλ. μεταξύ άλλων Δημητρόπουλος 1992α και 1992β, Shertre & Stone 1981, Tyler 1969, Ivey et al 1987, και ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΗ ΣΥΜΒΟΥΛΕΥΤΙΚΗΣ ΚΑΙ ΠΡΟΣΑΝΑΤΟΛΙΣΜΟΥ, τ., 1, 1966.

της Συμβουλευτικής; ναι, ο άνθρωπος; ναι, το περιβάλλον του, αλλά το πολύ περισσότερο η *σχέση μεταξύ των δύο*. (Δημητρώπουλος 1992β, Brammer & Shotrom 1968).

Αν στα παρακάτω προστεθεί και η ευρωπαϊκή διάσταση της σημερινής μας πραγματικότητας, η οποία αναγκαστικά διευρύνει τους ορίζοντες του περιβάλλοντος για τη χώρα μας (για την κάθε χώρα-μέλος της Ευρωπαϊκής Ένωσης) και το κάθε μέλος της ξεχωριστά γίνεται σαφές ότι η ανάγκη για συμβουλευτική παρέμβαση προς άτομα αλλά και ομάδες ατόμων και ευρύτερα σύνολα, γίνεται πιο έντονη και ο ρόλος της Συμβουλευτικής πιο καθοριστικός.

Από τον παραπάνω γενικό σκοπό απορρέουν οι ειδικοί σκοποί της Συμβουλευτικής, οι οποίοι είναι χιλιάδες και φυσικά διαφοροποιούνται σε σημαντικό βαθμό από χώρο σε χώρο εφαρμογής της, από κατηγορία σε κατηγορία ατόμων, από ομάδα σε ομάδα κοκ. (βλ. παρακάτω).

2. Σημασία – Χρησιμότητα

Επί της χρησιμότητας και της σημασίας της Συμβουλευτικής θα μπορούσε να επιχειρηματολογεί κανείς για ώρες. Είναι τόσες πολλές και τόσο μεγάλες οι ανάγκες του ανθρώπου της σημερινής κοινωνίας (που θα πολλαπλασιαστούν στις κοινωνίες που έρχονται), είναι τόσα πολλά τα προβλήματα που έχουν να αντιμετωπίσουν τα άτομα, είναι τόσο πολλοί οι κίνδυνοι που ελλοχεύουν ιδιαίτερα για τους νέους, είτε αυτοί είναι στο σχολείο είτε έξω απ' αυτό, και είναι τόσο επικίνδυνες και αμετάκλητες μερικές από τις πιθανές αρνητικές επιπτώσεις στον άνθρωπο, που η ύπαρξη θεσμών επικούρησης του ανθρώπου, όπως η Συμβουλευτική, μετατρέπεται πλέον από

πολυτέλεια σε άμεση ανάγκη για το άτομο και υποχρέωση για το κοινωνικό σύνολο. Η Συμβουλευτική, συνεπώς, έρχεται ως μια ανταπόκριση της κοινωνίας στο κάλεσμα του ανθρώπου για βοήθεια –δυστυχώς πρώτα δημιουργούνται τα προβλήματα κι ύστερα αναζητούνται οι λύσεις– είτε προκειμένου να προλάβει τα προβλήματα, (προληπτικός ρόλος), είτε προκειμένου να αντισταθμίσει (αντισταθμιστικός - θεραπευτικός ρόλος).

Το γεγονός αυτό καθαυτό εξάλλου ότι η Συμβουλευτική, όπως και οι άλλες μορφές προσπαθειών επικούρησης του ανθρώπου, έχει ήδη αναπτυχθεί εδώ και πολλές δεκαετίες στις χώρες που προηγήθηκαν στην ανάπτυξη –συνεπώς και στην αύξηση των προβλημάτων των μελών τους– αλλά μαζί σ' αυτές που αναπτύχθηκε ενωρίτερα το ενδιαφέρον για τον άνθρωπο και καλλιεργήθηκαν ενωρίτερα οι νεο-ανθρωπιστικές τάσεις, αποτελεί μια αδιάψευστη απόδειξη της σημαντικότητας της Συμβουλευτικής σε σχέση με τις μορφές αλλά και τα επίπεδα συνθετότητας και πολυπλοκότητας των κοινωνιών.

Δ. ΕΦΑΡΜΟΓΕΣ ΤΗΣ ΣΥΜΒΟΥΛΕΥΤΙΚΗΣ

Θα ήταν ευχής έργο αν ήταν δυνατόν να παρουσιαστούν σ' ένα κείμενο όπως αυτό οι ειδικές εφαρμογές της Συμβουλευτικής. Είναι όμως πράγμα ανέφικτο. Γι' αυτό και παρακάτω επιχειρείται μια καταγραφή των χώρων στους οποίους εφαρμόζεται η Συμβουλευτική, με απλή μόνο και επιλεκτική αναφορά σε ειδικές εφαρμογές της*.

* Για μια αναλυτική παρουσίαση των εφαρμογών βλ. Δημητρώπουλος 1992β όπου και εκτενέστερη βιβλιογραφία, γενική και ειδική.

1. Εκπαίδευση

Ο χώρος της Εκπαίδευσης, μάλιστα σ' όλες τις βαθμίδες και προεκτάσεις αποτελεί ένα από τα κύρια πεδία εφαρμογών της Συμβουλευτικής. Αποτελεί μάλιστα έναν απ' τους τρεις άξονες (μαζί με την Απασχόληση, την Κοινωνική Φροντίδα και την Ψυχική Υγεία) πάνω στους οποίους εξελίχτηκε και διαμορφώθηκε η Συμβουλευτική.

Ιδιαίτερα αντικείμενα ενδιαφέροντος, όπου η *Σχολική Συμβουλευτική* μπορεί να προσφέρει σε ουσιαστικό βαθμό, είναι μεταξύ άλλων: διευκόλυνση της εξασφάλισης σωστής και πλήρους αυτογνωσίας - αυτοαντίληψης, σωστής ατομικής ψυχολογικής, συναισθηματικής, κοινωνικής κλπ. ανάπτυξης, βοήθεια για λήψη αποφάσεων, πρόληψη-αντιμετώπιση-εξεταστικού άγχους, μεθοδολογία μελέτης, διαπροσωπικές σχέσεις (ιδιαίτερα ετερόφυλες), σεξουαλική συμβουλευτική αγωγή, σχέσεις δασκάλων - μαθητών, σχέσεις σχολείου - οικογένειας και κοινωνίας, οικογενειακές σχέσεις, προσαρμογή νέων μαθητών, παραβατική συμπεριφορά - βανδαλισμοί, συμβουλευτική νονέων κλπ. (Βρετάκου 1990, Καλαβά-Μυλωνά 1989, Μάνος 1991, Δημητρόπουλος 1987, Teuber 1985).

2. Υπηρεσίες Απασχόλησης

Η απασχόληση γενικά, όπως στη δική μας περίπτωση τη διαχειρίζεται ο ΟΑΕΔ με τις επιμέρους οργανωμένες υπηρεσίες του, είναι ο δεύτερος κεντρικός άξονας ανάπτυξης, διαμόρφωσης και εφαρμογής της Συμβουλευτικής. Βέβαια εδώ γίνεται λόγος (πάντοτε σε συνάρτηση με τις κατά καιρούς δυνατότητες των υπηρεσιών αλλά και τη φιλοσοφία που έχει υιοθετηθεί) περισσότερο για την διάσταση της Επαγγελματικής Συμβουλευτικής και του Επαγγελματικού Προσανατολισμού.

Ιδιαίτερα αντικείμενα ενδιαφέροντος, όπου η Επαγγελματική Συμβουλευτική μπορεί να προσφέρει είναι ο προσανατολισμός ατόμων, η αποκατάσταση («επαγγελματική τοποθέτηση») ανέργων, ή ατόμων με ειδικές ανάγκες η επιλογή για εκπαίδευση και κατάρτιση («εκπαιδευτική τοποθέτηση»), η στήριξη νέων και μαθητευομένων κοκ.

3. Επαγγελματικοί χώροι

Εδώ γίνεται λόγος για κάθε χώρο επαγγελματικής - παραγωγικής δραστηριότητας, είτε του δημόσιου είτε του ιδιωτικού τομέα. Η εμπειρία από αυτή την εφαρμογή στο εξωτερικό έχει ως εξής: υπηρεσίες, οργανισμοί, επιχειρήσεις κλπ. διαθέτουν έναν ειδικό ο οποίος σε βάση μόνιμης ή μερικής απασχόλησης, παρέχει συμβουλευτική στήριξη στους εργαζόμενους προκειμένου να αντιμετωπίσουν οποιοδήποτε πρόβλημα, είτε εργασιακό, είτε ακόμη και προσωπικό. Έτσι, μεγάλες επιχειρήσεις, τράπεζες, οργανισμοί, πολυκαταστήματα κλπ., έχουν ή μισθώνουν ένα Σύμβουλο για την υλοποίηση των λειτουργιών της Συμβουλευτικής. Τέτοιες λειτουργίες ενδεικτικά μπορεί να σχετίζονται με την προσωπική υγεία των εργαζομένων και γενικά του προσωπικού, την εργασιακή ασφάλεια, την πρόληψη ατυχημάτων, την ψυχολογική στήριξη των ιδίων και της οικογένειάς τους, τον εκπαιδευτικό και Επαγγελματικό προσανατολισμό των ιδίων και της οικογένειάς του, τις σχέσεις μεταξύ των εργαζομένων, τις σχέσεις μεταξύ εργαζομένων - εργοδοσίας κτλ.

Η εμπειρία από τη χώρα μας περιορίζεται σε ελάχιστες εφαρμογές (μεγάλες επιχειρήσεις ΤΙΤΑΝ - ΔΕΗ - ΙΟΝ - Εμπορική Τράπεζα κ.ά.) με σημαντικά αποτελέσματα.

4. Ιατροπαιδαγωγικές και

Κοινωνικοπρονοιακές Υπηρεσίες

Πρόκειται για υπηρεσίες που εντάσσο-

νται στο Υπουργείο Υγείας και Πρόνοιας, οι οποίες ποικίλλουν ευρύτατα ως προς τη μορφή, τη δομή, τους σκοπούς και τη διοικητική εποπτεία: από μονάδες νοσοκομείων μέχρι αποκεντρωμένες μονάδες περίθαλψης και φροντίδας, και μέχρι ειδικά προγράμματα για ειδικούς πληθυσμούς (π.χ. φτώχειας, τσιγγάνων κλπ.).

Ενδεικτικά και μόνο σημειώνονται παρακάτω μερικοί «ειδικοί πληθυσμοί» ή μερικές κατηγορίες ατόμων προς τα οποία απευθύνεται η Συμβουλευτική σ' αυτές τις περιπτώσεις: άτομα με ειδικές ανάγκες (π.χ. με σωματική αναπηρία, με νυκτική υστέρηση κλπ.), χρόνιοι ασθενείς, μελλοθάνατοι, άτομα που πάσχουν από ανίατες ασθένειες, μαθητές με δυσκολίες προσαρμογής, κακοποιημένα άτομα, άτομα εξαρτημένα κοκ (Αλτάνης 1968β).

5. Ζευγάρια - Οικογένειες

Η Συμβουλευτική ζευγαριών και η Οικογενειακή Συμβουλευτική είναι ένας χώρος με απέραντες στην πράξη εφαρμογές, που μπορούν να ξεκινούν από απλά εργαστήρια διαπροσωπικών σχέσεων και να φθάνουν μέχρι θεραπεία διαλυμένων οικογενειών. Προβλήματα - δραστηριότητες αυτού του τομέα είναι μεταξύ άλλων προετοιμασία ζευγαριών για γάμο, διαλυμένες οικογένειες, προβλήματα τεκνοποίησης, σχέσεις γονέων και παιδιών, κακοποιημένα παιδιά, σεξουαλική συμπεριφορά κλπ.

6. Εκπαίδευση Γονέων

Αν λάβουμε υπόψη μας ότι ένα μεγάλο μέρος της Συμβουλευτικής υλοποιείται με διαδικασίες μάθησης ή απομάθησης (απόσβεσης), διαμόρφωσης συμπεριφοράς ή τροποποίησης συμπεριφοράς, διαμόρφωσης ή αλλαγής διαθέσεων και στάσεων κλπ., γίνεται προφανές ότι το κύριο μέρος των διαδικασιών και δραστηριοτήτων στην εκπαίδευση γονέων είναι απλά εφαρμογή των λει-

τουργιών της Συμβουλευτικής (Χουρδάκη, 1989).

7. Ποιμαντική Συμβουλευτική

Η Ποιμαντική Συμβουλευτική είναι μια πολύ σημαντική εφαρμογή της Συμβουλευτικής, με απέραντες δυνατότητες παρέμβασης τόσο σε ατομική όσο και σε ομαδική μορφή. Αν λάβει κανείς υπόψη του την εμβέλεια της εκκλησίας στη δική μας κοινωνία, και την αμεσότητα της σχέσης της με τους ανθρώπους σε επίπεδο ενορίας, γίνεται αντιληπτό το μέγεθος της δυνατότητας που έχει η εκκλησία και το περιβάλλον της για συμβουλευτική παρέμβαση (βλ. Σταυρόπουλος, 1984).

8. Ένοπλες Δυνάμεις

Οι ένοπλες δυνάμεις, τα σώματα ασφαλείας κλπ. είναι χώροι με μεγάλες δυνατότητες και μεγάλη ανάγκη για εφαρμογή της Συμβουλευτικής. Σ' άλλες χώρες υπάρχει ήδη μεγάλη εμπειρία, ενώ στη δική μας περίπτωση μόνο μερικές μεμονωμένες προσπάθειες έχουν γίνει. Ειδικότεροι τομείς εφαρμογών είναι η προσαρμογή των νέων και νεοσυλλέκτων, η επιλογή για ειδικότητες, η ψυχολογική - συναισθηματική στήριξη, η προετοιμασία για επανένταξη, σχέσεις μεταξύ κληρωτών και βαθμοφόρων κλπ.

9. Ειδικότερες Ομάδες

Ανεξάρτητα από τους συγκεκριμένους χώρους εφαρμογής της Συμβουλευτικής, θα ήταν εύκολο να εντοπιστούν ειδικότερα κοινωνικές ομάδες ατόμων οι οποίες αντιμετωπίζουν ιδιόμορφα προβλήματα και μπορούν ν' αποτελέσουν αντικείμενο ξεχωριστού ενδιαφέροντος της Συμβουλευτικής.

Ενδεικτικά σημειώνονται οι ομάδες:
α. Επαναπατριζόμενοι, παλινοοστούντες,
β. Πρόσφυγες οικονομικοί, πολιτικοί κλπ.

- γ. Λαθρομετανάστες, λαθροεργαζόμενοι,
- δ. Πολιτιστικές μειονότητες, διαφόρων κατηγοριών,
- ε. Παραβατικές ομάδες («Σωφρονιστική Συμβουλευτική»),
- στ. Ομάδες ατόμων με ξεχωριστά προβλήματα όπως ομάδες σε απο-εξάρτηση ομάδες σε επανένταξη, ομάδες με ειδικά προβλήματα υγείας.
- ζ. Άτομα με ειδικές ανάγκες
- η. Ομοφυλόφιλοι κλπ.

10. Ειδικότερες Εφαρμογές

Στην ενότητα αυτή γίνεται μια απλή καταγραφή επιλεκτικά μερικών από τις πιο γνωστές ειδικές εφαρμογές της Συμβουλευτικής, πάλι ανεξάρτητα από το χώρο στον οποίο επιχειρούνται οι εφαρμογές αυτές (μπορεί μια εφαρμογή να γίνεται σε πολλούς και διάφορους χώρους). Τέτοιες εφαρμογές λοιπόν μεταξύ άλλων είναι: Συμβουλευτική για απλή πληροφόρηση, για διευκόλυνση αυτογνωσίας, αυτοαντίληψης, για προσωπική ανάπτυξη, για απόκτηση απλών δεξιοτήτων ζωής, για ψυχολογική - συμβουλευτική στήριξη, για επίλυση προβλημάτων, για διευκόλυνση της προσαρμογής - μετάβασης - ένταξης, για περιπτώσεις ατόμων που εγκαταλείπουν το σπίτι τους, την οικογένειά τους, για περιπτώσεις κακοποιημένων και εγκαταλελειμμένων ατόμων, για διαπροσωπικές σχέσεις - επικοινωνία, για σεξουαλική αγωγή, για περιπτώσεις θανάτου, για καταστάσεις κρίσης, για χρήση ελεύθερου χρόνου, για θεραπεία, για ηθικο-φιλοσοφική-θρησκευτική ανάπτυξη κλπ.

Γίνεται σαφές ότι τα πεδία εφαρμογής της Συμβουλευτικής εντοπίζονται σ' όλους τους τομείς της ανθρώπινης δραστηριότητας, και οι δυνατότητες, συνεπώς, της Συμβουλευτικής για παρέμβαση επικοινωνίας του ανθρώπου είναι απέραντες. Εκείνο που απαιτείται είναι να εξασφαλίζονται (α.) τα απαιτούμενα μέσα και (β.) οι σωστά εκ-

παιδευμένοι και ευαισθητοποιημένοι επαγγελματίες.

Ε. ΟΙ «ΘΕΣΜΟΙ ΕΠΙΚΟΥΡΗΣΗΣ ΤΟΥ ΑΝΘΡΩΠΟΥ» ΚΑΙ Ο ΣΥΝΔΕΤΙΚΟΣ ΡΟΛΟΣ ΤΗΣ ΣΥΜΒΟΥΛΕΥΤΙΚΗΣ

1. Ποιοί είναι οι «Θεσμοί Επικούρησης του Ανθρώπου»

Στις συζητήσεις της Συμβουλευτικής ο όρος αυτός χρησιμοποιείται για να υποδηλώσει κάθε θεσμό (με κάθε λειτουργία, κάθε δραστηριότητα και κάθε ενέργεια) που στοχεύει σε παρέμβαση (είτε προληπτικά είτε αντισταθμιστικά) παροχή βοήθειας, συμπαράστασης, στήριξης, διευκόλυνσης κλπ. στον άνθρωπο.

Είναι προφανής η ανθρωπιστική-υπαρξιστική χροιά στη χρήση και το περιεχόμενο του όρου, και η προσπάθεια και διάθεση να ενσωματωθούν, να προσδοθούν και να επενδυθούν σ' αυτόν λειτουργίες στήριξης του ανθρώπου, όπως λειτουργίες σχετικές με ατομική και ομαδική ψυχική υγεία, με ατομική εξέλιξη, με αυτογνωσία - αυτοαντίληψη, με ψυχολογική και κοινωνική στήριξη, με βιολογική υγεία, με συναισθηματική ισορροπία, με κοινωνική προσαρμογή, με κοινωνικές - διαπροσωπικές σχέσεις κοκ. Κι είναι το ίδιο προφανής ο κεντρικός ρόλος της Συμβουλευτικής στην ποικιλία αυτή των δραστηριοτήτων.

2. Λειτουργοί που τους Υλοποιούν

Είναι φυσικό οι λειτουργοί που εφαρμόζουν στην πράξη μια τόσο μεγάλη ποικιλία ανθρωπιστικών λειτουργιών, και μάλιστα μερικές από τις πολύ εξειδικευμένες δραστηριότητές τους, να ποικίλλουν από χώρο σε χώρο, από επαγγελματική ομάδα σε επαγγελματική ομάδα, από επαγγελματική δραστηριότητα σε επαγγελματική δραστη-

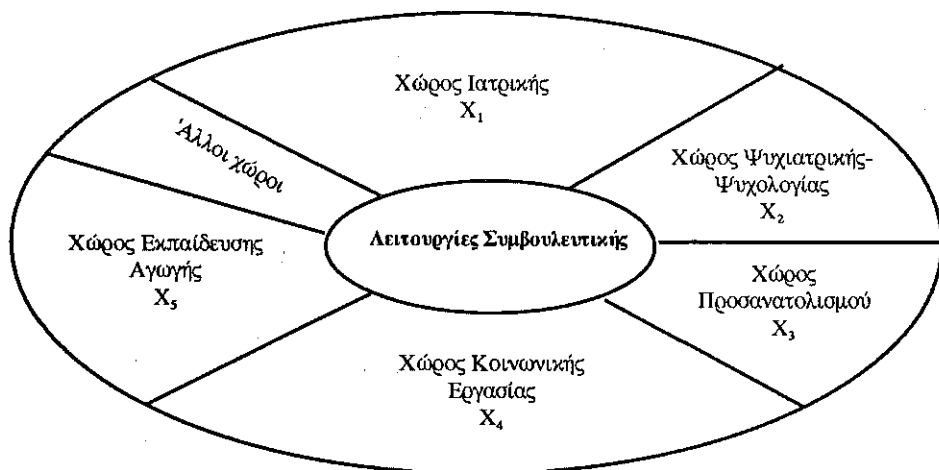
ριότητα. Γιατί η Συμβουλευτική είναι *διεπιστημονική, διαθεματική, διεπαγγελματική*.

Εμάς δεν θα μας απασχολήσει σ' αυτό το σημείο το αν οι λειτουργοί αυτοί σ' άλλες χώρες είναι Σύμβουλοι (counselors) υψηλού επιπέδου κατάρτισης και εξειδίκευσης. Εμείς προτιμούμε να επιμείνουμε στη διεπιστημονικότητα της Συμβουλευτικής, και κατ' επέκταση στην ανάγκη να έχουν μια καλή κατάρτιση στη Συμβουλευτική όλοι οι λειτουργοί που ασχολούνται με τον άνθρωπο: κι ο Σύμβουλος, κι ο Γιατρός, κι ο Δάσκαλος, κι ο Ψυχολόγος, κι ο Μάνατζερ-Διευθυντής, κι ο Κοινωνικός Λειτουργός, κι ο Νομικός, κι ο Προπονητής, κι ο Κληρικός, κι ο Δικαστικός κι ο Αξιωματικός, κι ο Νηπιωβρεφοκόμος, κι ο Γονέας κοκ. Κατ' επέκταση, προτιμούμε να επιμείνουμε στη θέση ότι σε μια κοινωνία που ενδιαφέρεται

ναι τρόπο ζωής, φιλοσοφία ζωής, *modus vivendi*, το κάθε μέλος της κοινωνίας που απευθύνεται στον άνθρωπο.

3. Η Συμβουλευτική ως Διεπιστημονικός Συνδυετικός Κρίκος

Αν επιχειρείτο μια ανάλυση περιεχομένου των δραστηριοτήτων, ιδίως ανάλυση δεξιοτήτων και έργου, των «θεσμών και λειτουργιών επικοινωνίας του ανθρώπου», όπως αυτές σκιαγραφήθηκαν παραπάνω, ανεξάρτητα τυπικής επαγγελματικής ένταξης, ανεξάρτητα χώρου εφαρμογής, ανεξάρτητα φορέα εποπτείας, ανεξάρτητα τυπικής εκπαίδευσης ή κατάρτισης, κτλ., εύκολα θα διαπιστωνόταν, ότι όπως φαίνεται και στο διάγραμμα 1, ένας σημαντικός πυρήνας δραστηριοτήτων κάθε χώρου που σχετίζεται

για τον άνθρωπο, οι βασικές αρχές της Συμβουλευτικής (αρχές σωστής διαπροσωπικής σχέσης ανεξάρτητα κατεύθυνσης και ευθύνης) πρέπει να είναι κτήμα και να χαρακτηρίζουν τη συμπεριφορά κάθε ανθρώπου. Πολύ περισσότερο, δε, ότι πρέπει να εξασφαλίζεται ότι θα τις κάνει μέσο και εργαλείο ο κάθε λειτουργός και το κάθε άτομο που ανεξάρτητα ιδιότητας ασχολείται με τον άνθρωπο. Σε τελευταία ανάλυση, να τις κά-

με τον άνθρωπο είναι λειτουργίες της Συμβουλευτικής. Είναι ανάγκη να είναι λειτουργίες της Συμβουλευτικής. Μόνο μ' αυτό τον τρόπο οι υπηρεσίες προς τον άνθρωπο θα είναι «ανθρώπινες».

ΣΤ. ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Σ' αυτή την εργασία έγινε μια εισαγωγική συνοπτική παρουσίαση της Συμβουλευτικής.

Οριοθετήθηκαν οι σκοποί και το περιεχόμενο της, και σκιαγραφήθηκαν μερικές από τις βασικές τουλάχιστον εφαρμογές της.

Στη χώρα μας οι ειδικές σπουδές Συμβουλευτικής είναι ανύπαρκτες. Όπως είναι αδιαμόρφωτο ακόμη και το επάγγελμα του «Συμβούλου». Σ' αυτό το άρθρο, παρότι δεν παραγνωρίζεται η ανάγκη να καθιερωθούν και στη χώρα μας επαρκείς σπουδές ειδικεύσης Συμβούλου, φυσικά σε πανεπιστημιακό επίπεδο, δόθηκε ιδιαίτερη έμφαση στην ανάγκη καλής κατάρτισης και στις αρχές και διαδικασίες της Συμβουλευτικής όλων των λειτουργιών - επαγγελματιών που ασχολούνται με τον άνθρωπο.

Πρέπει να γίνει και σ' εμάς σαφές, όπως έχει ήδη γίνει σ' όλες τις προηγμένες κοινωνίες, ότι ο άνθρωπος είναι ο ίδιος και στόχος και μέσο σ' ένα κοινωνικό σύνολο. Κι ότι και ως στόχος έχει ανάγκη συνεχούς, δυναμικής προληπτικής κυρίως παρέμβασης αλλά και αντισταθμιστικής φροντίδας, και ως μέσο είναι σημαντική επένδυση που δεν πρέπει να μένει ανεκμετάλλευτο ή αναξιοποίητο. Οι εμπειρίες άλλων κοινωνιών μας δείχνουν το δρόμο. Στη σύντομη αυτή εργασία σκιαγραφήθηκε και ο τρόπος.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΚΕΣ ΑΝΑΦΟΡΕΣ

- Αλτάνης, Π. «Η συμμετοχή του Κοινωνικού Λειτουργού στη Θεραπευτική Ομάδα - Διεπιστημονική συνεργασία και AIDS». *Κοινωνική Εργασία*, τεύχος 22, 1991, σελ. 109-118.
- Brammer, L.M. & Shotrom, E.L. *Therapeutic Psychology, Fundamentals of Actualization Counseling and Psychotherapy*. New Jersey: Prentice - Hall, 1968.
- Βρεττάκου, Β. *Ο Σχολικός Επαγγελματικός Προσανατολισμός στην Ελλάδα*. Αθήνα: Εκδ. Παταξήση, 1990.
- Δημητρόπουλος, Ε. *Σχολικός Εκπαιδευτικός και Επαγγελματικός Προσανατολισμός και Συμβουλευτική* (ε' εκδ.) Αθήνα: Γρηγόρη, 1992α.
- Δημητρόπουλος, Ε. *Συμβουλευτική και Συμβουλευτική Ψυχολογία. Η θεωρία της, η Πράξη της, οι Εφαρμογές της*. Αθήνα: Γρηγόρη, 1992β.
- Δημητρόπουλος, Ε. *Μπροστά στις Εξετάσεις. Οργάνωση προετοιμασίας και Ψυχολογική Στήριξη του Μαθητή και της Οικογένειάς του*. Αθήνα: Θυμάρι, 1987.
- Ivey, A.E., Ivey, M.B. & Simek-Dowling, L. *Counseling and Psychotherapy*. New Jersey: Prentice-Hall, 1987.
- Καλαβιά-Μυλωνά, Ν. *Συμβουλευτική και Δημοκρατική Παιδεία*. Αθήνα: Πατάκης, 1989.
- Μάνος, Κ. *Ψυχοπαιδαγωγική Συμβουλευτική*. Αθήνα, 1991.
- Shertzer, B. & Stone, S. *Fundamentals of Guidance*. Boston: Houghton-Mifflin, 1981.
- Σταυρόπουλος, Α. *Συμβουλευτική Ποιμαντική*. Αθήνα: Λύχνος, 1984.
- Teuber, J. «School Counseling». *Encyclopedia of International Education* 1985, pp. 4415-4418.
- Tyler, L. *The work of the Counselor*. New York: Appleton-Century-Croft, 1969.
- Χουρδάκη, Μ. *Σχολές Γονέων στην Ελλάδα*. Αθήνα, 1989.

Χρήστος Μουζακίτης*

Η ΣΥΜΒΟΥΛΕΥΤΙΚΗ ΣΤΗΝ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΠΡΟΝΟΙΑ

Γίνεται κατ' αρχήν μια συνοπτική οριοθέτηση της έννοιας της Συμβουλευτικής. Ύστερα επιχειρείται μια συσχέτιση της Συμβουλευτικής με την Κοινωνική Εργασία και το περιεχόμενό της. Εξετάζονται ακόμη οι λόγοι για τους οποίους η Συμβουλευτική δεν έχει στη χώρα μας αναπτυχθεί επαρκώς και δεν εφαρμόζεται αποτελεσματικά.

Dr. Christos Mouzakites*

COUNSELLING IN SOCIAL WELFARE

The paper begins with a brief introduction into the meaning and content of counselling. Then the relationship of counselling with Social Work, its goals, its methodology and its content is examined. The reasons why counselling is not well developed in this country are examined as a conclusion of the article.

Η συμβουλευτική δεν είναι κάτι άγνωστο στη χώρα μας και ιδιαίτερα σε σχέση με την κοινωνική πρόνοια. Η παρουσία της συμβουλευτικής σαν μια οργανωμένη θεωρητική προσέγγιση είναι στενά συνδεδεμένη με την εμφάνιση της Κοινωνικής Εργασίας στον ελληνικό χώρο εδώ και 43 χρόνια. Βέβαια, την εποχή εκείνη η Κοινωνική Εργασία ως επίσης και η Συμβουλευτική, δεν ήταν αυτό που είναι σήμερα γιατί αμφότερες έχουν εξελιχθεί όσον αφορά το εύρος των δραστηριοτήτων τους, την επιστημονική τους τεκμηρίωση και τις προϋποθέσεις εφαρμογής τους.

Ο κ. Δημητρόπουλος στο βιβλίο του

«Συμβουλευτική και Συμβουλευτική Ψυχολογία» αναφέρεται σε τρεις άξονες γύρω από τους οποίους ορίζει τι είναι Συμβουλευτική. Ο πρώτος είναι η λειτουργία και η μορφή της, ο δεύτερος ο επιστημονικός της χαρακτήρας και ο τρίτος ο σκοπός της.

Σε σχέση με τον ορισμό της Συμβουλευτικής ο πρώτος άξονας λέει ότι «είναι η διαδικασία εκείνη κατά την οποία είτε κατά τρόπο ατομικό είτε κατά τρόπο ομαδικό ένας ειδικός που υπό ορισμένες προϋποθέσεις λέγεται Σύμβουλος, συνεξετάζει με το άτομο (ή κάποια άτομα) θέματα ή προβλήματα που απασχολούν το άτομο (ή τα άτομα) και διευκολύνει τη λύση τους».

* Π. Χ. Μ., είναι καθηγητής Κοινωνικής Εργασίας στο ΤΕΙ Αθήνας. *Επικοινωνία*: Γ. Παπανδρέου 4, 146 71 Ν. Ερυθραία, τηλ. 80.83.687.

Περαιτέρω τονίζει ότι σαφή συστατικά του ορισμού αυτού ή και άλλων ομοειδών, είναι 1) η ύπαρξη ενός ειδικευμένου ατόμου, 2) η ύπαρξη ενός «πελάτη» που σε πολλές περιπτώσεις πελάτης μπορεί να θεωρηθεί μια ομάδα ατόμων και 3) η ύπαρξη της Σχέσης.

Όσον αφορά το δεύτερο άξονα η Συμβουλευτική είναι μια επιστημονική περιοχή, ευδιάκριτη και συνεχώς εξελισσόμενη.

Σε σχέση με τον τρίτο άξονα είναι μία μέθοδος προσέγγισης και παρέμβασης βοήθειας, μια πορεία εργασίας που απαιτεί τη χρήση δεξιοτήτων για την εφαρμογή της στην προσπάθεια παροχής βοήθειας ή πρόληψης (Δημητρώπουλος, 1992).

Οι αναφορές αυτές του κ. Δημητρώπουλου ως προς το τι είναι Συμβουλευτική και οι άξονες γύρω από τους οποίους περιστρέφεται, σε όσους από σας είστε κοινωνικοί λειτουργοί, έχετε σπουδάσει κοινωνική εργασία, όπως και σε μένα που έχω διδάξει επί δύο δεκαετίες σε μεταπτυχιακές σχολές κοινωνικής εργασίας μαθήματα μεθοδολογίας, είναι πάρα πολύ γνωστές. Και δεν εννοώ αυτά που διδάσκονται σήμερα οι σπουδαστές κοινωνικής εργασίας στις Σχολές των Τεχνολογικών Εκπαιδευτικών Ιδρυμάτων, και στις Σχολές Εργασίας του Εξωτερικού, αλλά και τότε, πριν 43 χρόνια στις διάφορες ιδιωτικές Σχολές.

Αλήθεια ποιος είναι αυτός ο Κοινωνικός Λειτουργός που δεν γνωρίζει ότι η Κοινωνική Εργασία με άτομα και ομάδες ατόμων είναι μία διαδικασία, μια διεργασία, ότι απαιτούνται εξειδικευμένες γνώσεις για την άσκηση και η εφαρμογή της; Ποιός δεν έχει ακούσει για τον «πελάτη» που μπορεί να είναι το άτομο ή η ομάδα και ότι η σχέση είναι ο «ακρογωνιαίος λίθος» στην οποιαδήποτε προσέγγιση όπως χαρακτηριστικά είπε η Mary Richmond πριν 75 χρόνια και επανέλαβε ο

Fathe Felix Bistock στο περίφημο βιβλίο του *The Casework Relationship*;

Είμαι βέβαιος ότι όχι μόνον απλά γνωρίζετε και έχετε ακούσει τις έννοιες αυτές αλλά ότι έχουν γίνει αναπόσπαστο βίωμα της όλης επιστημονικής και επαγγελματικής σας συμπεριφοράς.

Ίσως πολλοί από σας να νομίζετε ότι με τα πιο πάνω σχόλια που έκανα ότι είμαι σε αντίθεση με τη Συμβουλευτική και υπέρ της Κοινωνικής εργασίας και ίσως ότι έχω ξεφύγει του θέματός μου, που είναι η *Συμβουλευτική στην Κοινωνική Πρόνοια*. Κάθε άλλο παρά αυτή είναι η περίπτωση.

Θεωρώ όμως αναγκαίο πριν κάνω αναφορά στη χρήση της Συμβουλευτικής στην Κοινωνική Πρόνοια, να διατυπώσω τις σκέψεις μου σ' αυτό που υπήρχε και υπάρχει σήμερα στους χώρους αυτούς. Γιατί δεν είναι σωστό απλώς να απαντήσω με ένα ναι ή όχι ή το πώς η Συμβουλευτική μπορεί να εφαρμοσθεί στους χώρους αυτούς. Γιατί ορισμένα άτομα που δεν γνωρίζουν τα πλαίσια Κοινωνικής Πρόνοιας όπως το ΠΙΚΠΑ, η Μέριμνα, ο ΕΟΠ μπορεί να απορήσουν και να διερωτηθούν με ποιόν τρόπο ή τρόπους γινόταν και γίνεται μέχρι σήμερα η προσφορά υπηρεσιών στα άτομα που έχουν ανάγκη. Και η απορία αυτή είναι δικαιολογημένη γιατί για πολλές δεκαετίες αυτοί που εργάζονταν και εργάζονται στους προνομικούς χώρους, προσφέρουν υπηρεσίες με κάποιο εννοιολογικό σκεπτικό, με κάποιο σύστημα προσέγγισης και ίσως με κάποια μεθοδολογία. Λέω ίσως, διότι και εγώ δεν είμαι πεπεισμένος, και δυστυχώς αυτή είναι η αλήθεια, ότι αυτό που κάνουν όπως το κάνουν, ανταποκρίνεται σε μια μεθοδολογική προσέγγιση.

Όπως όλοι γνωρίζετε η πλειονότητα αυτών που εργάζονται στα προνοιακά πλαίσια είναι κοινωνικοί λειτουργοί. Η εκπαίδευσή τους προέρχεται είτε από τις

παλιές σχολές Κοινωνικής εργασίας είτε από τις τρεις σχολές των Τ.Ε.Ι. Αυτά που έχουν διδαχθεί πέραν των γενικών μαθημάτων όπως για παράδειγμα ψυχολογία, κοινωνιολογία και άλλα, διδάσκονται μια σειρά μαθημάτων ειδικότητας - μεθοδολογίας όπως κοινωνική εργασία με άτομα (Casework), Κοινωνική Εργασία με ομάδες, Κοινωνική εργασία με κοινότητα, Κοινωνική εργασία με κοινότητα, Κοινωνική εργασία με οικογένεια, και Κοινωνική εργασία με ειδικούς πληθυσμούς ατόμων όπως διανοητικά καθυστερημένα, ναρκομανείς και άλλα.

Εάν κάνουμε μια συγκριτική αντιπαράθεση των δύο βασικών μαθημάτων μεθοδολογίας, δηλαδή κοινωνική εργασία με άτομα και ομάδες (Casework & Group Work) με το εννοιολογικό υπόβαθρο της Συμβουλευτικής, όπως την παρουσιάζει ο κ. Δημητρώπουλος και άλλοι, διαπιστώνουμε ότι δε διαφέρουν σε τίποτα. Η σπουδαιότητα της Σχέσης, η σπουδαιότητα της συνέντευξης, ο σκοπός, η διάγνωση, ο σχεδιασμός της παρέμβασης, η επιλογή μεθοδολογικών σχημάτων, η αξιολόγηση και γενικά οι απαιτούμενες γνώσεις των συμβούλων είναι ακριβώς οι ίδιες τόσο σε αυτό που λέγεται συμβουλευτική όσο και σ' αυτό που ονομάζεται Κοινωνική Εργασία με άτομα και ομάδες.

Οι Κοινωνικοί Λειτουργοί λοιπόν που εργάζονται στους χώρους κοινωνικών υπηρεσιών και ιδιαίτερα σε προνοιακά πλαίσια στην ουσία είναι σύμβουλοι και επιπλέον των άλλων καθηκόντων τους ασκούν ή πρέπει να ασκούν τη συμβουλευτική αφού επί 3,5 χρόνια έχουν εκπαιδευθεί γι' αυτό το σκοπό. Με άλλα λόγια ασκούν την κοινωνική εργασία στην ευρύτερη της έννοια και χρησιμοποιούν τη Συμβουλευτική σαν όργανο προσέγγισης των ατόμων «πελατών» για να τους βοηθήσουν.

Αυτό που είναι πρόβλημα, είναι κατά

πόσον αυτό που πρέπει να γίνεται πραγματικά γίνεται ουσιαστικά και αποτελεσματικά. Εγώ θα συμφωνήσω με τον κ. Δημητρώπουλο όταν λέει στο βιβλίο του ότι αυτό που γίνεται σήμερα στην Ελλάδα σε σχέση με τη συμβουλευτική, είναι αναρχο, ασυστηματοποίητο και αμέθοδο. Ιδιαίτερα στο χώρο των προνοιακών υπηρεσιών ακριβώς αυτή είναι η περίπτωση. Οι λόγοι όμως για αυτή την κατάσταση δεν οφείλονται στο ότι οι σύμβουλοι-κοινωνικοί λειτουργοί δεν έχουν εκπαιδευθεί για να κάνουν αυτό που πρέπει να κάνουν. Η εκπαίδευσή τους για διάφορους λόγους που δεν είναι του παρόντος θέματος, είναι πλημελής. Οι κύριοι όμως λόγοι που έχουν καταληκτική αρνητική επίπτωση μπορούν να εντοπισθούν στα εξής σημεία:

1. Στην έλλειψη επαρκούς αριθμού Συμβούλων - Κοινωνικών Λειτουργών. (Αυτό είναι χαρακτηριστικό σε όλα τα προνοιακά πλαίσια που έχει σαν αποτέλεσμα την επιφόρτωση των Λειτουργών αυτών με περιπτώσεις που τους εξαναγκάζουν σε πλημελέστατη εφαρμογή της Κοινωνικής εργασίας στην ευρύτερη έννοια της και της συμβουλευτικής ειδικότερα).

2. Στην έλλειψη εποπτείας όχι μόνο σαν όργανο ελέγχου, αλλά κυρίως σαν όργανο ποιοτικού ελέγχου των προσφερομένων υπηρεσιών και ιδιαίτερα σαν όργανο μάθησης και προαγωγής της γνώσης. Δεν είναι υπερβολή εάν πούμε ότι οι Λειτουργοί αυτοί άπαξ και προσληφθούν σε μία προνοιακή υπηρεσία, συμπεριφέρονται σαν «ελεύθεροι σκοπευτές» προκειμένου να ανταποκριθούν στις πιέσεις που υφίστανται με παράγωγα την αναρχία και τη μη συστηματική προσέγγιση σε αυτό που πρέπει να κάνουν και για το οποίο έχουν εκπαιδευθεί, δηλαδή συμβουλευτική - Κοινωνική εργασία.

3. Οι ανωτέρω δύο λόγοι, αλλά και άλλοι, οργανωτικής φύσεως, δεν επιτρέπει τη

σωστή δόμηση των προνοιακών υπηρεσιών, ώστε να μπορούν να κινούνται μέσα στους κανόνες αυστηρής επαγγελματικής δεοντολογίας και για την εφαρμογή προσεγγίσεων όπως αυτές υπαγορεύονται από τη θεωρία και την έρευνα, σε σχέση με τη συμβουλευτική στην Κοινωνική Εργασία.

4. Η έλλειψη υλικοτεχνικής υποδομής στα προνοιακά πλαίσια δεν επιτρέπει την ορθή εφαρμογή θεωρητικών κατευθύνσεων όπως αυτές απορρέουν από τη Συμβουλευτική ή την Κοινωνική Εργασία, με άτομα και ομάδες. Βασικές αρχές όπως ο σεβασμός στον πελάτη, η εξατομίκευση, ο συνεπής χειρισμός του προβλήματός του, πολλές φορές καταπατούνται λόγω της έλλειψης στοιχειωδών μέσων για την εκπλήρωση μιας σωστής προσέγγισης.

Όλοι αυτοί οι λόγοι είναι ενδεικτικοί του γεγονότος της εσφαλμένης πολιτικής των εκάστοτε κυβερνήσεων σε σχέση με την πρόνοια αφού η όποια ενίσχυση που τους δίνεται δεν επιτρέπει την ορθολογιστική αντιμετώπιση των συνεχώς αυξανόμενων προβλημάτων, που καλούνται να χειρισθούν. Δεν είναι δύσκολο να εισηγείται κανείς την αλλαγή της μιας προσέγγισης, με κάποια άλλη είτε αυτή ακούει στο όνομα Συμβουλευτική απλώς ή Κοινωνική Εργασία με άτομα. Δύσκολο είναι να πεισθούν οι κρατούντες να κάνουν τις αλλαγές εκείνες στην πρόνοια που θα επιτρέψουν τη σωστή και αποτελεσματική υλοποίηση των όποιων εισηγήσεων. Για παράδειγμα, όλοι γνωρίζετε πόσο βραδυπορούν και πόσο αναβάλουν την συνεχώς υποβαλλόμενη εισήγηση για την τετραετή εκπαίδευση των Κοινωνικών λειτουργών που τόσο στενά άπτεται της ποιοτικής αναβάθμισης των προνοιακών πλαισίων ειδικότερα και γενικά της Κοινωνικής Εργασίας.

Στο σημείο αυτό θα ήθελα να πω δύο λόγια γι' αυτό που συμβαίνει στα προνοιακά πλαίσια του εξωτερικού και ιδιαίτερα στις ΗΠΑ σε σχέση με τη συμβουλευτική ή

όπως προσδιορίζεται από τον αγγλικό όρο Counselling. Η χρήση του όρου Counseling ή συμβουλευτική δεν υποδηλεί κάποια συγκεκριμένη θεωρητική προσέγγιση και χρησιμοποιείται σαν ένας γενικός όρος, όχι πολύ συχνά, αντί του ευρέως χρησιμοποιούμενου όρου Casework που αναφέρεται στην κατά περίπτωση κοινωνική εργασία και που αυτός ο όρος επίσης δεν υποδηλεί κάποια συγκεκριμένη θεωρητική προσέγγιση. Είναι ένας ενοποιητικός όρος που υποδηλεί τη χρήση διαφόρων μεθόδων, προσεγγίσεων και ακόμη ρόλων. Είναι γεγονός ότι στις ΗΠΑ για πολλά χρόνια υπήρξε σύγχυση του όρου Casework με συγκεκριμένες παραδοσιακές προσεγγίσεις όπως για παράδειγμα η ψυχοκοινωνική προσέγγιση της Hollis, η λειτουργική προσέγγιση της λύσης προβλημάτων (Problem - Solving Approach) της Perlman και άλλες. Έγινε όμως σαφές ότι οι προσεγγίσεις αυτές δεν είναι Casework αλλά τρόποι μέσω των οποίων η Casework υλοποιείται. Οπότε η Casework είναι ανεξάρτητη ενός συγκεκριμένου θεωρητικού προσανατολισμού.

Δηλαδή η Casework είναι Casework ανεξάρτητα κάποιας θεωρίας. Δεν είναι μέθοδος όπως δεν είναι θεωρία και κάθε σχετική θεωρία μπορεί να είναι θεωρία της Casework (Fisher, 1978).

Στα δημόσια προνοιακά πλαίσια των ΗΠΑ και στους ιδιωτικούς οργανισμούς κοινωνικών υπηρεσιών για την οικογένεια και το παιδί (Family and Children's services) η εφαρμογή της ενοποιημένης (Integrated) προσέγγισης, είναι γεγονός εδώ και αρκετά χρόνια. Η ενοποιημένη προσέγγιση θέλει τον Κοινωνικό Λειτουργό (Σύμβουλο αν θέλετε) να είναι ικανός να παρεμβαίνει όχι μόνο σε σχέση με το άτομο, αλλά σε σχέση με το άτομο μέσα στην ομάδα, στην οικογένεια και στον ευρύτερο χώρο μέσα στον οποίο ζει. Αυτή άλλωστε είναι και η εκπαιδευτική προσέγγιση των

δεκάδων μεταπτυχιακών σχολών κοινωνικής εργασίας στις ΗΠΑ.

Με την εκατονταετή παράδοση που υπάρχει στα προνοιακά πλαίσια, ή προγράμματα των ΗΠΑ που είναι άρρηκτα συνδεδεμένη η Κοινωνική Εργασία, αντιλαμβάνεται κανείς ότι μία άλλη ειδικότητα όπως η Συμβουλευτική είναι δύσκολο να γίνει αποδεκτή και να εδραιωθεί στους χώρους αυτούς. Ιδιαίτερα, επειδή η συμβουλευτική καλύπτεται από ένα σκέλος της Κοινωνικής Εργασίας που είναι αυτό που αναφέρθηκε προηγουμένως η *ενοποιημένη προσέγγιση*.

Ακόμη θέλω να σημειωθεί ότι στις ΗΠΑ Κοινωνικοί Λειτουργοί οι οποίοι δεν εργάζονται σε δημόσια ή ιδιωτικά προνοιακά πλαίσια, κάνουν χρήση της εκπαίδευσης που έλαβαν στις σχολές Κοινωνικής Εργασίας όχι σαν κοινωνικοί λειτουργοί αλλά ως σύμβουλοι (Counselors), θεραπευτές και ψυχοθεραπευτές και τούτο επειδή η Κοινωνική Εργασία όπως απεδείχθη, πió πάνω εκπαιδεύει σε αυτό που λέγεται συμβουλευτική.

Στη Γερμανία από ότι γνωρίζω σαν αποτέλεσμα μιας σύντομης επίσκεψης σε μια Σχολή Κοινωνικής Εργασίας, φαίνεται ότι το σκέλος της εκπαίδευσης των Κοινωνικών λειτουργών που μπορεί να χαρακτηριστεί ως συμβουλευτική, είναι διαχωρισμένο και διδάσκεται σε πανεπιστημιακό επίπεδο κάτω από το όνομα Κοινωνική Παιδαγωγική. Οπότε οι κοινωνικοί λειτουργοί απόφοιτοι των Fachsuler στελεχώνουν προνοιακά πλαίσια για την παροχή συγκεκριμένων υπηρεσιών, διεκπεραίωση διαφόρων κοινωνικών προγραμμάτων και άλλων πρακτικών θεμάτων. Οι Κοινωνικοί Παιδαγωγοί επιλαμβάνονται προβλημάτων ψυχοκοινωνικών δυσλειτουργιών, σχέσεων, παραπτωματικών συμπεριφορών και άλλων προβλημάτων. Όπως με πληροφόρησαν οι καθηγητές της Σχολής Κοινωνικής Εργασίας στη Γερμα-

νία υπήρχε θέμα συγχώνευσης της σχολής Κοινωνικής Εργασίας με αυτή της Κοινωνικής Παιδαγωγικής, λόγω της μη προσέλευσης ικανού αριθμού φοιτητών.

Εκ των ανωτέρω γίνεται εμφανές ότι στις ΗΠΑ ως επίσης και στην Ελλάδα τα προνοιακά πλαίσια στελεχώνονται από κοινωνικούς λειτουργούς οι οποίοι εκπαιδεύονται και στη συμβουλευτική (κοιν. εργασία με άτομα, ομάδες, οικογένειες) και στην ευρύτερη Κοινωνική Εργασία ενώ στη Γερμανία υπάρχει ένας σαφής διαχωρισμός ρόλων αυτός του Κοιν. Λειτουργού και του Κοινωνικού Παιδαγωγού ή συμβούλου εάν θέλετε.

Το ερώτημα που ίσως πρέπει να απαντηθεί, είναι κατά πόσο αποτελεσματικά είναι τα σχήματα αυτά εκπαίδευσης λειτουργών για τα προνοιακά πλαίσια. Για τη Γερμανία δεν μπορώ να μιλήσω γιατί δεν γνωρίζω ούτε τον χώρο ούτε το προνοιακό σύστημα, πέραν των σχολίων που έκανα για την εκπαίδευση. Για τις ΗΠΑ όμως μπορώ να εκφράσω γνώμη αφού εργάσθηκα για πολλά χρόνια στο προνοιακό σύστημα (Public Welfare System) σαν κοινωνικός λειτουργός, επόπτης και διευθυντής ενός ιδιωτικού προνοιακού πλαισίου.

Πρώτα απ' όλα θα πρέπει να πω ότι τα προβλήματα στα οποία αναφέρθηκε στην αρχή της ομιλίας μου σε σχέση με τα προνοιακά πλαίσια της χώρας μας, στις ΗΠΑ δεν υπάρχουν σε βαθμό που να επηρεάζουν αρνητικά την προσφορά υπηρεσιών και την μαθησιακή εξέλιξη των κοινωνικών λειτουργών.

Οι Κοινωνικοί Λειτουργοί, ένας μεγάλος αριθμός των οποίων είναι απόφοιτοι μεταπτυχιακών σχολών Κοινωνικής Εργασίας, συνεπικουρούμενοι από βοηθούς κοινωνικούς λειτουργούς και από ένα σωστά οργανωμένο πλέγμα βοηθητικών υποστηρικτικών υπηρεσιών επικεντρώνεται και στο συμβουλευτικό τους έργο με άτομα, ομάδες ατόμων και οικογέ-

νειες κατά 80% του χρόνου τους και κατά ένα 20% σε συγκεκριμένο έργο υπηρεσιών που σχετίζεται με την αποτελεσματική έκβαση μιας περίπτωσης. Όπως για παράδειγμα η εμπλοκή του με έναν παραπτωματικό έφηβο του οποίου οι γονείς έχουν συζυγικά προβλήματα και που χρησιμοποιεί υπηρεσίες αναδοχής και υπηρεσίες οικονομικής ενίσχυσης. Στο παράδειγμα αυτό βλέπουμε τον ολοκληρωμένο ρόλο του Κοινωνικού Λειτουργού σαν συμβούλου με τον έφηβο, ατομική συμβουλευτική με την οικογένεια, οικογενειακή θεραπεία με τον έφηβο και πάλι, που πιθανόν να τον βάλει σε μια συμβουλευτική ομάδα εφήβων. Ακόμη βλέπουμε την άλλη διάσταση του ρόλου του σαν συντονιστή για την πιθανή τοποθέτησή του για συγκεκριμένο χρόνο σε ανάδοχη οικογένεια που ίσως απόρροια της θεραπευτικής του παρέμβασης και τις ενέργειες στις οποίες προβαίνει να τους βοηθήσει με κάποια οικονομική ενίσχυση. Θα μπορούσα να απαριθμήσω δεκάδες παραδείγματα όπου φαίνεται η αλληλοσυμπλήρωση των ρόλων του Κοινωνικού Λειτουργού σε ένα αμερικάνικο προνοιακό πλαίσιο που σε ένα μεγάλο ποσοστό είναι αποτελεσματική. Και βέβαια υπάρχουν προβλήματα, ιδιαίτερα όταν ο φόρτος εργασίας υπερβαίνει τις 20 με 25 περιπτώσεις το μήνα και μάλιστα όταν μερικές περιπτώσεις έχουν ανάγκη επείγουσας παρέμβασης. Κατά τη γνώμη μου πάντως η εκπλήρωση του δυαδικού αυτού ρόλου τον καθιστά τον μόνο υπεύθυνο μιας περίπτωσης και έτσι αποφεύγεται ο κατακερματισμός της, κάτι που συνέβαινε παλαιότερα. Αποκτά μιά, σε βάθος, κατανόηση των ψυχολογικών και ιδιαίτερα των κοινωνικών περιβαλλοντικών παραγόντων αφού ο σύμβουλος αυτός

Κοινωνικός Λειτουργός, μπαίνει μέσα στο φυσικό περιβάλλον του ατόμου -ατόμων και γίνεται όχι απλώς σύμβουλος- θεραπευτής, αλλά και συνεργάτης και βοηθός στις συγκεκριμένες ανάγκες που αντιμετωπίζουν. Με το σχήμα αυτό αποφεύγεται η δημιουργία μιας κάστας συμβούλων, μιας γραφειοκρατιωμένης προσέγγισης που κατά κανόνα δεν ενδείκνυται με το είδος των ατόμων - πελατών που κάνουν χρήση των προνοιακών υπηρεσιών στις ΗΠΑ.

Τελειώνοντας θέλω να επανέλθω στην ελληνική πραγματικότητα σε σχέση με τα προνοιακά πλαίσια υπηρεσιών. Έχω ήδη τονίσει την κατάσταση που επικρατεί εκεί και πόσο αδύνατη είναι η ουσιαστική υλοποίηση του δυαδικού ρόλου των Κοινωνικών Λειτουργιών και η αντίφαση που υπάρχει σε αυτά που η πολιτεία έχει θεσμοθετήσει σε σχέση με την πρόνοια. Να σας υπενθυμίσω όμως το Άρθρο 2 του Προεδρικού Διατάγματος «περί καθορισμού του αντικειμένου εργασίας των Κοινωνικών Λειτουργών» του 1978, το οποίο λέει ότι «Ο Κοιν. Λειτουργός εις τον τομέα της Κοινωνικής Πρόνοιας συμβάλλει εις την πρόληψη και εις την αντιμετώπιση ψυχοκοινωνικοοικονομικών προβλημάτων κατηγοριών πληθυσμού οίτινες υπό την πίεση κοινωνικοοικονομικών μεταβολών, εκτάκτων συμβάντων ή προβλημάτων, προκαλουμένων εκ διαφόρων αιτιών, περιήλθον ή κινδυνεύουν να περιέλθουν εις κατάστασιν αδυναμίας προσαρμογής των εις το κοινωνικό περιβάλλον»*.

Το τι έχει συμβεί μετά ταύτα και συμβαίνει τώρα στις υπηρεσίες πρόνοιας σε σχέση με αυτά που καθορίζει το νομοσχέδιο, έχω ήδη αναφερθεί. Και ερωτώ. Πιστεύετε ότι η δημιουργία μιας νέας ειδι-

* Προεδρικό Διάταγμα «περί καθορισμού του αντικειμένου εργασίας των Κοινωνικών Λειτουργιών» (Ε.Κ. τ. Α' φ. 213 της 5 & Δεκεμβρίου 1978). Δημοσιεύθηκε στο περιοδικό «Εκλογή», Απρίλιος 1979.

κότητας συμβούλων που θα εργάζονται παράλληλα με κοινωνικούς λειτουργούς μη συμβουλευτικής κατεύθυνσης θα άλλαζε τίποτα στην πρόνοια κάτω από τις επικρατούσες σημερινές συνθήκες όπως τις περιέγραφα ενωρίτερα;

Εγώ πιστεύω όχι και μάλλον σύγχυση θα προξενούσε γιατί μια τέτοια αλλαγή θα επέβαλε την αλλαγή του ρόλου του κοινωνικού λειτουργού. Ο ρόλος του θα επεριοριζέτο σε αυτόν του χειριστή πρακτικών ζητημάτων και προνοιακών προγραμμάτων. Και βέβαια θα επιβάλετο αλλαγή στην εκπαίδευση των κοινωνικών λειτουργών κατά το γερμανικό πρότυπο αφού η εκπαίδευση των συμβούλων θα πρέπει να είναι σε πανεπιστημιακό επίπεδο. Και κάπως έτσι το βλέπω, αφού, ο σύμβουλος δεν θα είναι κοινωνικός λειτουργός και ο κοινωνικός λειτουργός δεν θα είναι σύμβουλος ή μπορεί να είναι σύμβουλος περιορισμένης εμβέλειας.

Μια τέτοια αλλαγή αναμφίβολα θα προξενούσε αναστάτωση και στους προνοιακούς χώρους και στην εκπαίδευση των Κοινωνικών Λειτουργών αλλά και μεταξύ των χιλιάδων Κοιν. λειτουργών που εργάζονται σε άλλους χώρους.

Εξετάζοντας το θέμα από μια ρεαλιστική σκοπιά, λαμβάνοντας υπόψη τα επίπονα βήματα που η Κοινωνική Εργασία έχει κάνει στον ελληνικό χώρο και που εξακολουθεί να κάνει γιατί ακόμη δεν έχει εδραιωθεί στη συνείδηση του λαού και μεταξύ αυτών που αποφασίζουν τις τύχες της Κοινωνικής Πρόνοιας στη χώρα μας, θα πρέπει να εμείνουμε στη θέση ότι η Συμβουλευτική είναι αναπόσπαστο και βασικό σκέλος της Κοινωνικής Εργασίας. Γιατί χωρίς αυτή η επιστημονική της οντότητα θα τεθεί υπό αμφισβήτηση και οι επιπτώσεις στην εξέλιξη του επαγγέλματος θα είναι άκρως αρνητικές.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΚΕΣ ΑΝΑΦΟΡΕΣ

- Corey, G. *Theory and Practice of Counselling and Psychotherapy*. Brooks Cole Publishing Co. 1977.
Δημητρόπουλος, Ε. *Συμβουλευτική και Συμβουλευτική Ψυχολογία. Η Θεωρία, η Πράξη της, οι Εφαρμογές της*. Αθήνα, Εκδόσεις Γρηγόρη, 1992.
Fischer, J. *Effective Casework Practice*. New York: McGraw-Hill Book Company, 1978.
Janis L. *Short Term Counseling*. Yale University Press 1982.
Kennedy, E. *On Becoming a Counselor*. New York: The Seabury Press, 1977.
Patterson C.H. *Theories of Counseling and Psychotherapy*. New York: Harper and Row, 1973.
Wicks J. *Counseling Strategies and Intervention Techniques for the Human Services*. New York, 1977.

Μαρία Δημοπούλου-Λαγωνικά*

ΣΥΜΒΟΥΛΕΥΤΙΚΗ ΣΕ ΙΑΤΡΟΚΟΙΝΩΝΙΚΕΣ ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ

Το κείμενο που ακολουθεί αναλύει τις εφαρμογές της Συμβουλευτικής στις Ιατροκοινωνικές Υπηρεσίες, αποσαφηνίζοντας τον όρο «Συμβουλευτική» σε σχέση με την Κοινωνική Εργασία. Διαφοροποιεί τη μεθοδολογία της κοινωνικής εργασίας με άτομα, της συμβουλευτικής και της θεραπείας, όπως εφαρμόζεται από τους κοινωνικούς λειτουργούς, τους ψυχολόγους και τους ψυχιάτρους.

Η συμβουλευτική, όπως πρέπει να διενεργείται από τους κοινωνικούς λειτουργούς στις Ιατροκοινωνικές Υπηρεσίες, καλύπτει ποικιλία εφαρμογών στο ατομικό, οικογενειακό, ομαδικό, επαγγελματικό επίπεδο, με συγκεκριμένη μεθοδολογία και σε ποικιλία Ιατροκοινωνικών Οργανώσεων.

Maria Demopoulou-Lagonica*

COUNSELLING IN MEDICAL - SOCIAL SERVICES

The author analyses the applications of counseling in Medical - Social Services. She first clarifies the term «counseling» in relation to social work, and then, she differentiates the methodologies of social case work, counseling and therapy, as they are applied by the relative professionals, by pointing out the overlapping areas.

Counseling as a method, applied by social workers in Medical - Social agencies, is used to help individuals, families, groups and professionals to improve their functioning and solve their social problems.

Οι έννοιες της «Κοινωνικής Εργασίας» και της «Συμβουλευτικής» χρειάζεται αρχικά να αποσαφηνιστούν στην ιστορική τους εννοιολογία και στη σημερινή τους επικάλυψη, για να μελετηθούν στη συνέχεια οι εφαρμογές στον Ιατροκοινωνικό χώρο.

Πολύ συχνά, σε παλαιότερα βιβλιογραφικά κείμενα, οι μέθοδοι της Κοινωνικής Εργασίας με άτομα, της Συμβουλευτικής και της Θεραπείας, χρησιμοποιούντο με το ίδιο περίπου εννοιολογικό περιεχόμενο, με

τεχνικές προσέγγισης, όχι πάντα σαφώς προσδιορισμένες. Ήταν η εποχή που η Κοινωνική Εργασία είχε επηρεασθεί έντονα από τη Διαγνωστική - Φροϋδική Σχολή στον τρόπο σκέψης και χρησιμοποίησης τεχνικών. Έμφραση τότε δόθηκε στη «συνέντευξη», τη «σκόπιμη συζήτηση» για επίλυση των προβλημάτων του ατόμου, τα οποία αναφέροντο σε θέματα προσαρμογής και σχέσεων. Πολύ συχνά τότε, η βοήθεια που εδίδετο από τους κοινωνικούς λειτουργούς στην εργασία τους με άτομα,

* Η Μ.Δ. - Α. είναι καθηγήτρια Κοινωνικής Εργασίας στο ΤΕΙ Αθήνας. Επικοινωνία: Ελ. Βενιζέλου 42, 123 51 Αιγάλεω, τηλ. 93.45.188.

αναφέρετο ως συμβουλευτική εργασία και πιο συχνά ως θεραπεία. Με την επίδραση της Λειτουργικής Σχολής, ο όρος «συμβουλευτική» αντικατέστησε τον όρο «θεραπεία» και έμφαση περισσότερη δόθηκε στη διεργασία της σχέσης κοινωνικού λειτουργού και ατόμου. Με τη σύνθεση και ενοποίηση της Διαγνωστικής με τη Λειτουργική Σχολή, η χρησιμοποίηση του όρου «συμβουλευτική» παρέμεινε στην κοινωνική εργασία και πολύ συχνά μέχρι και σήμερα, στη βιβλιογραφία αναφέρεται σαν ταυτόσημη της διεργασίας της κοινωνικής εργασίας στην παρεμβατική της μορφή, με κάποιες ιδιαιτερότητες στο περιεχόμενο και τη μεθοδολογία, που θα αναλύσουμε στη συνέχεια.

Ο Η. Aptekar στη δεκαετία του 1960 επιχειρεί μια διαφοροποίηση μεταξύ των εννοιών της Κοινωνικής Εργασίας με Άτομα, της Συμβουλευτικής και της Θεραπείας (Aptekar 1955). Επειδή αυτή η διαφοροποίηση εμπεριέχει πολλά στοιχεία που εξακολουθούν να ισχύουν μέχρι και σήμερα, θα αναφερθώ σύντομα στις έννοιες αυτές, για να επεκταθώ στην ανάλυση του όρου «συμβουλευτική» όπως χρησιμοποιείται τώρα σε κλινικά πλαίσια.

Η κοινωνική εργασία λοιπόν ορίζεται σαν μια διεργασία επίλυσης προβλημάτων στο ατομικό, ομαδικό και κοινοτικό επίπεδο που συνεπάγεται ειδικές γνώσεις και δεξιότητες από μέρους του κοινωνικού λειτουργού. Χαρακτηριστικό γνώρισμα είναι η εφαρμογή της σε κοινωνικές οργανώσεις οι οποίες παρέχουν υπηρεσίες σε άτομα/ομάδες. Ο κοινωνικός λειτουργός χρησιμοποιεί ιδιαίτερες γνώσεις και δεξιότητες όχι μόνο στην ατομική/ομαδική επικοινωνία αλλά και στη διαδικασία παροχής υπηρεσιών. Η ιδιαιτερότητα λοιπόν αυτών των γνώσεων και δεξιοτήτων μέσα από τις οργανωτικές δομές, προσδίδουν στον κοινωνικό λειτουργό την επαγγελματική του ταυτότητα.

Στη Συμβουλευτική, η κατεύθυνση είναι προς την επίλυση ενός προβλήματος, τη συνειδητή καθοδήγηση του ατόμου που έχει ανάγκη από βοήθεια σε ένα συγκεκριμένο τομέα και όχι στην παροχή υπηρεσιών. Οι κύριοι παράγοντες της συμβουλευτικής είναι το άτομο που επιζητά βοήθεια, με στόχο τη βελτίωση της λειτουργικότητάς του σε έναν τομέα (π.χ. συμβουλευτική γάμου, εργασίας, εκπαίδευσης) και ο ειδικός που κατέχει αυτές τις εξειδικευμένες γνώσεις που θα τον βοηθήσουν στην πραγμάτωση των στόχων του. Ο σύμβουλος συνήθως εστιάζεται προς το συγκεκριμένο θέμα που επιζητά το άτομο (π.χ. συμβουλευτική για επαγγελματικό προσανατολισμό) και δεν αναφέρεται στην σφαιρικότητα των ψυχοκοινωνικών του προβλημάτων. Η Συμβουλευτική είναι κυρίως μια «διανοητική εκπαιδευτική» διαδικασία, που περιλαμβάνει σίγουρα συναισθηματική εμπλοκή, δεν χαρακτηρίζεται όμως από αυτή. Αποσκοπεί στην εγκεφαλική κατανόηση του προβλήματος από το άτομο, στη διασαφήνιση των συγκρούσεών του σε σχέση με την πραγματικότητα, στην παράλληλη εκτόνωση των συναισθημάτων του και στη σταδιακή βελτίωση της λειτουργικότητάς του (Hamilton, 1961). Ο ειδικός χρησιμοποιεί κυρίως τις συνηδειές πλευρές της προσωπικότητας του ατόμου, εργάζεται με τις δυνάμεις του εγώ, ενώ παράλληλα είναι δέκτης μηνυμάτων των «εσωτερικευμένων» προβλημάτων του, όπως εκδηλώνονται στη συνέντευξη. Με αυτή την έννοια η Κοινωνική Εργασία περιλαμβάνει εν μέρει τη συμβουλευτική, αλλά επεκτείνεται και πέρα από αυτήν, στην παροχή υπηρεσιών μέσα από τις Κοινωνικές Οργανώσεις. Η συμβουλευτική όμως δεν είναι απαραίτητο να διενεργείται μόνο σε οργανώσεις σαν ξεχωριστή μέθοδος, αλλά, εφ' όσον αποσκοπεί στην επίλυση συγκεκριμένων προβλημάτων του ατόμου/ομάδων μέσω της συνέντευξης, εί-

ναι δυνατόν να λειτουργεί και ιδιωτικά, αλλά και σε άλλους κοινοτικούς χώρους, πέρα από τις Κοινωνικές Οργανώσεις.

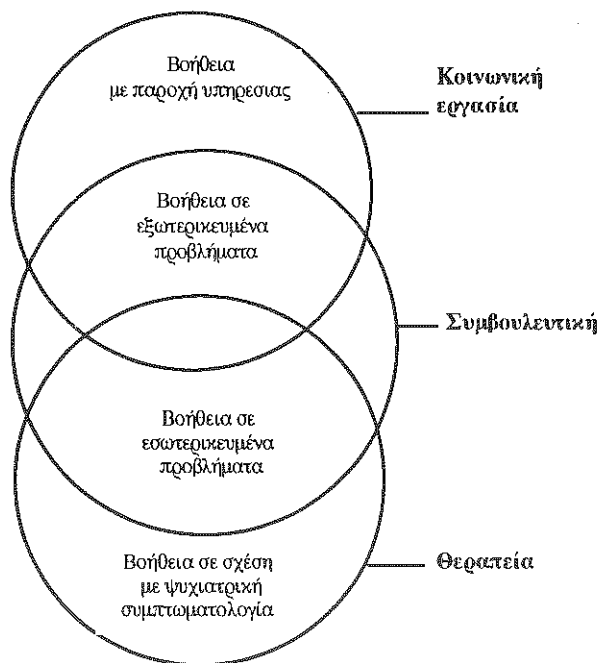
Η διεπιστημονική συνεργασία είναι απαραίτητη στην συμβουλευτική και εφ' όσον το άτομο κατά τη συνεργασία του δώσει μηνύματα ή υπάρξει ανάγκη για θεραπευτικού τύπου εργασία, τότε ο σύμβουλος μπορεί να τον παραπέμψει στον ειδικό. Με την ευρεία έννοια, η βοήθεια που δίδεται μέσω της κοινωνικής εργασίας και της συμβουλευτικής, είναι θεραπευτική. Στη θεραπεία όμως επιδιώκεται η «δομική» αλλαγή στην προσωπικότητα του ατόμου και η τροποποίηση των προσαρμωστικών του ικανοτήτων, με στόχο την βελτιωμένη λειτουργικότητά του.

Η συμβουλευτική λοιπόν επικαλύπτεται με την κοινωνική εργασία και με την θεραπεία. Το παρακάτω σχεδιάγραμμα εί-

ναι βοηθητικό (Arickar, 1955).

Κατά συνέπεια, αυτές οι τρεις μέθοδοι δεν έχουν ξεκάθαρα όρια, ούτε απόλυτη αντιστοιχία με την επαγγελματική ιδιότητα των ειδικών. Οι κοινωνικοί λειτουργοί εφαρμόζουν τεχνικές και δεξιότητες κοινωνικής εργασίας αλλά και συμβουλευτικής ανάλογα με το πλαίσιο και τις πληθυσμιακές ομάδες αναφοράς (target groups), ενώ οι κλινικοί κοινωνικοί λειτουργοί έχουν τη δυνατότητα να προχωρήσουν και σε ψυχοθεραπευτικές παρεμβάσεις. Οι ψυχολόγοι εφαρμόζουν τη συμβουλευτική, μπορεί να επισημάνουν την κοινωνική διάσταση των προβλημάτων του ατόμου και να προχωρήσουν και σε ψυχοθεραπευτικού τύπου εργασία. Οι ψυχίατροι, βάσει της διαφορικής (differential) διάγνωσης ατόμου/ομάδας, δυνατόν να εφαρμόσουν τη συμβουλευτική σαν την ενδεικνυόμενη

ΣΧΕΔΙΑΓΡΑΜΜΑ

θεραπευτική μέθοδο επιλογής.

Έχουμε λοιπόν πλησιάσει στη σύγχρονη κοινωνική πραγματικότητα με την πολυπλοκότητα των προβλημάτων της, τη συνεχή ροή στην αλληλοδιαπλοκή τους και την αυξανόμενη συνειδητοποίηση από όλες τις ειδικότητες που ασχολούνται με την ανθρώπινη συμπεριφορά, ότι η αιτιολογία των ανθρώπινων προβλημάτων είναι πολυδιάστατη και βρίσκεται σε άμεση αλληλεπίδραση με το στενό και ευρύτερο κοινωνικό και οικολογικό περιβάλλον. Ποικίλες θεραπευτικές προσεγγίσεις αναδύονται και δοκιμάζονται, σε μια προσπάθεια έντονης ενεργοποίησης του ατόμου, των ομάδων και των κοινοτήτων για αλλαγή, ακόμη και συμμετοχή στην παρεμβατική - θεραπευτική διαδικασία. Σε όλους τους χώρους, έμφαση δίδεται στην πρωτογενή πρόληψη, ενώ όλο και περισσότερο διευρύνεται ο κυκλος των ειδικοτήτων που ασχολούνται με την ανθρώπινη ευημερία, με διαχωριστικά όρια λιγότερο ορατά.

Το πρόβλημα δεν έγκειται λοιπόν τόσο στα όρια της κάθε επιστήμης -π.χ. ψυχιατρική - ψυχολογία - κοινωνική εργασία- που στοχεύουν στην βελτίωση της λειτουργικότητας των ατόμων/ομάδων, αλλά στο συνεργατικό ή μη κλίμα-επικοινωνία, που επικρατεί στα μέλη της κάθε μιας ξεχωριστά διεπαγγελματικής ομάδας και στη βαθιά γνώση του αντικείμενου στόχου εργασίας από τους ειδικούς.

Η συμβουλευτική λοιπόν όπως χρησιμοποιείται σήμερα, εφαρμόζεται σαν χωριστή μέθοδος από διάφορες ειδικότητες με τους ίδιους στόχους. Ο Βρετανικός Σύλλογος Συμβουλευτικής (Coulsher 1991, 44, Membership notes, 1990), ορίζει τον σύμβουλο... «σαν το άτομο που αφιερώνει σκόπιμο χρόνο, προσοχή και σεβασμό σε ένα άλλο άτομο ή άτομα που προσωρινά βρίσκονται στο ρόλο του βοηθούμενου. Ο στόχος του συμβούλου είναι να δώσει στο άτομο την ευκαιρία να διερευνήσει, να

ανακαλύψει και να επισημάνει βελτιωμένους τρόπους στη λειτουργικότητά του». Αυτή η ευρύτητα του σύγχρονου ορισμού, επιτρέπει σε διάφορες σχολές -τη μητρεβιοριστική, την ψυχοδυναμική, την ανθρωπιστική (Rogers 1980, Egan 1981 κ.ά.) να ακολουθήσουν τη δική τους μεθοδολογία, με τους ίδιους στόχους. Ο σύμβουλος πρέπει να διαθέτει τα παρακάτω προσόντα (Coulshed, 1991).

1. Συναισθηματική προβλητική ταύτιση (empathy) και κατανόηση.
2. Σεβασμό στην ικανότητα του άλλου ότι μπορεί να χειριστεί το πρόβλημά του.
3. Συνέπεια και ακρίβεια στη λεκτική του επικοινωνία ώστε ο συμβουλευόμενος να μπορέσει να κατανοήσει τα νοήματά του.
4. Γνησιότητα στη σχέση.
5. Αρμονία της λεκτικής με την εξω-λεκτική επικοινωνία.
6. Αμεσότητα σε σχέση με αυτό που συμβαίνει στη διάρκεια της συμβουλευτικής, σαν ένα δείγμα της καθημερινής ζωής του ατόμου.

Η συμβουλευτική λοιπόν όπως εφαρμόζεται σήμερα, είναι μια προσπάθεια να βοηθηθούν τα άτομα και οι ομάδες να λύσουν ένα πρόβλημα για τη βελτίωση της λειτουργικότητάς τους σε κάποιους τομείς, στο επίπεδο του συνειδητού, με ταυτόχρονη μείωση της διάρκειας του προβλήματος και με παράλληλη τροποποίηση του περιβάλλοντος (κοινωνικού, συναισθηματικού). Ο σύμβουλος δεν έχει εξαρτημένη σχέση με το άτομο πρέπει όμως να γνωρίζει τις ενδοψυχικές διαδικασίες του συμβουλευόμενου... και τις διαπροσωπικές διεργασίες των ομάδων. Βασική συμβουλευτική τεχνική είναι εκείνη που στοχεύει στην αλλαγή και βασίζεται: (Μαδιανός, 1989).

- (1) στην ανάπτυξη της ανάγκης για αλλαγή.
- (2) στη δημιουργία μιας σχέσης για αλλαγή.

- (3) στη διευκρίνιση της διάγνωσης της φύσης του προβλήματος.
- (4) στην εξέταση εναλλακτικών λύσεων και προθέσεων.
- (5) στη μετατροπή των προθέσεων σε προπάθειες για πραγματική αλλαγή.
- (6) στη σταθεροποίηση της αλλαγής.

Η συμβουλευτική λοιπόν παρέχεται άμεσα σε άτομα/ομάδες ή έμμεσα σε υπηρεσίες της κοινότητας. Έχει έντονο προληπτικό χαρακτήρα και μπορεί να εφαρμοσθεί σε όλες τις καταστάσεις παροχής υπηρεσιών στο επίπεδο της πρωτογενούς αλλά και δευτερογενούς πρόληψης. Εφαρμόζεται επίσης σε περιστατικά κρίσης όπου το άγχος είναι υψηλό και το άτομο/ομάδες κινητοποιούν δυνάμεις για άμεση λύση του προβλήματος.

Με αυτό το περιεχόμενο η συμβουλευτική στις Ιατροκοινωνικές Υπηρεσίες επεκτείνεται και εφαρμόζεται σε ποικίλους τομείς δράσης. Οι Ιατροκοινωνικές Υπηρεσίες που περιλαμβάνουν όλες τις δομές σωματικής και ψυχικής υγείας στο προληπτικό και θεραπευτικό επίπεδο - Νοσοκομεία, Κέντρα, Υγείας, Εξωτερικά Ιατρεία, Συμβουλευτικά κέντρα οικογενειακού προγραμματισμού, κλειστά ψυχιατρεία, κοινοτικά Κέντρα Ψυχικής Υγείας με όλες τις ενδιάμεσες δομές κοινοτικής ψυχιατρικής -πέρα από τους παραδοσιακούς χώρους παροχής υπηρεσιών, διαγνωστικής εκτίμησης και παρέμβασης- θεραπείας, εφαρμόζουν συνεχώς νέα προγράμματα για να αγγίξουν άτομα/ομάδες στην επίλυση των προβλημάτων τους.

Η αγωγή υγείας σαν μέθοδος προαγωγής της σωματικής και ψυχικής υγείας της κοινότητας σε επίπεδο πρωτογενούς πρόληψης, περιλαμβάνει στις μεθόδους επικοινωνίας της με το κοινό, τη μαζική επικοινωνία, την ομαδική και την ατομική (Μαδιανός, 1989). Στο ατομικό και ομαδικό επίπεδο η συμβουλευτική από τη διεπιστημονική ομάδα είναι η ενδεικνυόμενη

μέθοδος επιλογής. Σ' αυτή τη διεπιστημονική ομάδα, ο κοινωνικός λειτουργός βρίσκει το ρόλο του στην επικοινωνία με ευπαθείς πληθυσμιακές ομάδες όπως μαθητές-φοιτητές, εκπαιδευτικούς, συλλόγους ή και ομάδες γονέων. Θέματα αναφοράς μπορεί να είναι η διαπαιδαγώγηση των παιδιών και εφήβων, τα αναπτυξιακά τους προβλήματα, προβλήματα εθισμού από ουσίες (ναρκωτικά - αλκοόλ - κάπνισμα), ενημέρωση για το Α.Ι.Δ.Σ. κ.ά.

Στους χώρους της αγωγής υγείας και της πρωτογενούς πρόληψης οι δραστηριότητες των Ιατροκοινωνικών Οργανώσεων επικαλύπτονται με αυτές των Κοινωνικοπρονοιακών σε ένα συνεχιζόμενο επίπεδο δραστηριοτήτων. Σ' αυτό το πεδίο λοιπόν ο κοινωνικός λειτουργός μπορεί να παρέμβει σε οικογένειες για οικογενειακή συμβουλευτική, αλλά και σε ευρύτερες ομάδες της κοινότητας. Η οικογενειακή συμβουλευτική μπορεί να πάρει τη μορφή συμβουλευτικής γάμου για θέματα σχέσεων ή ακόμη και συμβουλευτικής οικογενειακού προγραμματισμού. Η βοήθεια σε ευρύτερες ομάδες της κοινότητας αποσκοπεί στην κινητοποίηση τους προς ένα ορισμένο στόχο π.χ. οργάνωση ενός παιδικού σταθμού, δημιουργία ψυχαγωγικών προγραμμάτων, δημιουργία ομάδων ηλικιωμένων μέσα από δραστηριότητες ανοικτής περίθαλψης, δημιουργία ομάδων αλλοδαπών για επίλυση άμεσων προβλημάτων επιβίωσης και προσαρμογής.

Σ' όλες αυτές τις περιπτώσεις κοινά σημεία αναφοράς από τη μεθοδολογική σκοπιά είναι η προσέγγιση των ατόμων/ομάδων στο επίπεδο του συνειδητού, η «διανοητική» κατανόηση -και όχι μόνο αυτή- η ανάπτυξη της ανάγκης για αλλαγή, η δημιουργία μιας σχέσης για αλλαγή, και η «εκπαιδευτική» διαδικασία με ενημέρωση και παροχές πληροφοριών.

Οι Οργανώσεις Υγείας και ιδιαίτερα οι κλειστές δομές, χαρακτηρίζονται από

το διάχυτο άγχος που κατακλύζει τους ασθενείς, την οικογένεια αλλά και το προσωπικό. Οι παράγοντες που μπορεί να συνδέονται με την επικράτηση του άγχους στους χώρους αυτούς μπορεί να είναι:

- α. Η επίδραση των ιατρικών και νοσηλευτικών συνθηκών.
- β. Εμπειρίες αποχωρισμού και απώλειας (loss).
- γ. Η έκταση της αβεβαιότητας και του κινδύνου συμπεριλαμβανομένης και της κρίσης.
- δ. Η οργανωτική πολυπλοκότητα με τους ιδιαίτερους και όχι πάντα ευέλικτους τύπους διεπιστημονικής συνεργασίας (Brearly, 1991).

Η αναγκαιότητα λοιπόν για παρέμβαση υπάρχει και στα τρία επίπεδα, στους ασθενείς, στην οικογένεια και στο προσωπικό. Οι κοινωνικοί λειτουργοί στα Γενικά Νοσοκομεία, εξαιτίας μιας συχνά άκαμπτης οργανωτικής δομής, καλούνται αρκετές φορές να περιοριστούν στην παροχή υπηρεσιών μόνο, εξυπηρετώντας περιστατικά αμέσου ανάγκης. Αυτός ο ρόλος όμως θα χαρακτηριζέτο μονοδιάστατος και ατελής. Οι ευκαιρίες για συμβουλευτική εργασία στο χώρο του Νοσοκομείου από τον κοινωνικό λειτουργό είναι απεριόριστες, αρκεί να υπάρχουν οι πρακτικές και οργανωτικές δυνατότητες -π.χ. επαρκής αναλογία κοινωνικών λειτουργών και ασθενών- και η συντονισμένη προσπάθεια και επιμονή για εφαρμογή προγραμμάτων ατομικής και ομαδικής συμβουλευτικής.

Γνωρίζοντας λοιπόν ο κοινωνικός λειτουργός το αυξημένο επίπεδο άγχους που διαπερνά τους ασθενείς, τις οικογένειές τους και το προσωπικό καθώς και τη δυναμική της θεωρίας της κρίσης, (Larry Smith: 145), μπορεί να επιλέξει ειδικές πληθυσμιακές ομάδες (target groups) για συμβουλευτική παρέμβαση.

- α. Προετοιμάζει ασθενή-ενήλικα ή παι-

δί για χειρουργική επέμβαση.

β. Σε συνεργασία με τον ιατρό ο οποίος ενημερώνει και επεξηγεί ερωτήματα του ασθενή σχετικά με την πορεία της νόσου, ο κοινωνικός λειτουργός εισπράττει, δέχεται και συζητά τις συναισθηματικές αντιδράσεις του ασθενή για τη μείωση του άγχους του. Σε καταστάσεις κρίσης, οι χειρισμοί ανάγονται στο συνειδητό επίπεδο και ενώ δίδεται υποστήριξη, το άγχος μειώνεται και το άτομο σταδιακά δέχεται ευκολότερα τη συμβουλευτική με τη μορφή καθοδήγησης για «προσαρμογή» στην αρρώστια και τη σταδιακή ανάρρωση.

γ. Σε σοβαρές ασθένειες ή και ατυχήματα, που απειλείται η ακεραιότητα ή ακόμη και η ζωή του ατόμου, ο κοινωνικός λειτουργός επιλέγει μεθόδους προσέγγισης που περιλαμβάνουν και τη συμβουλευτική, στο πλαίσιο της συνολικής ψυχοκοινωνικής αντιμετώπισης (επαναπροσαρμογή μετά από ακρωτηριασμό, αναπηρία που προκύπτει από ατύχημα ή αρρώστια, προσαρμογή σε μηχανήμα τεχνητού νεφρού, προσαρμογή στις μεταγγίσεις για άτομα με μεσογειακή αναιμία και άλλες αιματολογικές παθήσεις).

δ. Στις χρόνιες (terminal) ασθένειες, καρκίνους κ.ά. όπου το άγχος είναι υψηλό και ανάμεικτο με τον φόβο ή και την αγωνία θανάτου, ο κοινωνικός λειτουργός σε συνεργασία με τη διεπιστημονική ομάδα χειρίζεται τα συναισθήματα άγχους, απώλειας (loss) και πένθους (mourning) σε συνδυασμό με το σύνολο των ψυχοκοινωνικών προβλημάτων που συνυπάρχουν στην οικογένεια του ασθενή. Χρησιμοποιεί σκόπιμα τεχνικές συμβουλευτικής αντικατοπτρισμού (reflective counseling) ή μη κατευθυνόμενη συμβουλευτική (non-directive) κατά την οποία οι ασθενείς ενθαρρύνονται να εκφράσουν και να εξετάσουν τα συναισθήματά τους σε σχέση με τον κίνδυνο που τους απειλεί ενώ παράλληλα τους δίδεται υποστήριξη και επιβεβαίωση. Οι ψυ-

χιατρικές υπηρεσίες –κλειστές και μεταβατικές δομές– είναι ο χώρος όπου η συμβουλευτική κατ' εξοχή χρησιμοποιείται από μέλη διεπιστημονικής ομάδας ανάλογα με τη διαγνωστική εκτίμηση του περιστατικού.

Εδώ δεν θα προχωρήσουμε σε κατηγοριοποίηση των περιστατικών στα οποία ενδείκνυται η συμβουλευτική διότι μια τέτοια προσπάθεια θα μας οδηγούσε σε μια ανάλυση της δυναμικής των περιστατικών που περνούν από τις οργανώσεις ψυχικής

υγείας και δεν είναι αυτός ο στόχος μας στη σημερινή παρουσίαση.

Θα ήθελα μόνο να προσθέσω συνοψίζοντας –και η Κα Λουμίδη θα συνεχίσει και θα συμπληρώσει– ότι η Συμβουλευτική είναι μία μόνο από τις θεραπευτικές –με την ευρεία έννοια– μεθόδους επίλυσης των ανθρωπίνων προβλημάτων που εφαρμόζεται επιλεκτικά και σύμφωνα με ορισμένα κριτήρια από τις διάφορες ειδικότητες της διεπιστημονικής ομάδας.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΚΕΣ ΑΝΑΦΟΡΕΣ

- Aptekar, H. *The Dynamics Casework and Counseling*, N. York: Houghton M. Company, 1955.
- Barclay, *Social Workers: their role and Tasks*. London: Report of a working Party, National Institute for Social work, Bedford Square. Press 1989.
- Brearly, JH. Το Άγχος και η Αντιμετώπισή του σε Οργανώσεις Υγείας: Δυνατότητες για την Κοινωνική Εργασία, *ΕΚΛΟΓΗ*, 88, 1991.
- Callias, M. «Συμβουλευτική Εργασία με Γονείς Παιδιών με Ειδικές Ανάγκες», στο *Σύγχρονα Θέματα Παιδοψυχιατρικής*, 3ος τόμος, επιμέλεια Γ. Τσιάντης - Ε. Μανωλόπουλος. Αθήνα, Εκδόσεις Καστανιώτη, 1989.
- Coulshed, V. *Social Work Practice*. Mac-Millan, C.B.A.s.w. 1991.
- Hamilton, Q. *Theory and Practice of Social Casework*, N. York: Columbia University Press, 1961.
- Μαδιανός, Μ. *Κοινωνία και Ψυχική Υγεία*, 2ος τόμος - τεύχος Α, Αθήνα: εκδόσεις Καστανιώτη, 1989.
- Smith, L. Αναδρομή στη Θεωρία της Παρέμβασης σε Περιόδους Κρίσης, *ΕΚΛΟΓΗ*, τεύχος 65, 1984.
- Τσιάντης, Γ. Παιδοψυχιατρική Περίθαλψη. *ΕΙΚΕΦΑΛΟΣ*, τ. 23, Αθήνα 1986, 290-301.

Διοχάντη Λουμίδη-Καραμόσχογλου*

ΣΥΜΒΟΥΛΕΥΤΙΚΗ ΣΤΙΣ ΙΑΤΡΟΚΟΙΝΩΝΙΚΕΣ ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ

Δίνεται ο ορισμός «Συμβουλευτική» κατά την Παγκόσμια Οργάνωση Υγείας. Επισημαίνονται: σπανιότητα των «καθαρών» συμβουλευτικών περιστατικών στην κλινική πρακτική, η ανάγκη διευκρίνισης του όρου και τρόπος εφαρμογής, διαχωρισμός των ειδικοτήτων και η σημασία του πλαισίου. Αναφέρεται ο σκοπός, ο συντονισμός, οι ειδικές ομάδες και οι εφαρμογές της μεθοδολογίας στον ιατροκοινωνικό σχεδιασμό.

Diohandi Loumidi-Karamoschoglou*

COUNSELING IN SOCIOMEDICAL SERVICES

Quote definition «Counseling» as per the World Health Organization. Points: scarcity fo «pure» counseling cases in clinical practice, necessity of defining terminology and application, segregation of specialities and the significance of setting. Reference to purpose, coordination, target groups and methodological applications in sociomedical planning.

Πέρσι μια ομάδα μελέτης της Παγκόσμιας Οργάνωσης Υγείας διευκρίνησε τον όρο Counseling που συνηθίζεται να μεταφράζεται ως Συμβουλευτική –με τον εξής ορισμό: είναι βοήθεια (/διευκόλυνση, εξαρτάται από τη μετάφραση) ενός ανθρώπου με προβλήματα να καθορίσει (/οριοθετήσει/προσδιορίσει) το πρόβλημα και τη φύση του προβλήματος με λόγια, να κρίνει (/επανεξετάσει) τις πιθανές λύσεις του, και να διαλέξει μια λύση. Ο σύμβουλος, συνεχίζει, δεν έχει υποχρέωση (/δέσμευση) με μια ιδιαίτερη λύση αλλά σέ-

βεται την εκλογή του πελάτη. Η ίδια ομάδα μελέτης υπό τον Δρ. J.M. Sketchley διευκρινίζει επίσης ότι τα προβλήματα δεν είναι πάντοτε αντικειμενικά και επομένως ότι ο όρος πρόβλημα χρησιμεύει στο να εννοεί ένα αντιληπτό (/διακρινόμενο) πρόβλημα.

Και ο ορισμός της υγείας από την Παγκόσμια Οργάνωση Υγείας που σας θυμίζω: Υγεία είναι η κατάσταση πλήρους σωματικής, ψυχικής και κοινωνικής ευεξίας και όχι απλώς η απουσία νόσου ή αναπηρίας.

* Η Δ.Α. - Κ., M.S.W., είναι Κοινωνική Λειτουργός Επικοινωνία: Υπουργείο Υγείας, Πρόνοιας & Κοινωνικών Ασφαλίσεων, Αριστοτέλους 17, 104 33 Αθήνα, τηλ. 82.32.107.

Επομένως γίνεται αντιληπτό ότι το πεδίο δράσεως στο θέμα μας είναι ευρύτατο και ο περιορισμός του χώρου με αναγκάζει να αναφερθώ σε ορισμένα μόνο κρίσιμα σημεία.

Με βάση την επαγγελματική μου πείρα στην Ελλάδα και το εξωτερικό –κυρίως σε υπηρεσίες υγείας και ψυχικής υγείας– αναφέρω σαν πρώτο σημείο, ότι σπανίζουν τα κλασσικά «καθαρά» και αποκλειστικά μόνο συμβουλευτικού χαρακτήρα περιστατικά. Οι περισσότερες περιπτώσεις συνήθως εμφανίζονται μεικτές, τουλάχιστον και εφόσον τα παρουσιαζόμενα προβλήματα είναι περισσότερα από ένα. Το πολυσύνθετο της ανθρώπινης συμπεριφοράς και η δυναμική της σύνθετης αντιμετώπισης ανεξάρτητα από την οργάνωση και το πλαίσιο αναφοράς–είναι μία πραγματική αλλά και ουσιαστική πρόκληση για τον επαγγελματία, ιδιαίτερα δε στις κλινικές ειδικότητες. Αυτό όμως είναι θέμα κλινικής συζήτησης, αρκεί μόνο να προσθέσω ότι το αρχικό αίτημα δύναται στην πορεία να αλλάξει.

Το δεύτερο σημείο που θέλω να επισημάνω είναι ότι η χρήση του όρου συμβουλευτική εργασία χρειάζεται να συζητηθεί ευρύτερα στη χώρα μας –για να αποφευχθούν οι παρανοήσεις και εκμεταλλεύσεις που ήδη ίσως υπάρχουν σε εργασιακό επίπεδο– γι' αυτό και η χρησιμότητα της σημαντικής συνάντησης. Πρέπει δηλαδή να διευκρινισθεί το τι, ποιος, πού, γιατί και πώς, πριν διαστρεβλωθεί η μεθοδολογία της Συμβουλευτικής πρακτικής. Τα σημεία του καιρού είναι γόνιμα για τέτοιες συζητήσεις κυρίως μεταξύ των ειδικοτήτων και υποειδικοτήτων που διεκδικούν τοποθετήσεις σ' αυτό το χώρο. Επισημαίνω ότι δεν πρέπει να αποφασίζεται μόνο από μία ειδικότητα, όπως να λέγεται π.χ. από τον ψυχίατρο ότι συμβουλευτική κάνουν οι Κοινωνικοί Λειτουργοί και να εννοείται ότι δεν κάνουν ή δεν τους επιτρέπεται να

κάνουν θεραπευτική –δεν πρέπει επίσης οι Κοινωνικοί Λειτουργοί να ισχυρίζονται ότι κάνουν π.χ. ψυχανάλυση και όχι Κοινωνική Εργασία ή έστω ψυχοθεραπεία. Νομίζω ότι η συζήτηση αυτή θα κριθεί με βάση την επαγγελματική ταυτότητα και όχι τον αυτοκαθοριζόμενο ή αυτοαποκαλούμενο τίτλο που εμπεριέχει κοινωνικά στοιχεία γοήτρου κλπ. Η λεπτή διαχωριστική γραμμή της Συμβουλευτικής με την Κοινωνική Εργασία και ψυχοθεραπεία: νομίζω είναι πρωτίστως θέμα μεθοδολογικής συζήτησης της εκπαιδευτικής ειδικότητας και ικανότητας του επαγγελματία και κατά δεύτερο λόγο θέμα της πρακτικής και κλινικής απόφασης. Η μεθοδολογία προϋποθέτει προγραμματισμό και ειδικές γνώσεις – η επαγγελματική αξιολόγηση της εφαρμογής και αποτελέσματος στηρίζεται στην επιστήμη και την πείρα.

Το τρίτο σημείο που πιστεύω σημαίνον, είναι ο καθορισμός του πλαισίου που γίνεται συμβουλευτική, και όχι τόσο η θεωρητική σκοπιά και η δυσανάλογη έμφαση που δίνεται στις επαγγελματικές αντιπαλότητες. Η ευρύτητα της έννοιας της Συμβουλευτικής και οι σκοποί της δεν ανήκουν κατ' αποκλειστικότητα σε μόνο μία κατεύθυνση. Πιο πολλά μας ενώνουν και ποιο λίγα μας χωρίζουν – αν βέβαια διαθέτουμε τη σωστή κατάρτιση και διάθεση για έναν απαραίτητο διεπιστημονικό διάλογο, χωρίς να περιχαρακωνόμαστε πίσω από στενά και αντιεπιστημονικά περιθώρια. Έτσι συνθέτουμε και διευρύνουμε την κλινική πρακτική και επομένως εμπλουτίζουμε τη θεωρία.

Σκοπός της Συμβουλευτικής στις Ιατροκοινωνικές υπηρεσίες είναι κυρίως η λύση των προβλημάτων, ενώ σε ειδικά προγράμματα υπεισέρχεται η μόρφωση, η διαπαιδαγώγηση –που σημειώνω, δεν βοηθά πάντα αν είναι θετική –και η καθοδήγηση– που δεν βοηθά αν είναι παραπλάνηση. Πρέπει δηλαδή να επιδιώκεται η συ-

νεργασία και όχι οι ηθικές παραγγελίες. Όπως και αλλού, η συνεργασία των παραγόντων στις ιατροκοινωνικές υπηρεσίες διευκολύνει την πορεία της περιπτώσεως – χρειάζεται δε ιδιαίτερη προσοχή στις παραπομπές που ενδέχεται να γίνουν, δηλαδή το «πέρασμα» από τον ένα ειδικό στον άλλο ή από τη μία υπηρεσία στην άλλη.

Το τέταρτο σημείο που επιθυμώ να τονίσω είναι ότι η Συμβουλευτική στις ιατροκοινωνικές υπηρεσίες εφαρμόζεται αποτελεσματικά στην προληπτική και την ενημέρωση καθώς και σε καταστάσεις κρίσεως, όπως μας ανέλυσε η κ. Δημοπούλου. Μία κοινωνία που προστατεύει και φροντίζει την Υγεία θεσμοθετεί την ανάλογη κοινωνική πολιτική και νομοθεσία. Πρέπει όμως να φροντίσει να λειτουργεί και ο συντονισμός των ιατροκοινωνικών υπηρεσιών, γεγονός που χωλαίνει ιδιαίτερα στη χώρα μας. Ο καθηγητής Ν. Λούρος είπε το 1958 «μόνο εάν ευρεθεί ένα σύστημα οργάνωσης της ιατροκοινωνικής προστασίας άνευ πολιτικών επεμβάσεων θα δυναμθεί η χώρα μας να προσδεύσει εις τον τόμο αυτόν». Βέβαια δεν θα προσθέσουμε

εμείς τίποτα για τις ιατρικές και άλλες αντιπαλότητες! Βλέπετε, η ιδανική λύση φαίνεται να είναι ουτοπική.

Μου ζητήθηκε να ονομάσω τις ομάδες ειδικού στόχου (target groups) για τις ιατροκοινωνικές υπηρεσίες. Επειδή θεωρώ την κοινωνία ως δυναμικό σώμα δεν χρειάζεται νομίζω να διενκρινισθούν «ομάδες υψηλού κινδύνου», εφόσον τα προβλήματα υπάρχουν είτε δημιουργούνται και επαναπροσδιορίζονται σε νεοκαθοριζόμενους ευάλωτους σχηματισμούς, π.χ. το θέμα της κακοποίησης και του AIDS. Πολλοί ασχολούνται με το να βρίσκουν όλο και καινούργιες ονομασίες για τα γνωστά μας ανθρώπινα προβλήματα.

Τελειώνω με ένα σημείο που θεωρώ ουσιαστικό. Συνταγές που να τα λένε όλα και να κάνουν για όλες τις καταστάσεις προφανώς δεν υπάρχουν. Όπως είπε κάποιος, ποτέ κανένα συνταγολόγιο δεν ίσχυσε καθολικά και μόνιμα –υπάρχουν μόνο καταστατικές αρχές. Πιστεύω απλά ότι δεν είναι τι λέει, τι κάνει –ή λέει ότι κάνει– ο κλινικός, αλλά τι και πώς ακούει και τι δεν κάνει.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΚΕΣ ΑΝΑΦΟΡΕΣ

- Κοινωνική Πρόνοια - Θεωρία και Πράξεις (1958) Έτος Β.
Kraemer, S. (1987) *Annotation - Working with Parents: Casework of Psychotherapy*, J. Child, Psychiat Vol. 28, No. 2 pp. 207-213.
Ποταμιάνου, Α. (1962) *Θέματα Κοινωνικής Εργασίας στα Πλαίσια των Σταθμών Κοινωνικών Βοηθειών*, Β.Ε.Ι.
Sketchley, J.M. (1991). *Psychosexual Services in Selected European Countries*, Report on a WHO Study, EUR/HFA.

*Ουρ. Καλούρη-Αντωνοπούλου**

Η ΣΥΜΒΟΥΛΕΥΤΙΚΗ ΣΤΗΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ

Στο χώρο της εκπαίδευσης, του σχολείου, η Συμβουλευτική είναι συμβουλευτική της παιδαγωγικής σχέσης, συμβουλευτική των μαθημάτων, του επαγγελματικού προσανατολισμού, της ψυχολογίας του μαθητή και των γονιών του. Βοηθά στην επίλυση των προβλημάτων του μαθητή σε σχέση με το εκπαιδευτικό ίδρυμα, τις διαπροσωπικές του σχέσεις, τις σχέσεις και τις αντιθέσεις του με τους γονείς, στοχεύει στη μείωση του άγχους μέσα απ' τη σωστή καθοδήγηση και τον επαγγελματικό προσανατολισμό, στην αυτογνωσία και αυτοεκτίμηση, στη σωστή κατανομή του ελεύθερου χρόνου. Η θέση της συμβουλευτικής στο σημερινό ελληνικό εκπαιδευτικό σύστημα, τα προβλήματα που έρχεται και καλείται να επιλύσει ή έχει να αντιμετωπίσει, οι δυσκολίες εφαρμογής της στο σχολείο και οι δυνατότητες ανάπτυξής της είναι τα κύρια σημεία της εισήγησής μας.

*Dr. Ur. Kalouri-Antonopoulou**

COUNSELLING IN EDUCATION

Dans le cadre de l' éducation et plus précisément dans celui de l' école, le conseil est du domaine de la relation pédagogique, de l' enseignement, de l' orientation professionnelle, de la psychologie des élèves et de leurs parents. Il aide à résoudre les problèmes de l' élève en relation avec l' établissement scolaire, ses relations interpersonnelles, ses relations et conflits avec les parents; il vise à restreindre l' anxiété et les stress à travers l' assistance convenable et l' orientation professionnelle, à la connaissance de soi à l' autoévaluation, et à l' aménagement du loisir. La position du conseil dans le système éducatif hellénique contemporain, les problèmes qu' il a à résoudre ou à affronter, les difficultés de son application à l' école et les possibilités de son développement figurent parmi les principaux thèmes de notre rapport.

* Η Δρ. Ουρ. Κ.-Α. είναι Καθηγήτρια Παιδαγωγικής στη ΣΕΛΕΤΕ. *Επικοινωνία:* Ομήρου 19, Ν. Ψυχικό 154 51. Τηλ.: 6715583, Fax: 6789560

Στο χώρο της εκπαίδευσης, του σχολείου, η Συμβουλευτική είναι συμβουλευτική της παιδαγωγικής σχέσης, συμβουλευτική των μαθημάτων, του επαγγελματικού προσανατολισμού, της ψυχολογίας του μαθητή και των γονιών του. Βοηθά στην επίλυση των προβλημάτων του μαθητή σε σχέση με το εκπαιδευτικό ίδρυμα, τις διαπροσωπικές του σχέσεις, τις σχέσεις και τις αντιθέσεις του με τους γονείς, στοχεύει στη μείωση του άγχους μέσα απ' τη σωστή καθοδήγηση και τον επαγγελματικό προσανατολισμό, στην αυτογνωσία και αυτοεκτίμηση, στη σωστή κατανομή του ελεύθερου χρόνου. Η θέση της συμβουλευτικής στο σημερινό ελληνικό εκπαιδευτικό σύστημα, τα προβλήματα που έρχεται και καλείται να επιλύσει ή έχει να αντιμετωπίσει, οι δυσκολίες εφαρμογής της στο σχολείο και οι δυνατότητες ανάπτυξής της είναι τα κύρια σημεία της εισήγησής μας.

Έχουν ήδη προηγηθεί οι τοποθετήσεις των συναδέλφων πάνω σε θέματα συμβουλευτικής.

Θεωρώ λοιπόν περιττό να προσπαθήσω να αναλύσω όρους και να περιγράψω καταστάσεις ήδη γνωστές σε όλους σας, τη στιγμή μάλιστα που καθημερινά βλέπουμε όλο και περισσότερα άρθρα και δημοσιεύσεις στον ευρύτερο χώρο των κοινωνικών-ανθρωπιστικών επιστημών να τεκμηριώνουν την αναγκαιότητα των υπηρεσιών συμβουλευτικής.

Έτσι, μέσα στο χρόνο που μου έχει διατεθεί θα προσπαθήσω να σκιαγραφήσω τη θέση της συμβουλευτικής στο σημερινό ελληνικό εκπαιδευτικό σύστημα, τα προβλήματα τα οποία καλείται να αντιμετωπίσει και να βοηθήσει στην επίλυσή τους, ποιες δυσκολίες εφαρμογής του θεσμού και ανάπτυξής του στο χώρο του σχολείου παρουσιάζονται και ποιες οι προοπτικές ανάπτυξής του.

Ας μην ξεχνάμε ότι το παιδί κάθε εκπαιδευτικής βαθμίδας, δεν είναι μόνο ένα

άτομο το οποίο αντλεί γνώσεις από το «σχολείο» στο οποίο φοιτά, αλλά συγχρόνως είναι και ένα άτομο το οποίο αντλεί και αντίστοιχα μεταδίδει παντός είδους επιδράσεις, εμπειρίες, επιρροές, τόσο των διαφόρων παιδαγωγικών μεθόδων που χρησιμοποιούνται, όσο και των προβλημάτων τα οποία καθημερινά ανακύπτουν και αφορούν πολλές πτυχές της προσωπικότητάς του.

Όπως γίνεται αντιληπτό, τα προβλήματα αυτά μπορεί να είναι προβλήματα προσαρμογής στο εκπαιδευτικό ίδρυμα στο οποίο φοιτά, προβλήματα διαπροσωπικών σχέσεων (συμμαθητές, δάσκαλοι...), προβλήματα επικοινωνίας με γονείς και λοιπά ανήλικα άτομα, οικονομικά προβλήματα, συναισθηματικά, προβλήματα στις σχέσεις του με το άλλο φύλο κ.ά.

Όμως ο μαθητής του σχολείου, του δημοτικού, γυμνασίου, λυκείου ή ακόμη και ο φοιτητής - σπουδαστής της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης βρίσκεται αδύναμος πολλές φορές να αντιμετωπίσει τα όποια προβλήματατά του ή τις όποιες δυσκολίες επικοινωνίας.

Πολλές φορές ακόμη, τα προβλήματα του μαθητή έχουν σημαντικές επιπτώσεις στις επιδόσεις του στο σχολείο, και κατ' επέκταση στην αυτοεκτίμησή του, στις σχέσεις του με το δάσκαλο, το γονιό ή τον συμμαθητή. Έχουν επιπτώσεις στη σωματική και ψυχική υγεία -ας μην ξεχνάμε τον υψηλό βαθμό άγχους που έχουν οι σημερινοί νέοι-, στις σχέσεις με το άλλο φύλο, στη γενικότερη τοποθέτηση του παιδιού, του νέου, ως προς τη ζωή, στον επαγγελματικό του προσανατολισμό.

Ο σημερινός νέος, ο σημερινός μαθητής βρίσκεται πολλές φορές -αν όχι τις περισσότερες- σε αδυναμία να ξεπεράσει μόνος του τα όποια του προβλήματα.

Εδώ βρίσκεται η αναγκαιότητα ύπαρξης των υπηρεσιών συμβουλευτικής στο σχολείο. Όπως ο κ. Δημητρόπουλος σημει-

ώνει: «συμβουλευτική είναι η διαδικασία εκείνη κατά την οποία είτε κατά τρόπο ατομικό είτε κατά τρόπο ομαδικό ένα ειδικευμένο άτομο συνεξετάζει με τον μαθητή ή τους μαθητές θέματα ή προβλήματα που τους απασχολούν και τους διευκολύνει στη λύση τους» (Δημητρόπουλος 1989). Θέματα ή προβλήματα, θα συμπληρώναμε εμείς τα οποία οι μαθητές οποιασδήποτε εκπαιδευτικής βαθμίδας δυσκολεύονται μόνοι τους να επιλύσουν, η οικογένειά τους αδυνατεί να τα βοηθήσει, οπότε και η ευθύνη και η υποχρέωση ανήκει πλέον στη σφαίρα του σχολείου.

Έτσι, όταν μιλάμε για προβλήματα του μαθητή του Δημοτικού ή του Γυμνασίου, αυτά είναι συνήθως προβλήματα που σχετίζονται με τα μαθήματα στο σχολείο, τον τρόπο μελέτης, την οργάνωση και κατανομή του ελεύθερου χρόνου, με τη σχολική αποτυχία, προβλήματα οικογενειακά ή συννηθέστερα προβλήματα σχετικά με τον εκπαιδευτικό-επαγγελματικό προσανατολισμό.

Για το μαθητή του Λυκείου, για τον έφηβο, τα προβλήματά του κυρίως είναι σε σχέση με τις ετερόφυλες σχέσεις, σε σχέση με συναισθηματικά ή κοινωνικά θέματα, σε σχέση με τη λήψη αποφάσεων, τον επαγγελματικό προσανατολισμό και τον προγραμματισμό του απέναντι στο άνοιγμα που έρχεται να κάνει τελειώνοντας το λύκειο στον ευρύτερο κοινωνικό χώρο.

Ακόμη, θα πρέπει να σημειώσουμε ότι η συμβουλευτική στο σχολείο έχει καθαρά προληπτικό λόγο, βοηθώντας το άτομο να συγκεντρώσει και να αφομοιώσει πληροφορίες πάνω στο είδος της ζωής που από τη μια επιθυμεί και από την άλλη του προσφέρεται να ζήσει.

Ο Πρόεδρος της ΕΛΕΣΥΠ καθορίζει σαν προβλήματα, με τα οποία ασχολείται η συμβουλευτική, οποιαδήποτε κατάσταση που μπορεί να εμποδίσει τη φυσιολογική

ανάπτυξη και εξέλιξη οποιασδήποτε πλευράς της προσωπικότητας του ατόμου ή την πραγμάτωση των κοινωνικά αποδεκτών σκοπών που έχει θέσει το άτομο (Δημητρόπουλος, 1991).

Εμείς θα τολμούσαμε να πούμε επιπλέον συμμεριζόμενοι την άποψη του Α. Leon που μιλάει για Ψυχοπαιδαγωγική του Προσανατολισμού και του M. Debesse που μιλά για Θεραπευτική παιδαγωγική, ότι στο χώρο του σχολείου η συμβουλευτική είναι συμβουλευτική της παιδαγωγικής σχέσης, συμβουλευτική των μαθημάτων, του επαγγελματικού προσανατολισμού, της ψυχολογίας του μαθητή, συμβουλευτική όπου η κάθε στάση και το κάθε πρόβλημα του μαθητή δεν αντιμετωπίζεται μεμονωμένα, αλλά σε συνάρτηση με τη γενική τοποθέτηση και στάση του τόσο στο εσωσχολικό όσο και στο εξωσχολικό περιβάλλον.

Σήμερα, στα σχολεία της Δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης και ειδικότερα στις τάξεις Α' Β' Γ' Γυμνασίου, Α' και Β' Λυκείου, Α' ΤΕΛ, μιλάμε –ήδη από το 1976 (στην αρχή πειραματικά)– για ΣΕΠ, ειδικότερα δε στο μάθημα ΣΕΠ, το οποίο έχει επιμέρους στόχους αναλυτικά για κάθε τάξη εφ' εφεξής του. Στόχους οι οποίοι συνολτικά κινούνται σε συγκεκριμένους άξονες επιδιώκοντας: κατανόηση του ρόλου των μαθητών, ευαισθητοποίησή τους στη λήψη αποφάσεων, ενημέρωση για τους τρόπους και τις πηγές πληροφόρησης, ανάγκη συσχετισμού ενδιαφερόντων και επαγγέλματος, εκλογή δέσμης και τέλος μετάβαση στην ενεργό ζωή.

Η ανάπτυξη της προσωπικότητας του μαθητή μπορούμε να πούμε ότι επιδιώκεται κύρια στις 2 πρώτες τάξεις του Γυμνασίου, ενώ από τη Γ' Γυμνασίου και μετά το κέντρο βάρους μετατοπίζεται από τα χαρακτηριστικά της προσωπικότητας του μαθητή, στην άσκηση για λήψη αποφάσεων, τον επαγγελματικό προσανατολι-

σμό και την προετοιμασία για την ενεργό επαγγελματική ζωή.

Κύρια στοιχεία του ΣΕΠ σήμερα στο σχολείο είναι η πληροφόρηση για σπουδές και επαγγέλματα, είναι οι συζητήσεις και οι ομαδικές ασκήσεις, οι επαφές με εργαζομένους και επιπλέον η συνεργασία με τους γονείς (όταν και αν αυτή είναι δυνατή).

Στο Παιδαγωγικό Ινστιτούτο υπάρχει η ομάδα ΣΕΠ η οποία εξετάζει και δημιουργεί τις απαραίτητες προϋποθέσεις για την εφαρμογή του Ε. Προσανατολισμού, σε κάθε γραφείο και Διεύθυνση Δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης υπάρχει ένας υπεύθυνος ΣΕΠ για την καλύτερη εφαρμογή του θεσμού στην περιοχή του και στα εκπαιδευτικά ιδρύματα της Β/Θμιας εκπαίδευσης υπάρχει ο καθηγητής ΣΕΠ ο οποίος αφού έχει εκδηλώσει ενδιαφέρον για το θεσμό έχει επιμορφωθεί στην καλύτερη περίπτωση σε σχετικά θέματα με 3ήμερα, 5θήμερα ή 5μηνια σεμινάρια ή αντίστοιχα έχει ειδικευθεί σε θέματα ΣΕΠ στο εξωτερικό.

Όπως όμως βλέπουμε στο χώρο του σχολείου, στο χώρο της εκπαίδευσης μιλάμε για Σχολικό Επαγγελματικό Προσανατολισμό, ειδικότερα για μάθημα Σχολικού Επαγγελματικού Προσανατολισμού και όχι για Συμβουλευτική.

Μήπως όμως ο Σχολικός Επαγγελματικός Προσανατολισμός δεν είναι ένα κομμάτι της Συμβουλευτικής και δεν παίζει ένα πολύ θετικό ρόλο στην εξέλιξη του παιδιού και του εφήβου;

Ας μη ξεχνάμε ότι ο Σχολικός Επαγγελματικός Προσανατολισμός αρχίζει να γίνεται πραγματικότητα, στην εκπαίδευση από το 1976, στοχεύοντας στο να βοηθήσει τον μαθητή, το παιδί και τον έφηβο, να προσαρμοστεί στις νέες συνθήκες της ζωής, στις νέες εξελίξεις στην αγορά εργασίας, στην ανάγκη για εξειδικευμένο δυναμικό, στις νέες επαγγελματικές δραστηριότητες.

Η εκλογή όμως του επαγγέλματος και η προσαρμογή του νέου στο άνοιγμά του στη ζωή δεν είναι ένα από τα κυριότερα προβλήματα που αντιμετωπίζει το παιδί και κύρια ο έφηβος και δεν είναι ένα πρόβλημα καθαρά παιδαγωγικό-συμβουλευτικό;

Σύμφωνα με την ομάδα εργασίας του Παιδαγωγικού Ινστιτούτου στόχος του μαθήματος ΣΕΠ έτσι όπως σήμερα εφαρμόζεται στο σχολείο είναι να συνειδητοποιήσει ο μαθητής την κοινωνική του διάσταση, να καλλιεργήσει μέσα στην ομάδα τις ικανότητές του για διαπροσωπικές σχέσεις με πνεύμα συνεργασίας και όχι ανταγωνισμού, να αναπτύξει πρωτοβουλίες και να ενισχύσει το αυτοσυναισθημά του.

Αυτοί δεν είναι επιμέρους όμως στόχοι και της συμβουλευτικής;

Η αυτογνωσία δεν είναι συγχρόνως στόχος του Επαγγελματικού Προσανατολισμού και της Συμβουλευτικής;

Η πληροφόρηση πάνω στις ικανότητες του ίδιου του μαθητή όσο και πάνω στις διάφορες όψεις, πλευρές της ζωής για την οποία προετοιμάζεται δεν είναι συγχρόνως στόχος του ΣΕΠ έτσι όπως σήμερα στο σχολείο μας νοείται και εφαρμόζεται, αλλά και της Συμβουλευτικής;

Βέβαια όσο η κοινωνία μας εξελίσσεται, όσο η αγορά εργασίας γίνεται όλο και πιο δύσκολη και περίπλοκη, όσο το ποσοστό της ανεργίας μεγαλώνει, και όσο αλλάζει η παραδοσιακή οικογένεια τόσο περισσότερο αισθητή γίνεται η ανάγκη για Προσανατολισμό ή πιο σωστά για συμβουλευτική, χωρίς όμως τώρα πάντοτε οι λειτουργοί του θεσμού αυτού (ειδικότερα στο χώρο της εκπαίδευσης) να μπορούν να καλύψουν τις απαιτήσεις και τις ανάγκες των νέων.

Αν θελήσουμε να δούμε την πραγματικότητα που επικρατεί σήμερα στο σχολείο της Δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης θα δούμε ότι για το Παιδαγωγικό Ινστιτούτο ο

Σχολικός Επαγγελματικός Προσανατολισμός δεν είναι μάθημα, αλλά μια ξεχωριστή δραστηριότητα της οποίας η βάση είναι η αυτογνωσία και η οποία στοχεύει:

- α) στην ανάπτυξη της προσωπικότητας του μαθητή,
- β) στην πληροφόρησή του για σπουδές - επαγγέλματα και αγορά εργασίας,
- γ) στην προσπάθεια για αρμονική ένταξη στο κοινωνικό σύνολο (Ομάδα ΣΕΠ Παιδαγωγικού Ινστιτούτου 19)

Πώς όμως αυτοί οι στόχοι μπορούν να επιτευχθούν στο χώρο του σχολείου; Ποιοι οι λειτουργοί του θεσμού-καθηγητές των σχολείων που μπορούν να καλύψουν τους παραπάνω στόχους;

Είναι εύκολο ο καθηγητής της τάξης να είναι συγχρόνως και ο καθηγητής ΣΕΠ, να είναι δηλαδή συγχρόνως και ο λειτουργός της Συμβουλευτικής, ο Σύμβουλος όπως θα λέγαμε και όπως θα έπρεπε;

Οι δραστηριότητες του μαθήματος ΣΕΠ που λαβαίνουν χώρα στο σχολείο πράγματι τείνουν να ανταποκριθούν στους στόχους που η ομάδα του Παιδαγωγικού Ινστιτούτου έχει θέσει.

Όμως αν οι διάφορες δραστηριότητες Προσανατολισμού στο σχολείο κατορθώνουν να οδηγήσουν τον μαθητή σε αυτοεπίκριση, θετική αυτοαντίληψη, αυτογνωσία και να το πληροφορήσουν σε σχέση με το πώς πρέπει να επιλέξει την κατάλληλη σχολική και επαγγελματική κατεύθυνση, οφείλουμε να ομολογήσουμε ότι η δυνατότητα πληροφόρησης που προσφέρεται στο μαθητή είναι πολύ μικρή. Και είναι πολύ μικρή, γιατί δεν υπάρχει κάποιος οργανωμένος φορέας, κάποια υπηρεσία συγκέντρωσης, επεξεργασίας και παροχής πληροφοριών για σπουδές, επαγγέλματα, αγορά εργασίας. Ο καθηγητής ΣΕΠ όπως άλλωστε και ο Σύμβουλος δεν είναι δυνατό να καλύπτει όλους τους τομείς πληροφόρησης. Βέβαια, έχει τη δυνατότητα και ικανότητα να βοηθήσει τους μαθητές στο

να συγκεντρώσουν, αξιολογήσουν και αξιοποιήσουν μόνοι τους πηγές πληροφοριών μέσα από διάφορες εκπαιδευτικές δραστηριότητες.

Εκθέσεις συντονιστών ΣΕΠ άλλωστε διαπιστώνουν ότι οι μαθητές του Γυμνασίου δεν ενθουσιάζονται από τις διδακτικές ενότητες του μαθήματος που αναφέρονται σε κοινωνιολογικά-ψυχολογικά θέματα και ζητούν αντίστοιχα σε μεγάλο βαθμό επαγγελματική ενημέρωση. Πράγμα που επιβεβαιώνει την αδυναμία του σχολείου να καλύψει τον τομέα πληροφόρησης.

Αλλωστε και από την έρευνα Συμβουλευτική-Προσανατολισμός στη Β' Θμια εκπαίδευση (Δημητρόπουλος, 1986) διαπιστώνεται ότι όσο πιο ενημερωμένοι είναι οι γονείς σε θέματα ΣΕΠ και πιο καταρτισμένοι οι δάσκαλοι, τόσο περισσότερο η αίσθηση ότι οι μαθητές βοηθούνται είναι αυξημένη.

Ίσως δεν θα πρέπει να παραλείψουμε εδώ τη σημαντική βοήθεια που ήδη έχουν προσφέρει στους μαθητές οι εκδόσεις του Παιδαγωγικού Ινστιτούτου (και μερικές φορές σε συνεργασία με τον ΟΑΕΔ - συνεργασία που κατά τη γνώμη μου θα έπρεπε να υπάρχει σε μόνιμη βάση) «Δρόμοι μετά το Γυμνάσιο», «Δρόμοι μετά το Λύκειο» και «Οδηγός Επαγγελμάτων».

Ο καθηγητής όμως ΣΕΠ είναι κατάλληλα προετοιμασμένος προκειμένου να προσφέρει τη βοήθεια τόσο του Εκπαιδευτικού-Επαγγελματικού Προσανατολισμού, όσο και γενικότερα της Συμβουλευτικής στο μαθητή;

Οι καθηγητές σήμερα ΣΕΠ στο σχολείο είναι στη μεγάλη τους πλειοψηφία -όπως είδαμε- επιμορφωμένοι από ολιγοήμερα ή ολιγόμηνα σεμινάρια σε θέματα ΣΕΠ.

Μπορούμε να ισχυριστούμε ότι καθώς η Συμβουλευτική είναι ένας κλάδος που προϋποθέτει γνώσεις παιδαγωγικής - ψυχολογίας - θεωρία οικονομικών εφαρμο-

γών - οικονομίας - φιλοσοφίας - κοινωνιολογίας και άλλων συναφών επιστημών, πιθανά αυτή η επιμόρφωση δεν είναι αρκετή.

Όμως, νομίζω, δεν θα πρέπει να ξεχνάμε ότι δεν παύουν οι καθηγητές ΣΕΠ να είναι εκπαιδευτικοί. Και δεν παύουν να έχουν εκείνη την παιδαγωγική ευαισθησία που χαρακτηρίζει τον δάσκαλο, που καταλαβαίνει την αλλαγή της συμπεριφοράς στον μαθητή του, που γνωρίζει τα προβλήματα της οικογένειάς του, που γνωρίζει τα ενδιαφέροντα, τα χαρακτηριστικά και τις ικανότητές του και που ο ίδιος ο μαθητής του τον νιώθει πρόσωπο εμπιστοσύνης.

Δεν θα πρέπει να παραλείψουμε να σημειώσουμε ότι προτού η συμβουλευτική ή και το μάθημα ΣΕΠ μπει στα σχολεία, ο δάσκαλος αποτελούσε -όπως και σήμερα αποτελεί- πρότυπο κοινωνικής και επαγγελματικής συμπεριφοράς για τον μαθητή και ότι ο δάσκαλος μέσω του όποιου μαθήματος δίδασκε πολλές φορές προχωρούσε σε ομαδική συμβουλευτική, παρέχοντας πληροφορίες, βοηθώντας να γίνουν γνωστά ενδιαφέροντα, κλίσεις, φιλοδοξίες, ικανότητες.

Ας μην ξεχνάμε ότι πάντοτε η συνεχής εργασία δασκάλου-μαθητή υπήρχε, η συνεχής εργασία σχολείου-οιπιτιού και ότι ποτέ ο δάσκαλος δεν έπαψε να είναι συμπαρεστάτης του μαθητή.

Βέβαια αυτό δεν σημαίνει ότι πρέπει να μένουμε στην καλή προαίρεση του δασκάλου. Βέβαια και όχι.

Θα μπορούσε στο εκπαιδευτικό μας σύστημα ήδη από την πρωτοβάθμια εκπαίδευση να μιλάμε για Συμβουλευτική, για Συμβουλευτική που θα έχει σαν στόχο την αυτογνωσία και την αυτοαντίληψη μέσα από τις κατάλληλες δραστηριότητες, ασκήσεις, παιχνίδια κλπ. Ήδη από το Δημοτικό σχολείο το παιδί πρέπει να συνειδητοποιήσει τους λόγους για τους οποί-

ους η εργασία είναι απαραίτητη, να αντιληφθεί τα ενδιαφέροντά του, τις ικανότητές του. Μέσα στα πλαίσια μιας έρευνας που κάνω σε σχέση με τον προσανατολισμό, τα διδακτικά βιβλία του Δημοτικού και την ιδεολογικο-πολιτική τους κατεύθυνση μπορώ πολύ πολύ απλά ήδη να παρατηρήσω ότι από τις πρώτες ήδη τάξεις του δημοτικού ξεκινάει μια πρώτη επαφή με τον Προσανατολισμό ότι υπάρχει διαχωρισμός σε επαγγέλματα ανδρικά-γυναικεία, ότι μέσα από τα σχολικά βιβλία διαφαίνεται η αναγκαιότητα της εργασίας, καθώς επίσης και ότι γίνεται και η γνωριμία του παιδιού μια πρώτη βέβαια γνωριμία, με τα ενδιαφέροντά του, αλλά συγχρόνως και με τις ιδιαίτερες ικανότητες που πιθανό αυτό έχει.

Θα ήταν άλλωστε παράλειψη να μη σημειώσουμε ότι ήδη και από την προσχολική αγωγή γίνεται μια πρώτη μύηση στο Σχολικό Επαγγελματικό Προσανατολισμό και εμείς πιο σωστά θα λέγαμε ότι ήδη από την προσχολική αγωγή διαφαίνεται η ανάγκη Συμβουλευτικής, η ανάγκη ύπαρξης του θεσμού και σ' αυτή τη βαθμίδα εκπαίδευσης.

Στη Δευτεροβάθμια εκπαίδευση, ο θεσμός θα πρέπει να στοχεύει κύρια στην αυτογνωσία, στη δημιουργία θετικής αυτοεικόνας και θετικής αυτοεκτίμησης. (Ας μην ξεχνάμε ότι όσο ο νέος γνωρίζει καλύτερα τον εαυτό του και όσο περισσότερο πιστεύει σ' αυτόν, τόσο πιο εύκολη και επιτυχής είναι η επαγγελματική του επιλογή και απόφαση.

Θα πρέπει να στοχεύει στη συνειδητοποίηση από πλευράς των μαθητών των αξιών και των ικανοτήτων τους, στη γνωριμία με τα ενδιαφέροντα και τις ικανότητές τους.

Θα πρέπει να στοχεύει στην πληροφόρηση για τις σπουδές, τα επαγγέλματα, τον κόσμο της παραγωγής.

Θα πρέπει τέλος ίσως περισσότερο

από όλα να στοχεύει στην επίλυση των προβλημάτων των νέων παιδιών της Β' θμιας εκπαίδευσης. Προβλημάτων σχετικών όχι μόνο με τον Εκπαιδευτικό και Επαγγελματικό τους προσανατολισμό, αλλά και με τον ευρύτερο προσανατολισμό τους στη ζωή. Προβλημάτων προσαρμογής στο ευρύτερο κοινωνικό σύνολο, προβλημάτων διαπροσωπικών σχέσεων, σεξουαλικών προβλημάτων, υγείας, ναρκοτικών, συνεχούς αποτυχίας και απογοήτευσης, άγχους, απόπειρες αυτοκτονιών, υπερβολικής επιθετικότητας, βανδαλισμών, χουλιγκανισμών όπως εύκολα θα λέγαμε.

Για να γίνουν όμως όλα αυτά θα πρέπει να υπάρξει στήριξη του θεσμού από το εκπαιδευτικό μας σύστημα. Θα πρέπει σε κάθε σχολείο να υπάρξει υλικοτεχνική υποδομή, δελτία ατομικών πληροφοριών των μαθητών, χώροι για ατομικές συνεντεύξεις, καλά οργανωμένη βιβλιοθήκη, αίθουσες αυτοπληροφόρησης, δυνατότητα τοποθέτησης των μαθητών σε επαγγελματικό περιβάλλον, δυνατότητα στενής συνεργασίας, ανάμεσα στους γονείς, τον δάσκαλο και τον μαθητή.

Όμως ο Σχολικός Επαγγελματικός Προσανατολισμός για τον οποίο μιλάμε στο σχολείο ή ο θεσμός Συμβουλευτική - Προσανατολισμός για τον οποίο θα προτιμούσαμε να μιλάμε στον ίδιο χώρο, έχει μόνο θετικά σημεία:

Μέχρι ποιου σημείου θα μπορούσαμε να θεωρήσουμε ότι συμβάλλει πράγματι στο άνοιγμα του νέου στον κόσμο που τον περιβάλλει ή μήπως θα μπορούσαμε εδώ να σκιαγραφήσουμε μερικά προβλήματα που η ίδια η εφαρμογή του θεσμού θέτει;

Ήδη σχεδόν στην αρχή της έκδοσης της επιθεώρησης «Συμβουλευτική και Προσανατολισμός», το 1987 (τ. 2-3) η Δήμητρα Σκαύδη έθετε το πρόβλημα:

— Είναι πράγματι ανοιχτή ολόκληρη η κλίμακα των ευκαιριών σε όλα τα παιδιά, απ' όποιο επίπεδο της κοινωνικής δια-

στρωμάτωσης κι αν προέρχονται; Αν ναι, έχει καλώς. Αν όχι, πώς συμβιβάζονται οι στόχοι του Σχολικού Επαγγελματικού Προσανατολισμού με την τυχόν ανισότητα των ευκαιριών;

— Πώς θα υπηρετήσει ο Σχολικός Επαγγελματικός Προσανατολισμός τους σκοπούς του, της ανάπτυξης του ατόμου σ' έναν κόσμο που απειλείται από την ανεργία ή την υποαπασχόληση;

— Τι σημαίνει η υψηλή σχολική επίδοση; σημαίνει κατ' ανάγκη ξεχωριστές δυνατότητες και για ποιο πράγμα; Η χαμηλή σχολική επίδοση σημαίνει μειωμένες δυνατότητες; μπορεί η σχολική επίδοση να χρησιμοποιηθεί σαν έντιμο επιχείρημα για την άνιση κατανομή του μέλλοντος;

Εμείς μετά από μια 5ετία, θα λέγαμε ότι πράγματι αυτά είναι και παραμένουν σημαντικά προβλήματα.

Θα λέγαμε ότι το να ζητήσει από έναν έφηβο να αποφασίσει για τον Επαγγελματικό του Προσανατολισμό, να αποφασίσει για το μέλλον του, δείχνοντάς του ταυτόχρονα τις δυνατότητες, ικανότητες και κλίσεις του, είναι ταυτόσημο σαν να του λέμε να θέσει τέρμα στις πιθανότητες, σαν να του απαγορεύουμε να ζει στον κόσμο του αριστοτεχνισμού, του ταλέντου και του πολυτάλαντου, και συνεπώς του ονείρου (Drevillon 1970). Και αυτό δεν είναι από τα σημαντικά προβλήματα που θέτει η εφαρμογή του θεσμού στο σχολείο;

Ο J. Giraudaux έγραφε: «Αρνιόμουν να δείξω την κλίση μου. Δεν ήθελα ακόμη να πω τι θα γίνω... Ένωθα ότι ήμουν ικανός να γίνω αξιωματικός, τραπεζίτης, αρχιτέκτονας. Δεν μπορούσα να το πάρω απόφαση, να δεχτώ το χαρτί που μου έδειχναν και που θα με ανάγκαζε πλέον να γίνω και εγώ ένας απ' αυτούς, δηλαδή θα με υποχρέωνε να μη χτίζω πια καθεδρικούς ναούς, να μην οδηγώ στρατιές, να μη γίνω πιθανά μοναχός...».

Μήπως λοιπόν πράγματι για τον

Προσανατολισμό επιλέγω είναι συνώνυμο του συμβιβάζομαι;

Και αν αυτό γίνεται πράγματι, ποιος ο ρόλος των παιδαγωγών που θα μπορούσαμε να το αποφύγουμε;

Θα λέγαμε ότι γι' αυτόν ακριβώς το λόγο προτιμούμε να μιλάμε αντί για μάθημα Σχολικού Επαγγελματικού Προσανατολισμού, για τον Θεσμό Συμβουλευτική-Προσανατολισμός, στον οποίο η παρουσία της Συμβουλευτικής είναι το ίδιο έντονη με την παρουσία του Προσανατολισμού. Για θεσμό ο οποίος προσπαθεί με το κάθε μάθημα που διδάσκεται στο σχολείο, με την κάθε δραστηριότητα στην οποία συμμετέχει ο μαθητής, να γνωρίσει ο τελευταίος τον εαυτό του, να συνειδητοποιήσει την εικόνα του, να μπορέσει να ονειρευτεί σαν τον J. Giraudaux, αλλά και να χαράξει σε ρεαλιστικές βάσεις τον άξονα της ζωής του.

Μπορούμε να πούμε ότι η συμβουλευτική γίνεται το αντικείμενο όλων των διασχάλων, όλων των εκπαιδευτικών, όλων των παιδαγωγών.

Ότι η Συμβουλευτική δεν είναι δραστηριότητα της στιγμής, δεν είναι δραστηριότητα που μπορεί να περιοριστεί στην Α' θμια, ή Β' θμια εκπαίδευση, αλλά δραστηριότητα στην οποία μπορούμε σε κάθε πρόβλημα στη διάρκεια της ζωής μας να ανατρέξουμε.

Οι συνθήκες της ζωής μας συνεχώς αλλάζουν, οι απαιτήσεις στον επαγγελματικό χώρο γίνονται ολοένα και μεγαλύτερες και γι' αυτό εμείς θα αντλήσουμε κουράγιο από τα λόγια του G. Mialaret του οποίου είχα την τύχη να είμαι φοιτήτρια και συνεργάτρια και ο οποίος λέει ότι μπορούμε να μιλάμε για Προσανατολισμό σε δύο διαφορετικά επίπεδα: αρχικά στη σχολική μας ηλικία και κατά δεύτερο λόγο στην ηλικία των 40-45 χρόνων.

Οι υπηρεσίες λοιπόν της Συμβουλευτικής έχουν τον χρόνο -χρειάζονται ίσως

τα μέσα- να οργανωθούν και να προσφέρουν τις υπηρεσίες τους τόσο μέσα στο σχολείο - θέμα με το οποίο κύρια ασχοληθήκαμε στην εισήγησή μας, όσο όμως και έξω από το σχολείο σε όλες τις εξωσχολικές μας δραστηριότητες.

Θα πρέπει να παρατηρήσετε ότι δεν αναφέρθηκα σχεδόν καθόλου στο χώρο της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης. Αυτό έγινε για δύο λόγους: αφενός γιατί ήδη το 1988 το θέμα είχε αρκετά καλυφθεί στο πανελλήνιο συνέδριο της ΕΛΕΣΥΠ με θέμα ο θεσμός Συμβουλευτική - Προσανατολισμός και η Τριτοβάθμια εκπαίδευση και αφετέρου γιατί στο χώρο της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης η Συμβουλευτική αρχίζει μόλις τελευταία να κάνει την εμφάνισή της, πράγμα όμως πολύ ενθαρρυντικό. Ήδη ιδρύθηκαν και λειτουργούν Συμβουλευτικά κέντρα στο χώρο ορισμένων ΑΕΙ και ΤΕΙ. Εξάιρεση, πρέπει να σημειώσουμε ότι αποτελεί το εκπαιδευτικό ίδρυμα στο οποίο υπηρετώ, η ΣΕΛΕΤΕ, όπου ήδη από το 1979 λειτουργεί γραφείο Συμβουλευτικής και Επαγγελματικού Προσανατολισμού.

Τελειώνοντας, νομίζω ότι τόσο στην Α' θμια, Β' θμια και Γ' θμια εκπαίδευση πρέπει πλέον να μιλάμε για οργανωμένες υπηρεσίες συμβουλευτικής.

Πρέπει πλέον να έχουμε τη δυνατότητα να προσφέρουμε σε κάθε νέο άτομο τη δυνατότητα γνωριμίας με τον εαυτό του, βοηθώντας το όχι να κλείσει τις φτερούγες και τα όνειρά του πίσω από ένα περιορισμένο εκπαιδευτικό-επαγγελματικό προσανατολισμό, αλλά βοηθώντας το να ανοίξει τις φτερούγες του στον ευρύτερο επαγγελματικό-κοινωνικό χώρο, μέσα απ' τη σωστή πληροφόρηση, μέσα απ' τη σωστή συμβουλευτική σχέση, μέσα απ' την παραδοχή, αποδοχή και γνωριμία με τον εαυτό του και το περιβάλλον του.

Ο λειτουργός της Συμβουλευτικής, ο σύμβουλος δεν είναι ένας μάγος, ούτε

ένας δάσκαλος, ούτε μια μηχανή πληροφοριών (DREVILLON, 1974). Έχει σαφώς καθορισμένο ρόλο, να βοηθήσει, καθοδηγήσει, προσανατολίσει το παιδί και να βοηθήσει το άτομο να ξεκαθαρίσει τη γύρω του πραγματικότητα, αλλά δεν τον οδηγεί. Όπως χαρακτηριστικά με τα λόγια του J.

DREVILLON θα λέγαμε, δεν του δίνει το χέρι να περάσει το δρόμο, παρά μόνο αν αυτό είναι τυφλό...

Αυτός νομίζουμε ότι είναι και θα πρέπει να είναι ο ρόλος της Συμβουλευτικής στην εκπαίδευση, στο σχολείο.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΚΕΣ ΑΝΑΦΟΡΕΣ

- Δημητρόπουλος, Ε. *Συμβουλευτική – Προσανατολισμός στη Β΄ Θμια Εκπαίδευση. Μια Πρώτη Προσπάθεια Αξιολόγησης του Θεσμού*. Αθήνα: Καραμπερόπουλος 1986.
- Δημητρόπουλος, Ε. *Σχολικός Εκπαιδευτικός και Επαγγελματικός Προσανατολισμός και Συμβουλευτική*. Αθήνα: Γρηγόρη 1989.
- Δημητρόπουλος, Ε. *Συμβουλευτική και Συμβουλευτική Ψυχολογία. Η Θεωρία της, η Πράξη της, οι Εφαρμογές της*. Αθήνα: Γρηγόρη 1991.
- Drevillon, J. *L'Orientation Scolaire et Professionnelle*. Paris: PUF 1970.
- Drevillon, J. *La Psychologie de l'Adolescent*. Paris: PUF 1971.
- Mialaret, G. «Les Applications de la Psychologie au Domaine Scolaire, *Traité de Psychologie Appliquée*, 1960.
- Σκαυδή, Δ. «Σχολικός Επαγγελματικός Προσανατολισμός: Απόπειρα Προσέγγισης». *Επιθεώρηση Συμβουλευτικής και Προσανατολισμού*, τ. 2-3, 1987.
- Τέττερη, Ι., Σκαυδή, Δ., Ρουσέας, Π., Κουτσούκος, Δ. *Αξιολόγηση του Σχολικού Επ. Προσανατολισμού από τους μαθητές της Γ΄ Γυμνασίου. Ανάγκες και προσδοκίες της*. Αθήνα: ΠΙ/ΥΠΕΠΘ, 1989.

Αλεξ. Μπούκια*

Η ΣΥΜΒΟΥΛΕΥΤΙΚΗ ΣΤΗΝ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗ

Είναι κοινώς παραδεκτό ότι η εκπαιδευτική διαδικασία δεν έχει μόνο ως σκοπό την απλή μετάδοση της γνώσεως. Το σχολείο πρέπει να φροντίζει συγχρόνως, ώστε να προετοιμάζονται καλύτερα οι νέοι για την «ενεργό ζωή» και για την δημιουργία μιας αυτόνομης και ανεξάρτητης προσωπικότητας. Αυτό θα επιτυγχάνετο με την ανάπτυξη του θεσμού της Συμβουλευτικής και του Προσ/σμού στον χώρο του.

Όμως μετά από πολλές διακυμάνσεις που πέρασε ο Ε.Π. στην εκπαίδευση, κατέληξε στο πεδίο εφαρμογής που αναφέρεται στην πληροφόρηση.

Στον χώρο της απασχόλησης εξ αιτίας άλλων παραγόντων η εφαρμογή «της Συμβουλευτικής» διαφοροποιείται εξ αρχής.

Προσανατολίστηκε στην εφαρμογή της διαδικασίας για έγκαιρο προβληματισμό των νέων που προσήρχοντο στις υπηρεσίες απασχόλησης για αναζήτηση εργασίας ή για επιλογή τύπου εκπαίδευσης. Μέθοδοι που εφαρμόσιμην και εξακολουθούν να εφαρμόζονται για τον σκοπό αυτό είναι:

1. Παραδοσιακή μέθοδος (ατομικός + ομαδικός Ε.Π.)
2. Μέθοδος Ενεργού Ε.Π.
3. Μέθοδος Τεχνικών Αναζήτησης Εργασίας.

Alex. Bouka*

COUNSELLING IN EMPLOYMENT

It is well admitted that giving training is not the only goal of the educational process. School has to educate young persons in a way that they will develop their independent personality. This could be possible with the development of Guidance and Counseling.

The domain of Employment has changed owing to many factors. The complication of the process of an educational field, the job search changes, and the differentiation of the young people have influenced the function of Guidance System, and its methodology.

Matters relevant to the above are discussed in this paper.

* Η Α.Μ. είναι διευθύντρια της Δ/σης Επαγγελματικού Προσανατολισμού του ΟΑΕΑ. Επικοινωνία: ΟΑΕΑ, Τ.Θ. 70017, 166 10 Γλυφάδα, Τηλ. 99.42.286.

Α. ΕΙΣΑΓΩΓΙΚΑ

Όπως όλοι γνωρίζουμε, η εκλογή επαγγέλματος από μέρους ενός ατόμου αποτελεί μια σημαντική απόφαση, η οποία είναι μέρος άλλων αποφάσεων στη ζωή του που σχετίζονται με τον κοινωνικό, οικογενειακό, συναισθηματικό κτλ. τομέα.

Όλοι παραδεχόμαστε ότι το άτομο έχει μία μοναδικότητα, μία ατομικότητα. Έτσι, όταν το βοηθάμε με μία ορισμένη διαδικασία να

α) αναπτυχθεί κατανοώντας τον εαυτό του δηλαδή το δυναμικό του, τα όριά του, τους περιορισμούς του κτλ.

β) να αποκτήσει εκπαιδευτική και επαγγελματική πληροφόρηση, δηλαδή να βιώσει και να αντιληφθεί τον κόσμο των επαγγελμάτων – μέσα στο οποίο καλείται να ζήσει εργαζόμενο – το βοηθάμε να διαλέξει τρόπο ζωής.

Τα τελευταία χρόνια έγινε πλέον κατανοητό ότι, όσο πιο γρήγορα προετοιμάζεται το άτομο για την παραπάνω διαδικασία, τόσο περισσότερο έτοιμο εμφανίζεται στις κρίσιμες περιόδους των επιλογών, που θα του επιτρέψουν να κάνει όσο γίνεται λιγότερα λάθη και, κάνοντας σωστότερες επιλογές, να γίνει παραγωγικότερο και ευτυχέστερο.

Ακόμη, σήμερα είναι κοινώς παραδεκτό ότι η εκπαιδευτική διαδικασία δεν έχει ως μόνο σκοπό την απλή μετάδοση γνώσεων. Η νέα κοινή αντίληψη είναι ότι το σχολείο φροντίζει ή τουλάχιστον πρέπει να φροντίζει, ώστε να προετοιμάζονται καλύτερα οι νέοι για την ενήλικη –την ενεργό ζωή και για την δημιουργία μιας αυτόνομης και ανεξάρτητης προσωπικότητας– (Δημητρόπουλος 1992α και 1992β, Καλογήρου 1978, Μάνος 1991).

Αυτή είναι μία εργασία που γίνεται μαζί με τον νέο. Σ' αυτή την διαδικασία κύριο μέλημα του Συμβούλου είναι να βοηθήσει την σκέψη του, να ξεδιπλωθεί, να

αναπτυχθεί, να αυξήσει την ικανότητά του, να βρίσκει κριτήρια με τις προσμονές και επιδιώξεις του.

Με την παραπάνω φιλοσοφία ο θεσμός της Συμβουλευτικής έτσι όπως αρχικά εμφανίστηκε στο χώρο της εκπαίδευσης, βοήθε πολλούς υποστηρικτές αλλά και πολέμιους συγχρόνως.

α) Οι πρώτοι ήσαν και είναι αυτοί που υποστηρίζουν, ότι οι νέοι μπορούν να βοηθηθούν σταδιακά να περάσουν ομαλά από το σχολείο, στην ενεργό ζωή, με απότερο σκοπό να ευτυχήσουν στο χώρο της οικογένειας αλλά και γενικότερα μέσα στο κοινωνικό σύνολο.

β) Οι πολέμοι υποστήριξαν, ότι δεν είναι έτοιμος ένας τέτοιος χώρος να δεχθεί αυτού του είδους την παρέμβαση, μια και ο εκπαιδευτικός είναι ανέτοιμος για έναν τέτοιο πρόσθετο ρόλο «διαπαιδαγώγησης» Υποστηρίζουν, ότι «η συμβουλευτική» έτσι όπως η διεθνής πρακτική την ορίζει, αποτελεί ιδιαίτερο γνωστικό πεδίο, και απαιτεί εξειδίκευση πρόσθετη από αυτή, που ο κάθε άλλης ειδικότητας εκπαιδευτικός έχει.

Έτσι μετά από πολλές διακυμάνσεις κατέληξε να προσανατολιστεί στο πεδίο εφαρμογής που αναφέρεται στην πληροφόρηση.

Δηλαδή:

α) στο να καταλάβει ο μαθητής την πληροφόρηση και να μή την παραποιήσει.

β) να μπορεί να χρησιμοποιήσει πληροφορίες που να αναφέρονται στις διεξόδους που έχει μετά το πέρας της σχολικής τους ζωής.

γ) να έχει ή να αποκτήσει κίνητρα να χρησιμοποιήσει τις πληροφορίες που παίρνει.

Στο χώρο της απασχόλησης εξαιτίας των διαφορετικών παρουσιαζομένων αναγκών, το πλαίσιο εφαρμογής της «Συμβουλευτικής» διαφοροποιήθηκε εξαρχής. Πρέπει να σημειωθεί ότι, και σ' αυτόν τον

χώρο ο θεσμός πέρασε αρκετές διακυμάνσεις.

Κατέληξε δε στην φιλοσοφία η οποία συνίστατο στο να παρέμβουν οι υπηρεσίες απασχόλησης στον έγκαιρο προβληματισμό των νέων, που προσήρχοντο σ' αυτές για αναζήτηση εργασίας ή για άλλες επαγγελματικές πληροφορίες και για την υπεύθυνη ενημέρωσή τους σ' αυτές.

Επίσης συνίστατο στην παροχή βοήθειας προς αυτούς ώστε να αντιληφθούν τον «εαυτό τους (δυνατότητες, ιδιαιτερότητες κ.λ.π.) και ως ξεχωριστή οντότητα κάθε ένας από τους «πελάτες» των υπηρεσιών απασχόλησης να γίνει ικανός να παραλληλίσει τις ιδιομορφίες του με τις απαιτήσεις των επαγγελμάτων.

B. ΟΙ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΕΙΣ

Στο πλαίσιο αυτό παρέμβασης τρεις είναι οι βασικές μεθοδολογικές προσεγγίσεις που χρησιμοποιήθηκαν: η παραδοσιακή συμβουλευτική, ο ενεργός επαγγελματικός προσανατολισμός και οι λέσχες εργασίας (job clubs).

1. Η παραδοσιακή συμβουλευτική είναι η γνωστή ατομική ή ομαδική προσέγγιση υλοποίησης των διαφόρων λειτουργιών του προσανατολισμού και της συμβουλευτικής (βλ. Μάνος 1991, Δημητρόπουλος 1992α).

Η μέθοδος απαιτεί ιδιαίτερο στυλ συμβουλευτικής ή που μπορεί να έχει χρησιμοποιηθεί από διαφόρους Συμβούλους σε ατομική βάση.

Καθοριστικό στοιχείο επιτυχίας στην καθοδήγηση αυτή είναι όχι τόσο η υποδομή του Συμβούλου, αλλά μάλλον πόσο αποτελεσματικός είναι ο Σύμβουλος να προσαρμόσει το στυλ της Συμβουλευτικής που είναι αναγκαίο στο πρόγραμμα αυτό (όπως αναλύθηκε παραπάνω).

Ο τρόπος αυτός χαρακτηρίζεται από:

- την εμμονή στην τυποποίηση των διαδικασιών

- το καθοδηγητικό πνεύμα

- την μαθησιακή προσέγγιση με μικρά βήματα ακολουθώντας πολύ δομημένες διαδικασίες κατάρτισης με έμφαση στο τελικό αποτέλεσμα και

- την έμφαση στη χρησιμοποίηση θετικών θέσεων και συνεχή ενθάρρυνση.

Τα κύρια χαρακτηριστικά του τρόπου αυτού Συμβουλευτικής είναι:

α. Ο κανόνας της θετικής προσέγγισης

Ο Σύμβουλος έχει εδώ μια θετική στάση απέναντι στο άτομο που ζητεί εργασία. Αναπτύσσει μία θετική προσέγγιση προσβλέποντας στις σωστές πλευρές των δραστηριοτήτων του, ή εκείνες που εξελίσσονται προοδευτικά, εκφράζοντας ανοικτά την ικανοποίησή του.

β. Ο κανόνας της σύντομης ομιλίας

Η συνήθης μέθοδος διδασκαλίας κάποιας διαδικασίας είναι η λεκτική περιγραφή, με εξήγηση των πλεονεκτημάτων και των μειονεκτημάτων της. Ο κανόνας της σύντομης ομιλίας, που πρέπει να ακολουθείται για την εξήγηση των διαδικασιών και δραστηριοτήτων στην ομάδα (του job club), επιτρέπει στον Σύμβουλο να περιγράψει κάποια διαδικασία πολύ σύντομα (όχι περισσότερο από 1 λεπτό) και αμέσως να προχωρήσει στην άμεση εφαρμογή της διαδικασίας στο παίξιμο ρόλων από τους αναζητούντες εργασία.

γ. Ο κανόνας της αυτόματης κυκλικής διαδικασίας.

Ο Σύμβουλος εδώ αλληλεπιδρά κυκλικά κατά τέτοιο συστηματικό τρόπο με κάθε μέλος της ομάδας, καθορίζοντας ένα maximum χρονικό διάστημα για την αλληλεπίδραση αυτή. Αλληλεπιδρά σε όλα τα μέλη εκ περιτροπής, πριν επαναλάβει την ανακύκλωση. Η αυτόματη αυτή κυκλική

διαδικασία έχει σχεδιαστεί για να επιτύχει:

α. την εξασφάλιση συνεχώς προσωπικής αλληλεπίδρασης

και β. την πρόληψη της κυριαρχίας ενός μόνο μέλους και παραμέληση των άλλων.

δ. Το κατευθυντικό πνεύμα της

Συμβουλευτικής

Στη «Λέσχη Εργασίας» χρησιμοποιείται ένας πολύ κατευθυντικός τρόπος συμβουλευτικής. Ο Σύμβουλος έχει ένα σύνολο εξειδικευμένων δραστηριοτήτων και δεξιοτήτων, τις οποίες πρέπει να μάθει το μέλος. Αυτές περιλαμβάνουν το πώς πρέπει να απαντηθούν εξειδικευμένες ερωτήσεις κατά την συνέντευξη, πώς να γίνονται οι τηλεφωνικές κλήσεις, π' νς να ανακαλύπτονται ευκαιρίες απασχόλησης κ.λ.π.

Τα θέματα που πρέπει να καλυφθούν σε μία συνεδρία είναι πάντοτε καθορισμένα εκ των προτέρων. Και τα αντικείμενα και οι δραστηριότητες τόσο του Συμβούλου όσο και των ανέργων διατυπώνονται σε όρους καθορισμού στόχων.

Αναπτύσσοντας αυτή την μορφή παρέμβασης της συμβουλευτικής της απασχόλησης, νοιώθω την ανάγκη να επισημάνω ότι, ευρισκόμενοι ενώπιον της Ενιαίας Ευρωπαϊκής Αγοράς, δεν μπορούμε πλέον να κωφεύσουμε στις προκλήσεις της ανεργίας των ανέργων μακράς διάρκειας δεν μας αγγίζει τόσο έντονα όσο τους άλλους εταίρους μας, ώστε να μη σκεφτόμαστε την άμεση και γρήγορη επιστημονική παρέμβαση.

Οφείλουμε με γρήγορους ρυθμούς και σύντομες παρεμβάσεις και πρακτικές, να σμικρύνουμε τις διαστάσεις του προβλήματος, ώστε να προετοιμάσουμε ασφαλέστερα τα άτομα των κοινωνιών μας για την Ενιαία Ευρωπαϊκή Αγορά, να τα βοηθήσουμε να γίνουν ευτυχέστερα αλλά και

για να προλάβουμε και τους εταίρους μας.

2. Μια άλλη εφαρμογή της Συμβουλευτικής στο χώρο εργασίας είναι η παρέμβαση που είναι γνωστή ως Ενεργός Επαγγελματικός Προσανατολισμός. Ο τρόπος αυτός της παρέμβασης έχει ως κύριο σκοπό την ευαισθητοποίηση των νέων που βρίσκονται ακόμη στο σχολείο ή το έχουν μόλις εγκαταλείψει, ώστε να αντιληφθούν σε σύντομο χρονικό διάστημα (όχι παραπάνω από 5 εβδομάδες) τα ιδιαίτερα ατομικά χαρακτηριστικά τους και παραλληλίζοντάς τα με απαιτήσεις συγκεκριμένων επαγγελματιών να επιχειρήσουν τις καταλληλότερες επαγγελματικές επιλογές γι' αυτούς.

Ως μέσον για την ανάπτυξη αυτού του στόχου χρησιμοποιούνται και πληροφορίες που παίρνουν οι νέοι από την πρακτική τους σε εργαστήρια των Σχολών που εφαρμόζεται το πρόγραμμα. Σημαντικό στοιχείο θεωρείται και η πληροφόρηση που παίρνουν πάντα με την βοήθεια του Συμβούλου από την «εργασιακή εμπειρία» που αποκομίζουν από κάποιες ημέρες τοποθέτησής τους σε θέσεις εργασίας π.χ. σε βιομηχανίες, επιχειρήσεις κ.λ.π. μετά από προεγμένη επιλογή, σύμφωνα με τις επιθυμίες τους και μετά από την συνεργασία τους με τον Σύμβουλο.

3. Η «Λέσχη Εργασίας»

Με την ένταξή της η Ελλάδα στην Ευρωπαϊκή Κοινότητα, βρέθηκε να συμπεριλαμβάνεται μέσα σε μία Ενιαία Ευρώπη, σε μία Ενιαία Ευρωπαϊκή Αγορά.

Σε μία Ευρώπη, όπου τα τελευταία χρόνια έχουν επέλθει έντονες αλλαγές και ανακατατάξεις στις οικονομίες των χωρών της, αλλά και των χωρών πέραν του Ατλαντικού που έχουν άμεση οικονομική σχέση μαζί τους.

Η κατάσταση έτσι όπως έχει διαμορφωθεί οδήγησε στην παρατήρηση και στον προβληματισμό, ότι στις υπηρεσίες απασχόλησης φθάνουν –όταν φθάνουν– πολλοί άνεργοι (κυρίως νέοι) μακράς διάρκειας.

Κατά την κοινοτική αντίληψη –προσαρμοσμένη και στα δικά μας δεδομένα– όταν λέμε «άνεργοι μακράς διάρκειας» εννοούμε αυτούς που έχουν απομακρυνθεί για ένα χρόνο από την ενεργό ζωή της εργασίας.

Η επί πολύ απομάκρυνσή αυτή του ατόμου από τον χώρο της απασχόλησης, του δημιουργεί πλήθος ψυχολογικών προβλημάτων, μέσα στα οποία κυριαρχεί η αίσθηση «του περιθωριακού», του μη παραγωγικού άρα άχρηστου με σωρεία προβλημάτων να το συνοδεύουν, προσωπικών, οικογενειακών και βεβαίως κοινωνικών. Διαπιστώθηκε ότι, ο άνεργος όταν βρίσκεται επί μακρόν μακριά από την παραγωγική δραστηριότητα στερείται στοιχειωδών βασικών γνώσεων που θα το βοηθήσουν να επανέλθει στο χώρο εργασίας, όπως π.χ. πώς αναζητεί κανείς εργασία, πώς επικοινωνεί με συνεργάτες –συναδέλφους, πώς κάνει μία συνέντευξη πρόσληψης με τον εργοδότη, πώς συντάσσει ένα βιογραφικό σημείωμα και ένα σωρό άλλες δραστηριότητες και λειτουργίες που θα το βοηθήσουν ευκολότερα να βρει εργασία αλλά και να την διατηρήσει.

Γίνεται λοιπόν κατανοητό ότι, βασική επιδίωξη των υπηρεσιών απασχόλησης είναι, να βοηθήσουν τους προσερχομένους σ' αυτές ανέργους να ενταχθούν πολύ γρήγορα στην παραγωγική διαδικασία.

Η φιλοσοφία λοιπόν της παρέμβασης της «Συμβουλευτικής» στο χώρο της απασχόλησης επικεντρώνεται στο να:

— βοηθηθεί ο άνεργος που ζητάει απασχόληση

— βρει την καλύτερη δυνατή γι' αυτόν δουλειά μέσα στο συντομότερο δυνατό

χρονικό διάστημα.

Η νέα μορφή αυτή της Συμβουλευτικής» παρέχει «στήριξη-ομάδας», «τεχνική ομάδας».

Η μέθοδος δίδει έμφαση στην θετικότητα και την επιτυχία εκείνων που είχαν παλαιότερα ακολουθήσει τέτοιου είδους παρεμβάσεις έστω και εμπειρικά. Επίσης δίδει έμφαση στην «εμπορικότητα» των ατομικών χαρακτηριστικών που είναι επιθυμητά από τους εργοδότες, πέραν των επαγγελματικών ικανοτήτων σαν βάση για την αναζήτηση εργασίας.

Έτσι δημιουργήθηκε η αναγκαιότητα τα μέλη αυτά της νέας μεθόδου, να συναντώνται καθημερινά για 2-3 εβδομάδες, κάτω από την επίβλεψη ενός ειδικά εκπαιδευμένου Συμβούλου-Ομάδας, που τους παρέχει υποστήριξη, πληροφορίες, προμήθειες, σ' ένα χώρο κατάλληλα διαμορφωμένο που ονομάζεται «Λέσχη Εργασίας» (Job Club). Στόχος είναι: τα περισσότερα μέλη της ομάδας να βρίσκουν εργασία ύστερα από 3 εβδομάδες.

Τα μέλη εργάζονται κατά ζεύγη παρακολουθώντας διαδοχικά ο καθένας τον διάλογο ή τη δραστηριότητα του άλλου, ώστε να αξιολογηθεί από τον καθένα η ικανότητα επικοινωνίας ή άλλα χαρακτηριστικά του άλλου.

Αξιοσημείωτο είναι ότι ακόμη και τα μέλη της ομάδας που χαρακτηρίζονται από διστακτικότητα έχουν υποχρέωση να κάνουν της επαφές τους, έτσι ώστε εκείνος που καθορίστηκε «σύντροφός» του να τον αξιολογήσει και εν συνεχεία να πάρει την σειρά του.

Η μεθοδολογία που χρησιμοποιείται εδώ περιέχει τα ακόλουθα στοιχεία:

α. Εντατική συμβουλευτική συμπεριφοράς:

Πρόκειται για ένα εντατικό πρόβλημα συμβουλευτικής της συμπεριφοράς, βασισμένο στην άποψη ότι, οι δυσκολίες που

παρουσιάζονται σ' όσους αναζητούν εργασία (π.χ. προβλήματα μάθησης, παρακίνησης και διατήρησης της στάσης) αντιμετωπίζονται με τον καλύτερο τρόπο, με μία προσέγγιση από την σκοπιά της συμπεριφοράς.

β. Δημιουργία προσδοκιών επιτυχίας.

Τα μέλη της ομάδας μαθαίνουν να αναπτύσσουν δραστηριότητες που οδηγούν στην εφεύρεση εργασίας. Αυτά δεν αναπτύσσουν μόνο δραστηριότητες για την εξασφάλιση της δικής τους απασχόλησης, αλλά συμμετέχουν και με τα άλλα μέλη σε δραστηριότητες αναζήτησης εργασίας που δεν επιθυμούν ν' ακολουθήσουν οι ίδιοι.

γ. Αμοιβαία ενθάρρυνση-βοήθεια με την χρησιμοποίηση της διαδικασίας προσέγγισης της ομάδας.

Οι συμμετέχοντες μαθαίνουν να αναπτύσσουν δραστηριότητες που οδηγούν στην εξεύρεση εργασίας. Η Εργασία στη «Λέσχη Εργασίας» αποτελεί μία Τεχνική Αναζήτησης Εργασίας Ομάδας.

Με την έννοια αυτή παρέχει αμοιβαία υποστήριξη ανάμεσα στα μέλη της ομάδας που μοιράζονται κοινά προβλήματα.

Η πλευρά της Συμπεριφοράς στη «Συμβουλευτική» Αναζήτησης Εργασίας:

Η αναζήτηση της εργασίας θεωρείται σαν μία γνωστή εμπειρία, που όμως έχει ξεχαστεί λόγω του μεγάλου χρόνου απομάκρυνσης του ατόμου από αυτήν.

Η στρατηγική είναι τέτοια που να δημιουργεί εντατική και δομημένη μαθησιακή κατάσταση στην οποία οι γνωστοί παράγοντες που διευκολύνουν την μάθηση μεγιστοποιούνται.

Είναι εντατική γιατί η μέση διάρκεια του προγράμματος είναι 2-3 εβδομάδων κατά την διάρκεια των οποίων τα μέλη συναντώνται, εξετάζουν και εφαρμόζουν

τεχνικές αναζήτησης εργασίας για αρκετές ώρες την ημέρα (4-6 ώρες)

Είναι πολύ δομημένη γιατί αναμένεται από τους συμμετέχοντες να ακολουθήσουν τις διαδικασίες βήμα προς βήμα με τρόπο συνεπή, εντατικό και τυποποιημένο καθώς ο Σύμβουλος της Ομάδας παρέχει συνεχή ανατροφοδότηση ύστερα από κάθε φάση.

Οι παράγοντες που διευκολύνουν τη μάθηση στην προσέγγιση του θέματος από την σκοπιά της συμπεριφοράς κατά τον ιδρυτή της μεθόδου Dr. Nathan Arrian είναι:

α. Η θετική ενίσχυση: Ο Σύμβουλος συνεχώς επαινεί κάθε σωστή ενέργεια.

β. Οι πολλαπλοί ενισχυτές: Οι Σύμβουλοι φροντίζουν για ισότιμη ενίσχυση όπως επίσης για οικογενειακή υποστήριξη.

γ. Αυτοκαταγραφή της Συμπεριφοράς: Τα μέλη καταγράφουν την συμπεριφορά τους με την ολοκλήρωση κάθε φάσης.

δ. Διδασκαλία πάνω σε πραγματικές συνθήκες της ζωής: Ρυθμίζονται έτσι τα πράγματα ώστε όλες οι δραστηριότητες που απαιτούνται στην αναζήτηση εργασίας να γίνονται στο γραφείο.

Ελαχιστοποίηση της απαιτούμενης προσπάθειας: όλες οι διευκολύνσεις και τα υλικά παρέχονται στη Λέσχη Εργασίας.

Ενίσχυση στις επί μέρους απαντήσεις: κάθε απάντηση όπως: σε δημοσιεύσεις «ζητείται», σύνταξη επιστολών, επαφή με φίλους κ.λ.π. είναι προϋπόθεση για το τελικό βήμα της πρόσληψης και κάθε μέλος ενισχύεται σ' αυτή την πρακτική συνεχώς.

Κώδικες Συμπεριφοράς: Συμφωνία που υπογράφεται ανάμεσα στο Σύμβουλο και τον αναζητούντα εργασία, η οποία ρυθμίζει τις σχέσεις ανάμεσα στον «πελάτη» και τον Σύμβουλο).

Στον πίνακα 1 φαίνονται μερικές από τις βασικές διαφορές μεταξύ των προσεγγίσεων «Λέσχη Εργασίας» και «παραδοσιακή συμβουλευτικής».

Πίνακας 1

Σύγκριση ανάμεσα στην προσέγγιση του JOB CLUB και την προσέγγιση που γίνεται στις τυπικές συνεδριάσεις της ομάδας Συμβουλευτικής.

ΤΟ JOB CLUB	ΤΥΠΙΚΕΣ ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΕΙΣ ΟΜΑΔΑΣ ΣΥΜΒΟΥΛΕΥΤΙΚΗΣ
— απ' ευθείας προσέγγιση: • προσανατολισμός στη δράση (οι «πελάτες» μαθαίνουν κάνοντας) • «πελάτες» κάτω από επίβλεψη κατά τις διαδικασίες αναζήτησης εργασίας • διδασκαλία με την χρησ/ση μοντέλλου, μίμησης και πρακτικής	— ομάδες διάλεξης-συζήτησης: • συνεδριάσεις «αστραπής» • αναβολή στην εφαρμογή των γνώσεων (που απέκτησαν) • συμβουλευτική και πληροφόρηση των πελατών για το τι κάνουν
— Εμμονή σε τυποποιημένες διαδικασίες: • δομημένο πλαίσιο (τυποποιημένο, συνεπές, και εντατική χρησιμοποίηση κάθε διαδικασίας με όλα τα μέλη) • προσέγγιση, βήμα-προς βήμα της, επιθυμητής συμπεριφοράς. • κατευθυνόμενη ανατροφοδότηση. (Θετική ενίσχυση).	— μη τυποποιημένη: • μη δομημένο πλαίσιο (οι διαδικασίες ποικίλλουν ανάλογα με το μέγεθος της ομάδας, το υπόβαθρο των μελών, την διάρκεια των συνεδριάσεων, κ.λ.π.) • συζήτηση πάνω στην επιθυμητή συμπεριφορά. • ανεπίσημη ανατροφοδότηση.
— Έμφαση στην τοποθέτηση: • καθορισμός εξειδικευμένων, σαφώς προσδιορισμένων στόχων (συμβουλευτική με στόχους) • συγκέντρωση στην πραγματική παρούσα συμπεριφορά που προσαρμόζεται ανάλογα με την κατάσταση.	— Η έμφαση μπορεί να επικεντρώνεται σε αντικειμενικούς στόχους όπως: ετοιμότητα για απασχόληση, επιθυμία για δουλειά, επιλογή επαγγελματικής εξειδίκευσης, καταλληλότητα για κάποια ειδική εργασία, ή εμπόδια στην απασχόληση.
— Ο Ρόλος του Συμβούλου: • βοηθάει ενεργά τα μέλη στις δραστηριότητές τους αναζήτησης εργασίας. • παρέχει κατευθυνόμενη θετική ανατροφοδότηση για κάθε δραστηριότητα.	— Ο Ρόλος του Συμβούλου • Διευθύνει τη συζήτηση, προσφέρει ενθάρρυνση και συμβουλή. • παρέχει ανεπίσημη ανατροφοδότηση.
— οι «πελάτες» παρακολουθούν τις συνεδριάσεις σε συνεχή ημερήσια βάση μέχρι να βρουν δουλειά	— οι «πελάτες» ενεργούν αφ' εαυτών μετά τη συνεδρίαση.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΚΕΣ ΑΝΑΦΟΡΕΣ

- «Counselor's Manual for the job Finding Club»: Έκδοση Υπουργείου Μετανάστευσης και Απασχόλησης του Καναδά.
- «CIRCLE DE RECHERCHE D' EMPLOI» ANDE - 1989-1990
- Arthur F. Mills, «Guide du Conseiller Club de Placement».

*Έφη Σαβουλίδου-Λεντάκη**

Η ΣΥΜΒΟΥΛΕΥΤΙΚΗ ΣΤΗΝ ΚΟΙΝΟΤΗΤΑ ΚΑΙ Ο ΡΟΛΟΣ ΤΗΣ ΣΤΗΝ ΠΡΟΛΗΨΗ

Η συγγραφέας κάνει εκτενή παρουσίαση ενός προγράμματος συμβουλευτικής παρέμβασης που πραγματοποιείται στο πλαίσιο της Γενικής Γραμματείας Νέας Γενιάς. Περιγράφει τη φιλοσοφία που στηρίζεται το πρόγραμμα, τους σκοπούς του προγράμματος, το πλαίσιο του, τη μεθοδολογία και τη διαδικασία παρέμβασης, τις ομάδες ατόμων προς τις οποίες απευθύνεται, τους λειτουργούς που μετέχουν στην υλοποίησή του κτλ.

*Efi Savoulidou-Lentaki**

COUNSELLING IN THE COMMUNITY AND ITS PREVENTIVE ROLE

The author describes a counselling program implemented under the auspices of the General Secretariat of Youth. She discusses aspects like the philosophical and theoretical background of the program, its goals and objectives, its context, the methodology and process of intervention, the target groups, the workers participating in the application etc.

1. ΘΕΩΡΗΤΙΚΗ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ

Ένα μείζον πρόβλημα στον τομέα της υγείας δεν είναι η θεραπεία, αλλά η πρόληψη. Η πρόληψη έχει τεράστια σημασία γιατί προλαβαίνει την ασθένεια. Αυτονόητη είναι η σημασία της πρόληψης στην εθνική οικονομία γιατί αυτό αυτόματα σημαίνει εξοικονόμηση παραγωγικών ωρών εργασίας, εξοικονόμηση κλινών, νοσοκομειακών χώρων, ακόμη και συναλλάγματος (πολυφαρμακία, μεταβάσεις στο εξωτερικό κλπ.). Ένας από τους τομείς της πρόληψης είναι η Αγωγή Υγείας, που

εμπεριέχει και τον τομέα της ψυχικής υγείας πέρα από τους γνωστούς τομείς της σωστής διατροφής, της καταπολέμησης της χρήσης τοξικών ουσιών (αλκοόλ, τσιγάρο, ναρκωτικά), κυκλοφοριακής αγωγής, σωματικής αγωγής κλπ.

Η Τοπική Αυτοδιοίκηση τώρα σαν κεντρικό της στόχο έχει όχι απλώς την εκτέλεση κάποιων τεχνικών έργων, αλλά την αναβάθμιση της ποιότητας ζωής των κατοίκων του γεωγραφικού της χώρου, συνεπώς την παρέμβασή της στον τομέα αυτό.

Η πρόληψη στον τομέα της ψυχικής υγείας θα έπρεπε να αρχίζει από πολύ

* Η Ε. Σ.-Α. είναι Κοινωνική Ψυχολόγος και υπηρετεί στη ΓΓΝΓ. Επικοινωνία: ΓΓΝΓ, Λαχανών 417, 111 43 Αθήνα, τηλ. 25.32.364.

νωρίς, νηπιαγωγεία, παιδικό σταθμό και το σχολείο. Μια κρίσιμη περίοδος, όσο και δύσκολη, είναι η φάση της εφηβείας. Μια έγκαιρη διάγνωση ή ψυχική στήριξη οδηγεί στην υπέρβαση του προβλήματος. Η έγκαιρη διάγνωση ή παρέμβαση θα βοηθούσε ή στην πλήρη εξάλειψη του προβλήματος ή στην άμβλυνσή του. Η εξοικείωση των ατόμων, με τα συμβουλευτικά προγράμματα στην Τοπική Αυτοδιοίκηση και σε πρωιμότερη ηλικία τα προετοιμάζει να προσεγγίσουν με μεγαλύτερη ευκολία, εμπιστοσύνη και συνεργατικότητα ανάλογα προγράμματα στην Τριτοβάθμια Εκπαίδευση.

Το πρόγραμμα που είναι μέσο ενημέρωσης, διαπαιδαγώγησης, συναλλαγής, διαλόγου και μάθησης, έχει σαν βασικούς άξονες παρέμβασης την οικογένεια και το σχολείο, τους κύριους κοινωνικοποιητικούς παράγοντες του παιδιού. Η συμβουλευτική προσέγγιση του προγράμματος στις διάφορες ομάδες και χώρους συντελεί και στοχεύει άμεσα την πρωτογενή και δευτερογενή πρόληψη της υγείας με έμφαση την προαγωγή της ψυχοκοινωνικής υγείας των δημοτών.

(Ψυχική υγεία: ενότητα ισορροπίας σωματικής, πνευματικής, κοινωνικής και ψυχικής υγείας).

Τα συμβουλευτικά προγράμματα στην κοινότητα έχουν άμεσο στόχο την ψυχική υγεία και αποτελούν μια ουσιαστική προσέγγιση, αφού καλύπτουν ένα σημαντικό μέρος του πληθυσμού μέσα από τις ποικίλες δραστηριότητές του.

2. ΤΡΟΠΟΣ ΠΑΡΕΜΒΑΣΗΣ

Το μοντέλο παρέμβασης του προγράμματος είναι η έρευνα-δράση. Με αυτή την έννοια η ίδια η λειτουργία του προγράμματος είναι πολύ ελαστική και εύπλαστη. Ο τρόπος δουλειάς προσδιορίζεται από τις τοπικές ανάγκες, που διαπιστώνονται ή προκύπτουν στην πορεία του.

3. ΣΤΑΔΙΑ ΤΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ

Στο πρώτο στάδιο του προγράμματος αναπτύσσεται ενημέρωση και ανταλλαγή απόψεων της επιστημονικής ομάδας και των φορέων του δήμου πάνω σε στοιχεία δημογραφικά και κοινωνικά της περιοχής. Με βάση τα στοιχεία αυτά γίνεται ο σχεδιασμός του προγράμματος και ο προσδιορισμός δραστηριοτήτων.

Το δεύτερο στάδιο εφαρμογής του προγράμματος είναι η οργάνωση. Σε αυτό περιλαμβάνεται η κατανομή δραστηριοτήτων στα επιστημονικά στελέχη, η ενημέρωση των άμεσα ενδιαφερομένων φορέων του δήμου με ομιλίες των συνεργατών του προγράμματος στα σχολεία και τους φορείς του Δήμου, με τη διακίνηση έντυπου, ενημερωτικού και διαφημιστικού υλικού. Με τη λήξη της υλοποίησης του προγράμματος κατ' έτος η επιστημονική ομάδα εφαρμογής του προγράμματος υποβάλλει έγγραφη έκθεση αξιολόγησης στο Δήμο, η οποία συμπεριλαμβάνει εκτός των άλλων προτάσεις για την πλέον εύρυθμη λειτουργία του προγράμματος. Η αξιολόγηση είναι η αφετηρία για τον σωστό προγραμματισμό του επόμενου έτους, επειδή περιέχει όλα εκείνα τα στοιχεία που θα κρίνουν τη συνέχιση ή μη κάποιας δραστηριότητας.

4. ΣΚΟΠΟΙ ΤΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ

— Πρωταρχικός σκοπός του προγράμματος είναι η πρόληψη, εφόσον μέσω της ευαισθητοποίησης διαφόρων κοινωνικών ομάδων σε θέματα ψυχικής ανάπτυξης και λειτουργίας, σε θέματα σχέσεων παιδιών-γονέων-εκπαιδευτικών προλαμβάνουμε την εκδήλωση παθολογικών ή παραπρωματικών (π.χ. τοξικομανία) καταστάσεων, (όπως μαθησιακές δυσκολίες, αγχώδεις συναισθηματικές διαταραχές, διαταραχή της ταυτότητας, ψυχογενής ανορεξία, βου-

λιμία, τραυλισμός, ενούρηση, επιθετική συμπεριφορά, προβλήματα σχέσεων).

— Η αλλαγή «στάσεων» και νοοτροπίας σε θέματα ψυχικής υγείας. Από έρευνες προκύπτει ότι η ενημέρωση, η επιμόρφωση των πολιτών και ιδίως των δασκάλων μπορεί να τροποποιήσει τη στάση τους επί το θετικότερο απέναντι σε άτομα που αντιμετωπίζουν μια κρίση ή έχουν ψυχολογικά προβλήματα.

— Η αποφυγή περιθωριοποίησης, απομόνωσης και αποξένωσης των κατοίκων μεταξύ τους.

— Η κατανόηση κοινών προβλημάτων και η απομυθοποίησή τους από κοινωνικές ομάδες με κοινά χαρακτηριστικά όπως γονείς, έφηβοι, εκπαιδευτικοί.

5. ΣΤΟΧΟΙ

— Βελτίωση των διαπροσωπικών σχέσεων σε επίπεδο οικογενειακό, αλλά και ευρύτερα κοινωνικό.

— Εμπλουτισμός γνώσεων σε θέματα αυτογνωσίας, γενετικής-εξελικτικής, ψυχολογίας, παιδικής ψυχολογίας και ψυχοπαιδαγωγικής.

— Επίλυση προβλημάτων που αντιμετωπίζουν τα μέλη των ομάδων και βοήθεια για υπέρβαση των συναισθηματικών τους δυσκολιών.

6. ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ

Ο τρόπος δουλειάς χαρακτηρίζεται από διαφορετικού τύπου προσεγγίσεις, όπως η συμβουλευτική σε ομάδα (γονιών, εφήβων, εκπαιδευτικών), η ατομική συμβουλευτική (σε γραφείο που διατίθεται από το δήμο), η συμβουλευτική στο χώρο (παρέμβαση στα σχολεία, παιδικούς σταθμούς, συζητήσεις-ομιλίες σε δημόσιους χώρους, σχολεία, Πνευματικό κέντρο).

Ο στόχος στον οποίο συγκλίνουν όλες οι προσεγγίσεις στην κοινότητα είναι η

πρόληψη (πρωτογενής, δευτερογενής), ενώ καθεμιά από τις παραπάνω μεθόδους προσέγγισης έχει μια ιδιαίτερη σημασία και βαρύτητα.

Ο συντονισμός του προγράμματος επιτυγχάνεται μέσω των συναντήσεων των στελεχών του, που γίνονται 1-2 φορές τον μήνα. Οι συναντήσεις αυτές στοχεύουν στην καλή εφαρμογή και λειτουργία του προγράμματος, στην επιστημονική εποπτεία με ανταλλαγή απόψεων ανάμεσα στα μέλη της επιστημονικής ομάδας με άμεσο στόχο την στήριξή τους.

7. ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

Το Συμβουλευτικό πρόγραμμα Κ.Ε.Τ.Α. περιλαμβάνει τις παρακάτω δραστηριότητες, όπως αυτές διαμορφώθηκαν στη διάρκεια της λειτουργίας του σε δήμους της Αττικής:

Συμβουλευτική σε ομάδες:

α) Γονέων ανάλογα με την ηλικία του παιδιού: ομάδες προσχολικής, σχολικής, εφηβικής

β) Εφήβων

γ) Γονέων που έχουν παιδιά με ειδικές ανάγκες

δ) Γονέων με παιδιά στους παιδικούς σταθμούς και εργαζομένων στους παιδικούς σταθμούς

ε) Εκπαιδευτικών

στ) Ζευγαριών

Η ομάδα συναντιέται σε εβδομαδιαία βάση για 1 1/2-2 ώρες με στόχο την από κοινού επεξεργασία των βιωμάτων, των επιθυμιών και προσδοκιών των μελών των ομάδων. Και φυσικά μέσα από τέτοιες διεργασίες μαθαίνουμε καλύτερα τον εαυτό μας, τις ανάγκες και προσδοκίες μας, πράγμα που βοηθάει σημαντικά τις σχέσεις μας με τα παιδιά μας, με τα υπόλοιπα μέλη της οικογένειάς μας αλλά και με τα μέλη της κοινότητας, που ζούμε και κινούμαστε.

Η κάθε ομάδα συντονίζεται-καθοδηγείται από ψυχολόγο, ή κοινωνικό επιστήμο-

να απαραίτητα γνώση της δυναμικής της ομάδας. Τα θέματα που συζητιούνται, προκύπτουν κάθε φορά από προβληματισμό των ιδίων των μελών της ομάδας, αναπτύσσεται ανταλλαγή απόψεων, εμπειριών από όλα τα μέλη, ώστε να αναδεικνύονται στη διάρκεια της συνάντησης και οι πιθανές διέξοδοι, ή η επίλυση του προβλήματος, που σε καμιά περίπτωση δεν προβάλεται σα συνταγή προς εκτέλεσιν. Μέσα σε τέτοιου είδους ομαδικές διαδικασίες τα άτομα αποενοχοποιούνται, βλέποντας ότι τα προβλήματά τους είναι κοινά, επισημαίνουν τα λάθη τους, ώστε να προσαρμόζουν ανάλογα τη συμπεριφορά τους και να απομυθοποιούν την έννοια του ειδικού.

ζ) Ατομική Συμβουλευτική

η) Ανοικτές συζητήσεις - ομιλίες στο Δήμο, στα σχολεία και άλλους χώρους της κοινότητας.

θ) Πρόγραμμα Δημιουργικής Απασχόλησης σε δημοτικά σχολεία (Καλλιτεχνικά, Θεατρικό Εργαστήρι, Πνευματικά παιχνίδια: Σκάκι κλπ.).

ι) Παρέμβαση στα σχολεία πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης.

Όσον αφορά την παρέμβαση στα σχολεία, πρωταρχικός σκοπός του προγράμματος και εδώ είναι η πρόσληψη μέσω της ευαισθητοποίησης και της συνεργασίας με γονείς, εκπαιδευτικούς και μαθητές.

Η ανάπτυξη του προγράμματος στα σχολεία συνίσταται στην παρουσία ψυχολόγου 1 φορά την εβδομάδα ή ανά 15ήμερο για 2 ώρες με στόχο την πρόληψη διαταραχών της ψυχοκοινωνικής εξέλιξης του παιδιού - ομαλή κοινωνικοποίησή του - διάγνωση και αντιμετώπιση προβληματικών περιπτώσεων - συνεργασία και ευαισθητοποίηση εκπαιδευτικού προσωπικού σε θέματα ψυχοπαιδαγωγικής. Στη βάση αυτή κρίνεται αναγκαία η αποδοτική και εποικοδομητική συνεργασία με τους εκπαιδευτικούς και γονείς στην αντίληψη του ρόλου τους σαν κοινωνικοποιητικών δυ-

νάμεων για το παιδί (μέσω ταυτίσεων που κάνει το παιδί μαζί τους). Χρειάζεται να αναφερθεί ότι οι δάσκαλοι ακόμη και σήμερα δεν παίρνουν επαρκή εκπαίδευση γι' αυτό και βέβαια οι γονείς είναι ανέτοιμοι.

Γενικότερα η αντίληψη που κυριαρχεί στους συνεργάτες του προγράμματος όσον αφορά στην παρέμβαση στα σχολεία είναι ότι δεν αρκεί να δίνουμε εγκυκλοπαιδική γνώση στα παιδιά, αλλά να τα βοηθάμε να αναπτύξουν όλες τις πλευρές της προσωπικότητάς τους.

Είναι σημαντικό βεβαίως να αναφερθεί, ότι προκειμένου να καλύψουμε ανάγκες πρωτογενούς και δευτερογενούς πρόληψης στα πλαίσια της Τ.Α., αρθρώνονται ουσιαστικά ένα δίκτυο από κοινωνικές υπηρεσίες. Τα βήματα πρέπει να είναι προσεκτικά. Να έχουμε συνείδηση ότι πρόκειται για ψυχικές λειτουργίες του ατόμου, ως εκ τούτου για λεπτές ισορροπίες και ότι γι' αυτό το λόγο χρειάζεται ιδιαίτερη ευαισθησία, γνώση και προσοχή.

8. ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ

Στη διάρκεια των προηγούμενων τεσσάρων ετών εφαρμογής του προγράμματος έγιναν ετήσιες αξιολογήσεις με βάση 2 παραμέτρους:

1) Τις εκτιμήσεις των μελών των ομάδων για τη συμμετοχή τους στο πρόγραμμα. (Αυτές οι εκτιμήσεις καθώς και οι προτάσεις των μελών καταγράφονται κάθε χρόνο στο τέλος της σχολ. περιόδου που διακόπτεται και το πρόγραμμα).

2) Τις διαπιστώσεις του επιστημονικού προσωπικού του προγράμματος.

Εκτιμήσεις των μελών των ομάδων

Οι βασικοί λόγοι συμμετοχής που αναφέρονται από την πλειοψηφία των μελών είναι:

- να καταλάβουν τον εαυτό τους περισσότερο (μεγαλύτερη αυτογνωσία)
- να αποκτήσουν περισσότερες γνώσεις

γύρω από τις διαπροσωπικές τους σχέσεις

- να βοηθηθούν στη διαπαιδαγώγηση των παιδιών τους.

Τα ίδια τα μέλη μιλούν για τη βοήθεια που δίνεται τόσο από τη συντονίστρια, όσο και από τα άλλα μέλη της ομάδας να κατανοήσουν και κατά συνέπεια να αντιμετωπίσουν τα προβλήματά τους στο άμεσο και έμμεσο περιβάλλον, αλλά και για πόσο αγχολυτική είναι η επίδραση της ομάδας όταν διαπιστώνουν ότι τα προβλήματα του κάθε μέλους, δεν είναι μόνο δικά του αλλά κοινά.

Τα μέλη των ομάδων εκτιμούν ότι άμεσο αποτέλεσμα της συμμετοχής τους είναι η χαλάρωση, η ηρεμία, η μείωση του άγχους.

Ακόμη η βελτίωση των διαπροσωπικών τους σχέσεων με τον σύζυγο και τα παιδιά τους, η μείωση της μοναξιάς, αφού τους δίνεται η δυνατότητα να επικοινωνούν με άλλους ανθρώπους και να δένονται συναισθηματικά μαζί τους.

Το πόσο σημαντική είναι μια ομάδα για τα μέλη της συνάγεται από τις προτάσεις τους, στις οποίες διαφαίνεται άμεσα η ανάγκη διατήρησης και συνέχισης λειτουργίας των ομάδων, ανάγκη που επαναληπτικά βγαίνει στην αξιολόγηση κάθε χρόνου. Ένα σημαντικό σημείο που πρέπει να τονιστεί είναι η μικρή συμμετοχή ανδρών (πατέρων, συζύγων) στις ομάδες, που τα ίδια τα μέλη την αποδίδουν κυρίως στην αδιαφορία και την αρνητική τους στάση απέναντι σε τέτοιες διεργασίες, στην αδυναμία, στην στενοκεφαλιά και πολύ λιγότερο στην έλλειψη χρόνου.

Διαπιστώσεις επιστημονικού προσωπικού

Από το πρόγραμμα:

1) Άμεσα βοηθήθηκαν άτομα κάθε κοινωνικής στάθμης και ηλικιακής περιόδου, είτε στα πλαίσια της ατομικής είτε στα πλαίσια των ομάδων, στα σχολεία και την ευρύτερη κοινότητα.

Επίσης άτομα με βαρύτερη παθολογία

βοηθήθηκαν στην προτροπή και επιλογή του κατάλληλου φορέα για την πιο συστηματική αντιμετώπιση των προβλημάτων τους.

2) Το σεμινάριο-διαλέξεις σε μαθητές, καθηγητές, γονείς και γενικότερα σε όλους τους πολίτες είχαν σαν αποτέλεσμα όλο και περισσότερα άτομα να ευαισθητοποιηθούν σε προβλήματα ψυχικής υγείας καθώς και στους πιθανούς τρόπους αντιμετώπισής των.

3) Η παρέμβαση σ' όλες τις βαθμίδες εκπαίδευσης (προτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας) ευαισθητοποίησε εκπαιδευτικούς γονείς και μαθητές στην ενσωμάτωση του ψυχολογικού παράγοντα στο παιδαγωγικό έργο.

Από το αποτέλεσμα διαφαίνεται η χρησιμότητα και η απήχηση που έχουν στην κοινότητα τέτοιου είδους προγράμματα καθώς και η αναγκαιότητα ανάπτυξης και μετεξέλιξής τους – όπως γίνεται σ' όλες τις χώρες της Ευρώπης – σε κέντρα δημοτικής ψυχικής υγείας.

Όμως παρόλη την προσπάθεια που γίνεται μέσα στα οργανωτικά και λειτουργικά πλαίσια του προγράμματος, σε σχέση με την ενημέρωση ως προς το περιεχόμενο και τους στόχους του προγράμματος, η προσπάθεια παραμένει ανολοκλήρωτη, επειδή η συμβολή του Δήμου και των φορέων κρίνεται ανεπαρκής ως προς την προβολή του προγράμματος καθώς και ως προς τη σταθερότερη και μονιμότερη θεσμοθέτησή του.

Καταγράφοντας εμπόδια και δυσκολίες, που προκύπτουν στην εφαρμογή του προγράμματος, πρέπει να αναφέρουμε, ότι κάποιες φορές αυτό οφείλεται στις στενές αντιλήψεις στελεχών της Τ.Α., που κυριαρχούνται από την άποψη, ότι αποκλειστικό έργο των Δήμων είναι τα τεχνικά έργα. Έτσι αντιμετωπίζουν με δυσπιστία επιστημονικά προγράμματα και κάποτε παρεμβαίνουν άστοχα με εξωεπιστημονικά κριτήρια και με γνώμονα εκλογικές πελατειακές σχέσεις ή με στενή λογική οικονομικών.

ΜΕΡΟΣ ΤΡΙΤΟ

ΣΥΖΗΤΗΣΗ ΣΕ ΣΤΡΟΓΓΥΛΗ ΤΡΑΠΕΖΑ

ΚΑΙ ΠΑΡΕΜΒΑΣΕΙΣ*

* Καταχωρίζονται με αλφαβητική σειρά επωνύμου.

Α. Η ΣΥΖΗΤΗΣΗ ΣΕ ΣΤΡΟΓΓΥΛΗ ΤΡΑΠΕΖΑ*

Στη συζήτηση αυτή πήραν μέρος όλοι οι εισηγητές. Με άξονα τις παρατηρήσεις, τοποθετήσεις και ερωτήσεις από το ακροατήριο δημιουργήθηκε ευκαιρία να εξεταστούν διάφορες όψεις της Συμβουλευτικής και των εφαρμογών της σε διάφορους χώρους εφαρμογής.

Β. ΠΑΡΕΜΒΑΣΕΙΣ

Θεμιστοκλής Μίχος**

Παρακολούθησα με ενδιαφέρον τις μέχρι τώρα πράγματι αξιόλογες εισηγήσεις. Εργάζομαι στα Ναυπηγεία Ελευσίνας ως τεχνικός σχεδιαστής Ναυπηγικού σχεδίου και παράλληλα είμαι δάσκαλος τεχνικών γνώσεων σε μαθητές του ΟΑΕΔ και φοιτητές που κάνουν την πρακτική τους εκπαίδευση.

Στα λίγα λεπτά που έχω στη διάθεσή μου δεν θα κάνω εννοιολογική ερμηνεία των λέξεων «Συμβουλευτική-Προσανατολισμός» γιατί αυτά συζητήθηκαν στις εισηγήσεις που προηγήθηκαν. Θα πω όμως κάποιες σκόρπιες προσωπικές σκέψεις, πάνω στο θέμα.

Έθεσε ένα κύριο ερώτημα η κα. Σαβουλίδου, «θα πρέπει να υπάρχει παράλληλη εργασία Συμβούλου-κοινωνικού λειτουργού;» και απάντησε όχι αφού αυτό θα φέρει παραπέρα σύγχυση.

Το ερώτημα αυτό πιστεύω ότι δεν αντανάκλα το πραγματικό πεδίο δραστηριοτήτων του καθενός ξεχωριστά. Επειδή όμως ζούμε σε μια εποχή πολλαπλής σύγχυσης εγώ δέχομαι το ερώτημα και απαντώ κατ' αρχήν ΝΑΙ, μπορούν να εργάζονται και ξεχωριστά και μαζί. Το εύρος του αντικειμένου είναι τόσο μεγάλο που ο καθένας ξεχωριστά και οι δυο μαζί μπορούν να δουλέψουν και να συναναζητή-

* Δεν έγινε μαγνητοφώνηση των συζητήσεων του πάνελ.

** Ο Θ. Μ. είναι τεχνικός - εκπαιδευτικός. *Επικοινωνία*: Βάχου 8, Πλάκα, Τηλ. 55.35.456 και 32.42.990.

σουν παρεμβάσεις και επικούρηση κατά τη ρήση του κ. Δημητρώπουλου. Ο κοινωνικός λειτουργός έχει την κοινωνική εργασία όπως μέχρι τώρα σήμερα τη γνωρίζει και βέβαια ανανεώνει επί συγκεκριμένων υπαρκτών προβλημάτων (σωματικών και ψυχικών υγιεινής) ο δε σύμβουλος δίνει διέξοδο – προλαβαίνει. Θα μπορούσα να πω μαζί με τον εθελοντή προσερχόμενο κάποιες καταστάσεις μελούμενες κι αυτό βέβαια χωρίς καμιά προσωπική επιβολή.

Θα μπω τώρα σ' ένα θέμα που προσωπικά μ' ενδιαφέρει, αφού έχω αναλώσει αρκετά χρόνια δουλειάς πάνω σ' αυτό. Το θέμα αυτό είναι η κοινωνική δραστηριότητα στο χώρο των μεγάλων εργοστασίων:

Συμβουλευτική έχει κάνει η εταιρεία με σκοπό τη καθυπόταξη του ατόμου και του κέρδους ασφαλώς.

Συμβουλευτική κάνει το συνδικάτο με σκοπό που το καταστατικό ορίζει κι όχι μόνο. Είναι γνωστό σήμερα ότι οι συνδικαλιστικές παρατάξεις κομματικοποίησαν τους χώρους δουλειάς και μετατράπηκαν σε μάντρες κομματικής γραμμής.

Συμβουλευτική κάνει η εκάστοτε Κυβέρνηση με σκοπό καθαρά την πελαταιακή συναλλαγή.

Πιστεύω όμως ότι και οι τρεις κάνουν μια συμβουλευτική που συνθλίβουν τον απλό εργαζόμενο ο οποίος έχει ανάγκη το μεροκάματο για να ζήσει τον εαυτό του και την οικογένειά του. Καθυποτάσσεται στη σκέψη της απόλυσης και στη θέα της ανεργίας. Έτσι προσπάθησα μαζί μ' άλλους συναδέλφους να κάνουμε συμβουλευτική στο σπίτι καθ' ομάδες όχι στο στύλ της προσωπικής επιβολής αλλά στη συνανάλυση απ' όλους ώστε να αποδιώξουμε εμείς και οι άλλοι εργαζόμενοι αυτή την εξουσιαστική λογική που έχουν οι πάντες

όταν έχουν μια συγκεκριμένη θέση είτε διορισμένοι είναι είτε εκλεγμένοι.

Κυρίες και κύριοι.

Σήμερα προσεγγίστηκε το θέμα επιφανειακά και αν θέλετε κάναμε μια εννοιολογική προσέγγιση από πλευράς Συμβουλευτικής και «τετριμμένης δράσης» από πλευράς κοινωνικής εργασίας αφού δεν λάβαμε υπ' όψη ούτε τις κοινωνικές ούτε τις ιστορικές παραμέτρους.

Ο κόσμος της εργασίας των εργοστασίων και της υπαίθρου περνάει μια δύσκολη περίοδο επιβίωσης ανεξάρτητα από πια οπτική γωνία θέλει κανείς να το δει.

Οι κοινωνικοί λειτουργοί καλούνται να παίξουν τον πραγματικό και ουσιαστικό τους ρόλο χωρίς να προσαρμόζονται στους εκάστοτε κυβερνητικούς προϊσταμένους τους, εν όψει βέβαια πάντα της ετήσιας αξιολόγησής τους.

Καλώ όμως την Ελληνική Εταιρεία Συμβουλευτικής και προσανατολισμού – αφού είναι μη κερδοσκοπική εταιρεία – να δημιουργήσει τις προϋποθέσεις ώστε να παρέμβει δυναμικά τουλάχιστο στο χώρο των εργοστασίων και να δώσει τη δική του διάσταση τη οποία θεωρώ και πολύ ουσιαστική.

Έχω να κάνω δύο προτάσεις προς αυτή τη κατεύθυνση. Η πρώτη είναι να πρωτοστατήσει στη δημιουργία «εργαστηρίου κοινωνικής και ιστορικής μόρφωσης» όπου η συμβουλευτική θα έχει το μερίδιό της. Η δεύτερη πρόταση είναι η δημιουργία ραδιοφωνικού σταθμού συμβουλευτικής και κοινωνικής αρωγής όπου η διέξοδος και τα όποια προβλήματα να μπορούν όχι μόνο να εκφραστούν αλλά και να αλληλοβοηθούνται και να βρίσκουν την όποια λύση αρμόζει για τον άνθρωπο για την κοινωνία.

Συμβουλευτική: Έννοια-Σκοπός-Ειδικές Εφαρμογές

Είναι πολύ ευχάριστο και χρήσιμο να γίνονται τέτοιες επιστημονικές ημερίδες, όπου ακούγονται και συζητούνται θέσεις, ιδέες, εμπειρίες και προβληματισμοί για σύγχρονα θέματα επικούρησης του ανθρώπου, ο οποίος είναι εκ των πραγμάτων αναγκασμένος να ζει σε μια κοινωνία δύσκολη, πολύπτυχη, απαιτητική και αγχώδη.

Η Συμβουλευτική, ως ανθρωποκεντρική διαδικασία και λειτουργήμα, έχει προορισμό να επικουρεί τον άνθρωπο στις διάφορες φάσεις της ζωής του και ιδίως όταν έχει να αντιμετωπίσει διάφορα προβλήματα.

Κατά τη γνώμη μου, η Συμβουλευτική με τη γενική της έννοια, αποτελεί ένα μέρος, μία πτυχή του ρόλου καθενός, οποιαδήποτε και αν είναι η κοινωνική, επαγγελματική ή η επιστημονική αποστολή και δράση του. Το ζητούμενο όμως είναι τι είδους Συμβουλευτική και σε ποια έκταση και ποιότητα θα την προσφέρει καθένας, στα πλαίσια του βασικού του ρόλου. Ή ακόμα να καθοριστεί τεκμηριωμένα ότι η Συμβουλευτική και μάλιστα η συστηματική, δεν μπορεί να ασκείται απ' τον καθένα, αλλά από εξειδικευμένους επιστήμονες Συμβούλους.

Υπάρχουν βέβαια και ακούστηκαν κι εδώ σήμερα διάφορες απόψεις, οι οποίες μάλλον αφήνουν κάποια σύγχυση. Το φαινόμενο δεν είναι μοναδικό, ούτε ελληνικό μόνο. Είναι διεθνές, όπως είχε διαπιστωθεί και πριν δύο περίπου χρόνια σ' ένα διεθνές συνέδριο στο MANCHESTER της Αγγλίας, που ασχολήθηκε με το καθορισμό του ρόλου των υποστηρικτικών ειδικοτήτων της αγωγής και εκπαίδευσης (ψυχολόγων, κοινωνικών λειτουργιών, λογοθεραπευτών, εργοθεραπευτών κλπ.)

Εξάλλου η σύγχυση ρόλων και αρμοδιοτήτων επιτείνεται και από την αναγκαι-

ότητα διεπιστημονικής προσέγγισης των διαφόρων ανθρωποκεντρικών (ατομικών ή ομαδικών) προβλημάτων, τα οποία απαιτούν συμβουλευτική παρέμβαση για να βρουν τη λύση τους.

Συνεπώς, χωρίς επαγγελματικές αντιπαλότητες και ανταγωνισμούς, απαιτείται η πλήρης αποσαφήνιση των ρόλων και των αρμοδιοτήτων ή και συναρμοδιοτήτων των ανθρωποκεντρικών ειδικοτήτων, ώστε όχι μόνο να εξασφαλίζεται η καλύτερη δυνατή Συμβουλευτική, αλλά να ξεκαθαρίζει και η επιστημονική ταυτότητα κάθε ειδικότητας και να καρποφορεί η υπεύθυνη διεπιστημονική συνεργασία τους.

Ο τομέας της Ειδικής Αγωγής των παιδιών με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες, που τα τελευταία χρόνια στελεχώνεται πέρα από τους εκπαιδευτικούς, και με άλλους ειδικούς επιστήμονες, που στηρίζουν τα ειδικά εκπαιδευτικά προγράμματα (ψυχολόγους, κοινωνικούς λειτουργούς, επιμελητές, λογοθεραπευτές, φυσιοθεραπευτές και εργοθεραπευτές), μας έδειξε πως απαιτεί, στην καθημερινή πράξη, τη συνεργατική, συντονισμένη και διεπιστημονική προσέγγιση των διαφόρων κατά περίπτωση προβλημάτων συμπεριφοράς και δράσης κάθε παιδιού, για την παροχή της απαιτούμενης Συμβουλευτικής και επικούρησης. Έχω τη γνώμη ότι όλοι εμείς οι εμπλεκόμενοι σε συμβουλευτικές διαδικασίες, προς τους νέους κυρίως συνανθρώπους μας, δεν πρέπει να παρécουμε τις υπηρεσίες μας «κατά το δοκούν» ή ως «ελεuthεροi σκοπευτές», αλλά συντονισμένα και μέχρι εκεί που τα όρια των επιστημονικών αρμοδιοτήτων μας επιτρέπουν. Μονοπώληση της Συμβουλευτικής από ένα κλάδο, στα πλαίσια της εκπαίδευσης, είναι εξορισμού αδύνατη.

* Ο Σ. Ν. είναι Παιδαγωγός - Ειδικός Πρόεδρος στο Παιδαγ. Ινστιτούτο Διευθυντής Ειδικής Αγωγής στο ΥΠ.Ε.Π.Θ. - Επικοινωνία: Πολυτεχνείου 55, 141 21, Ν. Ηράκλειο, τηλ. 01-2821328.

ΣΥΜΒΟΥΛΕΥΤΙΚΗ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ ΣΤΑ ΠΛΑΙΣΙΑ ΤΟΥ Ο.Ν.Α. ΔΗΜΟΥ ΑΘΗΝΑΙΩΝ

Το 1983 ξεκίνησε την πορεία της μια ομάδα από Κοινωνικούς Λειτουργούς, Ψυχολόγους και Κοινωνιολόγους προκειμένου να δημιουργήσει τις προϋποθέσεις για την ανάπτυξη ενός προγράμματος πρωτογενούς πρόληψης της ψυχικής υγείας, του Οργανισμού Νεολαίας και Άθλησης του Δήμου Αθηναίων.

Ο Ο.Ν.Α. είναι Κοινωνικός φορέας που έχει σκοπό την προαγωγή και ανάπτυξη της σωματικής και πνευματικής, ηθικής και αισθητικής αγωγής των παιδιών νέων της Αθήνας, στα πλαίσια του ελεύθερου χρόνου τους.

Από το 1979 λοιπόν, άτυπα στο δυναμικό του Ο.Ν.Α. (τότε Κέντρα Νεότητας) προστέθηκε η παραπάνω ομάδα Κοινωνικών Επιστημόνων που αρχικά ασχολήθηκαν με τις σχολές γονέων (Συμβουλευτική μητέρων).

Από τότε, και μέχρι τώρα χρειάστηκε πολύ δουλειά, για επαγγελματικό «μεγάλωμα» της ομάδας μας απ' ενός, αλλά και για να κατανοήσει ο φορέας την αναγκαιότητα να δράσει στο επίπεδο αυτό αφετέρου.

Έτσι το 1989 ιδρύεται επίσημα τμήμα Κοινωνικής Υπηρεσίας στον Ο.Ν.Α. Αποτελείται από ένα Κεντρικό γραφείο συντονισμού, προγραμματισμού και εποπτείας της δουλειάς και εκτείνεται στα 7 Δημοτικά Διαμερίσματα της Αθήνας.

Κάθε μία από τις επτά Συμβουλευτικές Μονάδες είναι στελεχωμένες από δύο Κοινωνικούς Λειτουργούς και έναν Ψυχολόγο και στεγάζονται στα αντίστοιχα

Πολιτιστικά. (βλ. οργανόγραμμα).

Απευθύνεται σε όλους τους νέους του Δήμου Αθηναίων από 0 έως... χρόνων και σε όσους ασχολούνται με αυτούς.

Σκοπός της ομάδας μας είναι η δημιουργία οάσεων, – υγιών ανθρώπινων πυρήνων – που θα αντισταθούν στη διαρκώς εξαπλούμενη έρημο της αποξένωσης, της ανθρώπινης μοναξιάς, των ναρκωτικών, της εγκληματικότητας κλπ.

Η προσέγγιση του σκοπού κάθε χρόνο διαφοροποιείται, ανάλογα με:

1. Τις εκφρασμένες ανάγκες όπως αυτές προκύπτουν από την άμεση επαφή της ομάδας με την κοινότητα.

2. Τις αποκαδικτοποιημένες ανάγκες της Κοινότητας έτσι όπως η ομάδα τις ανιχνεύει πάλι μέσα από την επαφή της με αυτήν.

3. Την εκάστοτε κοινωνική πολιτική του φορέα.

Το πρόγραμμα δράσης μας για το 1991-1992 συνοψίζεται στα εξής:

1. Κοινωνική Εργασία με την Κοινότητα

Γνωριμία με φορείς-ανάπτυξη αμοιβαίου κλίματος εμπιστοσύνης. Διαλέξεις-σεμινάρια, εκδηλώσεις για θέματα που αφορούν τους νέους σε φορείς της γειτονιάς στα πλαίσια του Δήμου.

Διασύνδεση υπηρεσιών υγείας με την Κοινότητα.

Συνδιοργάνωση προγραμμάτων.

2. Συμβουλευτική με ομάδες Λειτουργούν:

* Η Μ. Π. είναι Κοινωνική Λειτουργός, στον ΟΝΑ του Δήμου Αθηναίων. Επικοινωνία: Πολιτιστικό Κέντρο, Ευελπίδων.

- Σεμινάρια μητέρων,
- Ομάδες πληροφόρησης, συζητήσεις, υποστήριξης εφήβων,
- Ομάδες παιδαγωγικού παιχνιδιού με παιδιά σχολικής ηλικίας.

Οι ομάδες λειτουργούν στο χώρο του Πολιτιστικού – όπου και η έδρα – και ανταποκρίνεται στις εκάστοτε εκφρασμένες ανάγκες των ατόμων που συμμετέχουν.

3. Κοινωνική, Συμβουλευτική Εργασία κατά περίπτωση

α. Προσπαθούμε να εντοπίσουμε το πρόβλημα του δημότη (που απευθύνεται σε μας).

β. Να δούμε εάν μπορούμε να βρούμε μαζί μια λύση σε μία ή περισσότερες συναντήσεις.

γ. Εάν χρειάζεται παραπέμπεται για πιο εξειδικευμένη βοήθεια, επειδή στα πλαίσια του Ο.Ν.Α. κάτω από την παρούσα δομή της Κοινωνικής Υπηρεσίας δεν παρέχουμε «θεραπεία».

4. Παράλληλα δημιουργούμε τις προϋποθέσεις, ώστε να είμαστε σε θέση να λειτουργούμε και σαν κέντρα Κοινωνικοπρονοιακής πληροφόρησης του δημότη.

ΣΧΟΛΙΑ:

Μια από τις δυσκολίες που έχει να

αντιμετωπίσει ο «ειδικός» δουλεύοντας στον Ο.Ν.Α. είναι η ευρύτητα του αντικείμενου που κάνει το ρόλο του πολυσύνθετο, αναφερόμενος ταυτόχρονα σε πολλά επίπεδα, δουλειάς με:

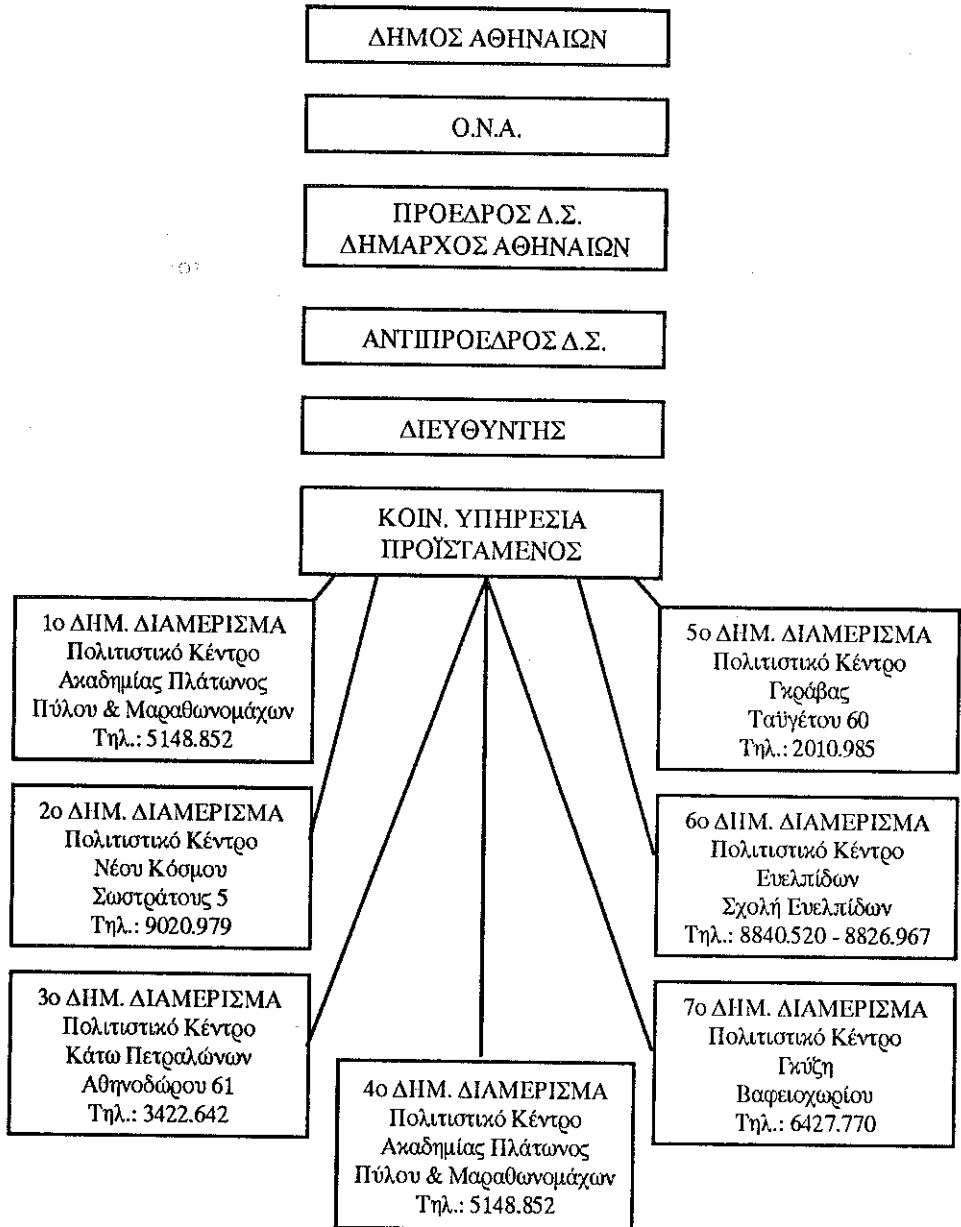
- Τον φορέα που ανήκει.
- Τους συναδέλφους άλλων ειδικοτήτων.
- Τους φορείς της Κοινότητας.
- Τις αρχές της Κοινότητας.
- Τους επαγγελματίες που ασχολούνται με το παιδί (δασκάλους, καθηγητές, νηπιαγωγούς) και τέλος τον απλό δημότη.

Ο αποκεντρωτικός χαρακτήρας επίσης της Υπηρεσίας σε συνδυασμό με την ανάγκη διατήρησης της συνοχής της, που δημιουργούν επιπλέον δυσκολίες.

Τέλος η διαπίστωση που κάναμε δουλεύοντας στην Κοινότητα, ότι οι άνθρωποι δεν εμπιστεύονται τους φορείς αλλά τα πρόσωπα, κάνουν ακόμη μεγαλύτερη την ανάγκη διαρκούς εκπαίδευσης του ειδικού στην οργάνωση της εσωτερικής τους πολυπλοκότητας.

Ανεξάρτητα δηλαδή από το πιο θεωρητικό μοντέλο χρησιμοποιεί καθένας δουλεύοντας με ανθρώπους, σημασία έχει ο ίδιος ο ειδικός, ο οποίος λειτουργεί σαν μοντέλο να ξέρει: «ποιος είναι, που πάει και γιατί».

Διάγραμμα

ΣΚΕΨΕΙΣ ΓΙΑ ΤΟΝ «ΚΑΘΗΓΗΤΗ ΣΕΠ»

Με την εισήγηση της κας Καλούρη καλύφθηκαν, κατά την άποψή μου με πληρότητα, τα κυριότερα θέματα γύρω από τη Συμβουλευτική στην Εκπαίδευση.

Η κα Καλούρη, μεταξύ άλλων, μίλησε για το ρόλο του λειτουργού Συμβουλευτικής-Προσανατολισμού στο Σχολείο και για την ιδιαιτερότητα της επαφής με τους μαθητές. Δεν σχολίασε όμως καθόλου το ερώτημα: «πού θα βρούμε τους λειτουργούς αυτούς». Η «πώς θα επιμορφώσουμε ουσιαστικά τους καθηγητές που ήδη εφαρμόζουν το Σχολικό Επαγγελματικό Προσανατολισμό». Οι περισσότεροι από τους παρόντες γνωρίζουμε ότι αυτό είναι το κυριότερο πρόβλημα που αντιμετωπίζουν οι υπεύθυνοι ΣΕΠ στις Νομαρχίες. Τα περισσότερα σχολεία δεν έχουν ούτε ένα καθηγητή με ειδική επιμόρφωση ή έστω επαρκή ενημέρωση στα θέματα του ΣΕΠ. Μετά τα ταχύρρυθμα σεμινάρια του 1982 και τα πεντάμηνα σεμινάρια ΣΕΠ από 1983-1986 η πολιτεία δεν έχει προχωρήσει σε συστηματική επιμόρφωση καθηγητών στο ΣΕΠ ή στη δημιουργία νέας ειδικότητας. Οι περισσότεροι υπεύθυνοι Σχολικού Επαγγελματικού Προσανατολισμού στις

Νομαρχίες οργανώνουν μονοήμερες ή διήμερες ενημερωτικές συναντήσεις των καθηγητών που εφαρμόζουν ΣΕΠ στην περιοχή ευθύνης τους. Στις συναντήσεις αυτές συνήθως παρουσιάζονται οι αρχές και οι στόχοι του ΣΕΠ, τα βιβλία πληροφόρησης και ο τρόπος αξιοποίησης από τους μαθητές, συζητούνται οι διδακτικές ενότητες από τα βιβλία του καθηγητή ΣΕΠ στις τάξεις εφαρμογής και τέλος προτείνονται τρόποι διοργάνωσης δραστηριοτήτων ΣΕΠ (συναντήσεις με γονείς, επισκέψεις σε χώρους εργασίας κλπ.). Ωστόσο, για λόγους που είναι σε όλους μας γνωστοί, το δυναμικό των καθηγητών αυτών αλλάζει σε μεγάλο ποσοστό κάθε χρόνο, με αποτέλεσμα να μην μπορεί να δημιουργηθεί σε κάθε σχολείο ένας πυρήνας 2-3 καθηγητών που ενδιαφέρονται για το θεσμό και πλουτίζουν τις γνώσεις τους συνεχώς.

Η έλλειψη στελεχών του ΣΕΠ είναι λοιπόν, κατά την άποψή μου, η κυριότερη αιτία για την υποβάθμιση του ΣΕΠ. Γιαυτό και θα ήθελα να παρακαλέσω να συζητήσουμε και το θέμα αυτό, ώστε να προτείνουμε κάποιες λύσεις που οπωσδήποτε θα βοηθήσουν στην αποδοτικότερη λειτουργία του θεσμού.

* Ο Π.Σ. είναι στην ομάδα ΣΕΠ του Παιδαγωγικού Ινστιτούτου. *Επικοινωνία*: Κ. Φλώρη 3, 113 63 Άνω Κυψέλη, τηλ. 88.28.095.

Η ΣΥΜΒΟΥΛΕΥΤΙΚΗ ΣΤΙΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ

Η Συμβουλευτική στο χώρο της Εκπαίδευσης (School Counseling) και της Ψυχολογίας (Counseling Psychology), βρίσκει εφαρμογή τόσο στο χώρο του Σχολείου και των Εκπαιδευτικών Ινστιτούτων όσο και στον Επαγγελματικό, στον χώρο των Επιχειρήσεων. Ιδιαίτερα σημαντική είναι η συμβολή της Συμβουλευτικής και του Προσανατολισμού ως επιστημονικής κατεύθυνσης στο χώρο των επιχειρήσεων συνδεδεμένη με την παραγωγή. Είναι ο σύνδεσμος ανάμεσα στην Εκπαίδευση και στην παραγωγή. Υπάρχουν πολλές εταιρείες στην Ελλάδα, οι οποίες είναι Σύμβουλοι Επιχειρήσεων, σε θέματα πρόσληψης και εκπαίδευσης προσωπικού.

Αυτές οι εταιρείες, συχνά διεθνούς φήμης, έχουν ποικίλα τμήματα, διαφορετικών αντικειμένων κάθε τμήμα· υπάρχει π.χ. εκπαιδευτικό, νομικό, Marketing κλπ. τμήμα. Αυτοί οι χώροι συνεργάζονται κατά βάση με ανθρώπους που έχουν κάνει ανώτατες σπουδές σε διάφορους χώρους (π.χ. οικονομολόγους, πολιτικούς μηχανικούς κλπ.) οι οποίοι όμως δεν έχουν κανένα υπόβαθρο συμβουλευτικής. Είναι απλά γνώστες ενός συγκεκριμένου χώρου επιστημονικού· αυτό δεν σημαίνει ότι μπορεί να κάνουν συμβουλευτική σε επιχειρήσεις· λείπει η γνώση της τεχνικής.

Οι ειδικευμένοι στον Επιστημονικό χώρο της Συμβουλευτικής θα έπρεπε να προσεγγίσουν εταιρείες και επιχειρήσεις

σαν τις παραπάνω και να εφαρμόζουν τη κατεύθυνση αυτή όχι θεωρητικά μα πρακτικά, μέσα στην παραγωγή και να δοκιμάσουν τα αποτελέσματα, ικανοποιώντας κατά αυτόν τον τρόπο, και το άτομο ως μονάδα και το σύνολο ως ομάδα.

Σύγκαιρα, θα πρέπει επίσης να τονισθεί ότι η επιστήμη της Συμβουλευτικής σέβεται τη μοναδικότητα και ιδιαιτερότητα της προσωπικότητας του ατόμου. Αυτό την ξεχωρίζει από ο,τιδήποτε άλλο που μπορεί να μοιάζει με Συμβουλευτική και να εφαρμόζεται στο σχολικό ή επαγγελματικό χώρο που όμως υποβάλλει και εκμεταλλεύεται την ανθρώπινη ύπαρξη. Ειδικά στο χώρο των επιχειρήσεων όπου τα συμφέροντα παίζουν πρωταρχικό ρόλο, οι λεγόμενοι «Σύμβουλοι» δεν σημαίνει ότι ανήκουν στη παραπάνω κατεύθυνση; Ο όρος «Σύμβουλος» χρησιμοποιείται εδώ μόνο κατά σχήμα, διότι η κυριολεξία του όρου σημαίνει ότι έχει σπουδαστεί η Συμβουλευτική σαν τεχνική και μεθοδολογία. Αναγνωρισμένοι χώροι όπως η World Bank, τα United Nations, η Task Force των Βρυξελλών κλπ. επιζητούν ανθρώπους ειδικευμένους σε χώρους της Συμβουλευτικής, και ιδιαίτερα στο χώρο της Εκπαίδευσης έτσι ώστε να δουλεuten κάποια projects και προγράμματα τα οποία συνδέονται άμεσα ή και έμμεσα με την παραγωγή.

* Η Ε.Φ. είναι πτυχιούχος του Harvard. *Επικοινωνία*: Παν. Μικροπούλου 26, 141 21 Ν. Ηράκλειο, τηλ. 2757.945.

Κύριε Πρόεδρε,
Κυρίες και Κύριοι,

Θερμά και ειλικρινή συγχαρητήρια οφείλονται στον Πρόεδρο της ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ ΣΥΜΒΟΥΛΕΥΤΙΚΗΣ ΚΑΙ ΠΡΟΣΑΝΑΤΟΛΙΣΜΟΥ Δρ. Ε. Γ. Δημητρόπουλο, καθώς επίσης και στον Πρόεδρο του ΣΥΝΔΕΣΜΟΥ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΛΕΙΤΟΥΡΓΩΝ ΕΛΛΑΔΟΣ κ. Π. Αλτάνη, οι οποίοι με τις άοκνες προσπάθειές τους μας παρουσιάζουν σήμερα την Επιστημονική αυτή Ημερίδα με θέμα ΣΥΜΒΟΥΛΕΥΤΙΚΗ-ΕΝΝΟΙΑ-ΣΚΟΠΟΣ-ΕΙΔΙΚΕΣ ΕΦΑΡΜΟΓΕΣ

Τέτοιου είδους προσπάθειες πρέπει να υποστηρίζονται από όλους μας και ειδικότερα από τους εκπαιδευτικούς, οι οποίοι διαρκώς μοχθούν για την ανύψωση της παιδείας και για την επιστημονική έρευνα. Αποδεικνύει ακόμη η παρούσα Επιστημονική Ημερίδα την σοβαρότητα, την επιμέλεια και τη συνεργασία των δύο αυτών Εταιρειών, ιδιότητες απαραίτητες για την επιτυχία της συγκεντρώσεως αυτής.

Με προσοχή άκουσα τους εισηγητές και με ενδιαφέρον παρακολούθησα τις εισηγήσεις τους. Στην πολυετή καριέρα μου αγαπώ τη θεωρία, αλλά ειλικρινά λατρεύω την πράξη, την εφαρμογή και επειδή η παρούσα επιστημονική Ημερίδα συμπεριλαμβάνει και ειδικές εφαρμογές, θεώρησα σκόπιμον να αναφέρω ορισμένες εμπειρίες μου από την Πατρίδα μας, από χώρες της Ευρωπαϊκής Κοινότητας που πρόσφατα επισκέφθηκα συμμετέχοντας στο Πρόγραμμα ΠΕΤΡΑ, και από τις Η.Π.Α.

1. Από την Πατρίδα μας

Η Καθηγήτρια και συνάδελφος Δρ. Ουρανία Αντωνοπούλου-Καλούρη μίλησε για την Συμβουλευτική στην Εκπαίδευση. Ανέφερε μάλιστα ότι στη Σ.Ε.Λ.Ε.Τ.Ε. λειτουργεί Τμήμα Συμβουλευτικής και Επαγγελματικού Προσανατολισμού από το έτος 1979. Σ' αυτό το σημείο θέλω να σταθώ λιγάκι και να εξηγήσω στο σεβαστό ακροατήριο σύντομα-πολύ σύντομα την ίδρυσή του, τις λειτουργίες και το έργο του, αφού και ο τίτλος της Ημερίδας δικαιολογεί αυτό. Όταν, πριν από 17 έτη, διορίσθηκα στην Παιδαγωγική Τεχνική Σχολή της ΣΕΛΕΤΕ το μόνο που υπήρχε τότε -σχετικά με την Συμβουλευτική- ήταν μια ταμπέλα με τις λέξεις ΓΡΑΦΕΙΟ ΟΔΗΓΗΤΙΚΗΣ. Υπήρχε όμως η σκέψη, η πρωτοπορία της λειτουργίας τέτοιου γραφείου από τον αείμνηστο Πέτρο Δέρα, γενικό Διευθυντή της ΣΕΛΕΤΕ.

Στην αρχή άτυπα και σιωπηλά άρχισα να εφαρμόζω τέστ Επαγγελματικών Διαφερόντων και προσωπικότητας -σταθμισμένα με τα Ελληνικά δεδομένα- στους σπουδαστές της Α.Σ.Ε.ΤΕ.Μ. και της ΠΑ.ΤΕ.Σ. και στη συνέχεια να εφαρμόζω την Συμβουλευτική. Η εφαρμογή των τέστ και της μεθόδου της Συμβουλευτικής με τις συνεντεύξεις ήταν πολύ επιτυχημένα και σέ σύντομο διάστημα οι σπουδαστές έδειξαν τεράστιο ενδιαφέρον για αυτά.

Το έτος 1979 με Υπουργική απόφαση ιδρύθηκε επίσημα αυτό που τότε ονομάστηκε Τμήμα Οδηγητικής και Σχολικού Επαγγελματικού Προσανατολισμού στη ΣΕΛΕΤΕ, που περιελάμβανε τότε τα Πρότυπα Λύκεια, την ΑΣΕΤΕΜ και την

* Ο Μ.Χ. είναι Καθηγητής στην Παιδαγωγική Τεχνική Σχολή της ΣΕΛΕΤΕ. *Επικοινωνία*: Βρύαντος 21, Κυψέλη, 113 64 Αθήνα, Τηλ. 8620265.

ΠΑΤΕΣ.

Έκτοτε και μέχρι σήμερα 12.000 (Δώδεκα χιλιάδες) σπουδαστές και μετεκπαιδευόμενοι πτυχιούχοι Μέσων, Ανώτερων και Ανώτατων Σχολών εξυπηρετήθηκαν συμπληρώνοντας σχετικά ερωτηματολόγια και τεστ και συνεργαζόμενοι μαζί μου πήραν σχετική βοήθεια. Πολλοί ενδιαφερόμενοι πήραν πληροφορίες για σπουδές στο Εξωτερικό, αξιολόγησαν τα ενδιαφέροντά τους, μελέτησαν την προσωπικότητά τους, ξεκαθάρισαν την εικόνα του εαυτού τους, διευκόλυναν τις ανθρώπινες σχέσεις τους, συζήτησαν προβλήματα άγχους και διηγήθηκαν προβληματισμούς της παιδικής και εφηβικής τους ηλικίας. Ο χρόνος δεν μου επιτρέπει να αναφέρω λεπτομέρειες. Τολμώ όμως να πω ότι η Σχολή μας πρωτοπορεί, γιατί πριν 17 χρόνια πρόσφερε και προσφέρει τέτοιου είδους υπηρεσίες σε μαθητές Λυκείων, σε σπουδαστές και μετεκπαιδευόμενους. Η Συμβουλευτική στο γραφείο αυτό βρίσκει την εφαρμογή της με επιμονή, με ζήλο και με όλες τις ιδιότητες που διέπουν την επιστημονική αυτή διαδικασία για την αυτογνωσία, την κοινωνική προσαρμογή και γενικά την βοήθεια του ατόμου.

2. Από Ευρωπαϊκές Χώρες

α) Στη Δημοκρατία της Νότιας Ιρλανδίας και συγκεκριμένα στο Πανεπιστήμιο ΛΙΜΕΡΙΚ.

Η Συμβουλευτική βρίσκει και εδώ την απόλυτη εφαρμογή της. Το Τμήμα της Συμβουλευτικής του Πανεπιστημίου ασχολείται, με ατομική και ομαδική Συμβουλευτική, με τον έλεγχο του στρες, με την ανάπτυξη της Προσωπικότητας, με δεξιότητες μελέτης και με ομαδικές δραστηριότητες. Ειδικότερα τα προβλήματα τα οποία αντιμετωπίζει το γραφείο της Συμβουλευτικής, όπως μας έγιναν γνωστά από τους ειδικούς του γραφείου είναι τα εξής: Αποχωρισμός των φοιτητών από τις

οικογένειές τους, ψυχογενής ανορεξία, φτωχή εικόνα του εαυτού, φτωχή επικοινωνία, διατήρηση του γοήτρου του ατόμου ως προς τη βαθμολογία, αγώνας για να αισθάνεται κανένας άξιος και καλός, κατάθλιψη, αβεβαιότητα για την επαγγελματική σταδιοδρομία, αδυναμία να εννοήσει τα μαθήματα, προσβολές πανικού, σεξουαλικές δυσλειτουργίες, προβλήματα ταυτότητας κ.τ.λ.

β) Στην Κοπεγχάγη, πρωτεύουσα της Δανίας, επισκέφθηκα Ίδρυμα προβληματικών ατόμων, το οποίο ιδρύθηκε πριν από 20 χρόνια και προσφέρει τις υπηρεσίες της Συμβουλευτικής στους 150 πελάτες του. Οι σκοποί του ιδρύματος είναι να καλλιεργήσουν την προσωπικότητα του ατόμου σε τέτοιο βαθμό ούτως ώστε να μειώσουν τις επαφές των πελατών στα Νοσοκομεία. Στη συνέχεια δίνουν στον πελάτη την ευκαιρία να συμμετέχει στην εργασία και στην κοινωνία και να μαθαίνει πρακτική της κοινωνικής προσαρμογής.

Τα προβλήματα που παρουσιάζονται στα άτομα που επισκέπτονται το Ίδρυμα αυτό είναι τα εξής: Ψυχώσεις, νευρώσεις, μελαγχολία, σχιζοφρένεια, μεθοριακή κατάσταση κ.τ.λ.

Η Συμβουλευτική υπηρεσία προσφέρεται και εδώ αφειδώς, καθότι οι ειδικοί προσπαθούν με την εύρεση των διαφερόντων των ατόμων αυτών να τα απασχολούν σε τομείς εργασίας ή δραστηριότητας που αρέσκονται τα ίδια τα άτομα και να αισθάνονται έτσι τη χαρά της δημιουργίας και της επιτυχίας.

3. Από τις Η.Π.Α.

α) Το Κέντρο Συμβουλευτικής στο Πανεπιστήμιο της Βορείου Καρολίνας στην πόλη Σάρλοτ. Το Κέντρο αυτό, όπως διεπίστωσα κατά την επίσκεψή μου το έτος 1988, προσφέρει ατομική και ομαδική Συμβουλευτική στους φοιτητές που φοιτούν. Συνήθως προσφέρει υπηρεσίες για

τον έλεγχο του στρέψ, για τις διαπροσωπικές σχέσεις, για μελαγχολία κ.τ.λ. Ομαδική Συμβουλευτική γίνεται για επαγγελματικό Προσανατολισμο, για την καταπολέμηση του άγχους, για την καλλιέργεια αυτοπεποίθησης, για ομοφυλόφιλους, για διαταραχές στο φαγητό, για φοιτητές μειονοτήτων, για μετεκπαιδευόμενους φοιτητές, ή για φοιτητές που διέκοψαν τις σπουδές τους και επανέρχονται για την συνέχιση των σπουδών τους. Λειτουργεί ειδική υπηρεσία για την αξιολόγηση των φοιτητών με ερωτηματολόγια και διάφορα τεστ. Οι φοιτητές ενθαρρύνονται να επισκέπτονται το Κέντρο Συμβουλευτικής. Οι υπεύθυνοι του γραφείου Συμβουλευτικής είναι κάτοχοι Διπλωμάτων Μάστερ και Διδασκτορικών.

β) Στο Πολιτειακό Πανεπιστήμιο Ράτκερς, στο Πανεπιστήμιο Ντρίου, στα Κολλέγια Μάμουθ και Μπροκνταέηλ της Πολιτείας του Νιού Τζέρσυ υπάρχουν υποδειγματικές υπηρεσίες για σχετικά προβλήματα στο προσωπικό και στους φοιτητές. Η επίσκεψή μου κατά τα έτη 1991 και 1992 με έπεισε ότι τέτοια γραφεία είναι απαραίτητα μέσα στις κοινωνίες του αιώνα μας που είναι γεμάτη από

αγωνία, από νέες ανθρώπινες σχέσεις, από νέες ανακαλύψεις και αύξηση επαγγελμάτων και ειδικοτήτων.

Υπήρξα πάντοτε κήρυκας ιδρύσεως γραφείων Συμβουλευτικής στην Πατρίδα μας και πιστεύω ακράδαντα ότι κάθε Δημοτικό σχολείο, γυμνάσιο, Λύκειο, ανώτερη και ανώτατη Σχολή πρέπει να έχει Γραφείο Συμβουλευτικής καλά διοργανωμένο για να μπορέσουμε στη μεταβαλλόμενη κοινωνία του σήμερα να ανταποκριθούμε πληρέστερα και περισσότερο επιτυχημένα. Τα γραφεία αυτά να λειτουργούν, όχι με άτομα που η μόρφωσή τους είναι ελλιπής στα θέματα της Συμβουλευτικής, αλλά από άτομα που έχουν τη σχετική κατάρτιση, την εμπειρία και τη διάθεση, το ενδιαφέρον και την επιθυμία για την επισημονική έρευνα, τον έρωτα και την ειλικρινή αγάπη προς τον συνάνθρωπό τους.

Η Εταιρεία Συμβουλευτικής ΚΑΙ Προσανατολισμού έχει ήδη συμβάλει με συνέδρια και ημερίδες όπως η παρούσα στην επιδίωξη των σκοπών της Συμβουλευτικής. Ας προχωρήσει με βήμα σταθερό για να έχουμε την αναμενόμενη ελπίδα για ένα καλύτερο αύριο.

ΠΡΟΣΑΝΑΤΟΛΙΣΜΟΣ, ΣΥΜΒΟΥΛΕΥΤΙΚΗ ΚΑΙ ΨΥΧΟΛΟΓΙΚΗ ΣΤΗΡΙΞΗ ΤΩΝ ΣΠΟΥΔΑΣΤΩΝ ΣΤΗ ΣΕΛΕΤΕ

ΜΙΑ ΣΗΜΑΝΤΙΚΗ ΠΟΛΥΧΡΟΝΗ ΠΡΩΤΟΠΟΡΙΑ

Η Σχολή Εκπαιδευτικών Λειτουργών Τεχνικής και Επαγγελματικής Εκπαίδευσης (ΣΕΛΕΤΕ) ίσως δεν είναι για τους πολλούς πολύ γνωστή. Εν τούτοις, από τό 1959 που ιδρύθηκε, είναι μια απ' τις βασικές σχολές παραγωγής εκπαιδευτικών στη χώρα μας, και η μόνη που εκπαιδεύει και επιμορφώνει εκπαιδευτικούς για την Επαγγελματική Εκπαίδευση, είτε μέσω της Παιδαγωγικής Τεχνικής Σχολής της (ΠΑ.ΤΕ.Σ.), είτε μέσω της Ανωτέρας Σχολής Εκπαιδευτικών Τεχνολόγων Μηχανικών της (Α.Σ.Ε.ΤΕ.Μ.), που είναι οι δύο κύριες επιμέρους Σχολές που περιλαμβάνει η ΣΕΛΕΤΕ.

Πέρα απ' την παραπάνω μοναδικότητά της, και πέρα από το γνωστό έργο της και τις σοβαρές πρωτοβουλίες της στο χώρο της εκπαίδευσης και επιμόρφωσης των εκπαιδευτικών, η ΣΕΛΕΤΕ έχει πρωτοστατήσει και αναφορικά με διάφορες λειτουργίες σχετικές με το θεσμό "Συμβουλευτική - Προσανατολισμός" κάτι που επίσης είναι ελάχιστα γνωστό στο ευρύ κοινό γιατί, μέσα στ' άλλα, η ΣΕΛΕΤΕ είναι μία Σχολή που το πολύπλευρο και σοβαρό έργο της το επιτελεί με αθόρυβο τρόπο και χωρίς τυμπανοκρουσίες και με ελάχιστη διάθεση διαφήμισής του.

Οι πρωτοποριακές αυτές λειτουργίες σκιαγραφούνται στις δύο ενότητες που ακολουθούν

1. Πρώτα απ' όλα, εδώ και τριανταπέντε χρόνια οι εκπαιδευτικοί που σπουδάζουν στη ΣΕΛΕΤΕ και που διορίζονται στα σχολεία που παρέχουν Τεχνική και

Επαγγελματική Εκπαίδευση στη χώρα μας (σήμερα ΤΕΛ-ΤΕΣ-ΕΠΛ δημοσίου και ιδιωτικού τομέα) προβλέπεται από το Αναλυτικό Πρόγραμμα και διδάσκονται ξεχωριστό *οργανωμένο μάθημα* "Συμβουλευτική-Προσανατολισμός" (με διάφορους κατά καιρούς τίτλους). Έτσι, οι εκπαιδευτικοί που διορίζονται στην ΤΕΕ είναι οι μόνοι που ανέκαθεν έχουν ένα μικρό μεν αλλά σταθερό υπόβαθρο στον θεσμό αυτό. Η διδασκαλία δε, συνδυασμένη με τα σοβαρά διδακτικά εγχειρίδια που διανέμονται από τη Σχολή στους σπουδαστές, αλλά και με γνώσεις ψυχολογίας και παιδαγωγικής που διοχετεύονταν μέσω των υπόλοιπων μαθημάτων του προγράμματος, στοιχειοθετούν μια καλή εισαγωγική ενημέρωση σχετική με τις λειτουργίες και τις δεξιότητες του θεσμού "Συμβουλευτική-Προσανατολισμός".

2. Εδώ και δεκαπέντε περίπου χρόνια στη ΣΕΛΕΤΕ, ίσως για πρώτη φορά σε εκπαιδευτικό ίδρυμα τέτοιας αποστολής, έχει νομοθετηθεί μέριμνα για τον Προσανατολισμό, τη Συμβουλευτική και την Ψυχολογική στήριξη των σπουδαστών της ΣΕΛΕΤΕ.

Για το σκοπό αυτό έχουν από τότε ιδρυθεί:

(1) το Τμήμα Συμβουλευτικής και Προσανατολισμού και

(2) το Εργαστήριο Ψυχολογίας και Παιδαγωγικής.

Από τους σκαπανείς των πρακτικών εφαρμογών της Συμβουλευτικής και της Ψυχολογίας στο χώρο της ΣΕΛΕΤΕ, και ένας απ' τους βασικούς θεωρητικούς των

αντικειμένων, είναι και ο αείμνηστος Πέτρος Δέρας.

Μερικές από τις δραστηριότητες που, αθόρυβα αλλά ουσιαστικά, υλοποιούνται στο πλαίσιο των δύο παραπάνω φορέων συνοψίζονται παρακάτω.

α. *Ψυχολογική στήριξη και Συμβουλευτική* των ιδίων των σπουδαστών της ΣΕΛΕΤΕ (μέχρι πρότινος και των μαθητών των Προτύπων Σχολών Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης της ΣΕΛΕΤΕ) προκειμένου να μπορέσουν να διαπιστώσουν και να αντιμετωπίσουν με επιτυχία διάφορα οικογενειακά, ψυχολογικά, συναισθηματικά, επαγγελματικά, εκπαιδευτικά κοινωνικά κ.λπ προβλήματά τους.

Προβλήματα που έχει διαπιστωθεί ότι αντιμετωπίζουν, και στα οποία χρειάστηκε σε εκατοντάδες περιπτώσεις παρέμβαση βοήθειας, είναι ενδεικτικά: προβλήματα οικογενειακά, συναισθηματικά, κοινωνικά, διαπροσωπικών σχέσεων, απομόνωσης ομοφυλοφιλίας, εξεταστικού άγχους, φοβίας, σεξουαλικών δυσκολιών, δυσκολίες μελέτης, σχολική αποτυχία, λανθασμένες εκπαιδευτικές και επαγγελματικές επιλογές, αβεβαιότητα για το μέλλον κ.τ.λ.

Τα μέσα που έχουν χρησιμοποιηθεί στις διαδικασίες αυτές παρέμβασης ποικίλλουν σε μεγάλο βαθμό, και κυμαίνονται από ψυχομετρικές τεχνικές μέχρι κλινικές προσεγγίσεις. Έχει γίνει παραπομπή σε πιο οργανωμένους φορείς και χώρους και έχει ζητηθεί η βοήθεια ειδικών, όπως γιατρών διαφόρων ειδικοτήτων, ψυχιάτρων κ.λπ.

β. *Προσανατολισμός* των σπουδαστών και μαθητών, κυρίως εκπαιδευτικός, επαγγελματικός και κοινωνικός.

γ. *Ψυχομετρική εξέταση* ατόμων, τόσο για λόγους ατομικής βοήθειας όσο και για λόγους μάθησης, άσκησης και εξοικείωσης με τα ψυχομετρικά τεστ, διαφόρων ειδών.

δ. *Οργάνωση σεμιναρίων, εργαστηρίων (workshops)* σχετικών με θέματα ψυχολογίας και Συμβουλευτικής, καθώς και συμμε-

τοχή σε τέτοιες πρωτοβουλίες άλλων φορέων, διαλέξεις πάνω σε σχετικά θέματα κ.λπ.

ε. *Βοήθεια προς συναδέλφους* σχολείων της Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης για υλοποίηση του μαθήματος ΣΕΠ και αντιμετώπιση περιπτώσεων που απαιτούσαν υψηλής ειδίκευσης παρέμβαση.

στ. *Συνεργασία με την ΕΛ.Ε.ΣΥ.Π.* στην οργάνωση διαφόρων εκδηλώσεων, με κορύφωση την συνοργάνωση (ΣΕΛΕΤΕ και ΕΛΕΣΥΠ) του Γ' Πανελλήνιου Συνεδρίου Συμβουλευτικής-Προσανατολισμού το 1990, στην Αθήνα, που είχε ως γενικό θέμα του: "ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΚΑΙ ΑΓΟΡΑ ΕΡΓΑΣΙΑΣ - ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗ ΚΑΙ Ο ΡΟΛΟΣ ΤΟΥ ΠΡΟΣΑΝΑΤΟΛΙΣΜΟΥ ΕΝ ΟΨΕΙ ΤΗΣ ΕΝΙΑΙΑΣ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗΣ ΑΓΟΡΑΣ"

ζ. *Καθοδήγηση σπουδαστών στην εκπόνηση πτυχιακών εργασιών* πάνω σε θέματα σχετικά με προσανατολισμό και Συμβουλευτική και διάφορους άλλους τομείς της ψυχοπαιδαγωγικής.

Όπως φαίνεται από την παραπάνω σύννοψη η ΣΕΛΕΤΕ έχει υπάρξει πρωτοπόρος Σχολή σε διάφορες δραστηριότητες σχετικές με τις λειτουργίες του Θεσμού "Συμβουλευτική - Προσανατολισμός", και σεμνύεται ότι έχει συμβάλει ουσιαστικά στην προώθηση αυτού του Θεσμού στη χώρα μας και ακόμη περισσότερο στην εφαρμογή του στην εκπαίδευση.

Εξάλλου, από τη ΣΕΛΕΤΕ Θεσσαλονίκης, όπου υπηρετούσε ως Διευθυντής της, ξεκίνησε το 1984 την προσπάθεια ίδρυσης της ΕΛ.Ε.ΣΥ.Π. ο ιδρυτής και πρόεδρος της.

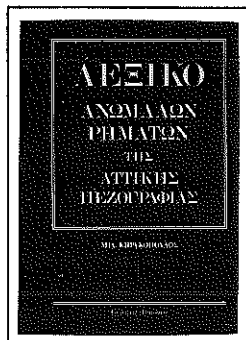
Χαιρόμαστε, δε, που βλέπουμε ότι έστω και με καθυστέρηση πολλών ετών άλλοι φορείς (π.χ. μερικά πανεπιστήμια και ΤΕΙ) τείνουν να την μιμηθούν παίρνοντας διάφορες πρωτοβουλίες στο χώρο της Συμβουλευτικής και του Προσανατολισμού, και οργανώνοντας ανάλογες υπηρεσίες και ανάλογα προγράμματα.

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΓΡΗΓΟΡΗ

ΣΟΛΩΝΟΣ 71 και 73 • 106 79 ΑΘΗΝΑ

Σοβαρή και υπεύθυνη παρουσία στο χώρο του βιβλίου

ΝΕΕΣ ΕΚΔΟΣΕΙΣ

ΑΡΑΒΑΝΗΣ Γ., Κοινωνιολογικές βάσεις της εκπαίδευσης
ΔΗΜΗΤΡΟΠΟΥΛΟΣ ΕΥΣΤ., Σχολικός εκπαιδευτικός και επαγγελματικός προσανατολισμός και συμβουλευτική
ΔΗΜΗΤΡΟΠΟΥΛΟΣ ΕΥΣΤ., Συμβουλευτική και συμβουλευτική ψυχολογία. Η θεωρία της, η πράξη της, οι εφαρμογές της
ΕΛ.Ε.ΣΥ.Π. Επιστημονική έκδοση Ελλην. Εταιρείας Συμβουλευτικής και Προσανατολισμού, τεύχος 20-21

ΚΗΡΥΚΟΠΟΥΛΟΣ Μ., Λεξικό ρημάτων της Αττικής πεζογραφίας
ΚΙΟΥΠΚΙΟΛΗΣ Κ., Ιδεολογικές προσεγγίσεις Α' τόμ. Γ' έκδοση
ΚΟΣΜΟΠΟΥΛΟΣ Α., Το σχολείο πέθανε, ζήτω το σχολείο του προσώπου

ΜΑΝΔΑΛΟΣ Θ., Έκθεση – δοκίμιο – Αναλυτική μεθοδολογία – θέματα σύγχρονου προβληματισμού Γ' έκδοση

ΜΙΛΛΕΟΥΝΗΣ ΕΥ., Ιστορικά ανέκδοτα Β' έκδοση

ΜΠΕΓΖΟΣ Μ., Δοκίμια φιλοσοφίας της θρησκείας. Μεταμοντερνισμός και εσχατολογία Β' έκδοση

ΞΗΡΟΦΩΤΟΣ Θ., Βιβλίο αξιολόγησης μαθητή

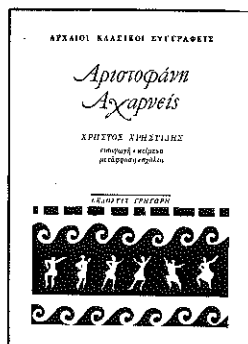
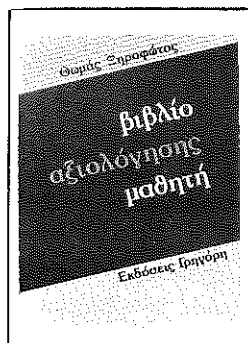
ΟΥΣΚΑΤΕΣΚΟΥ Χ., Συνοπτική ιστορία και θεωρία του πολιτισμού

ΣΟΛΔΑΤΟΣ Χ., Η εκπαιδευτική και πνευματική κίνηση του ελληνισμού της Μικράς Ασίας. Τόμοι τρεις

ΣΠΥΡΟΠΟΥΛΟΣ Η., Τα αρχαία ελληνικά στο Γυμνάσιο και το Λύκειο

ΣΠΥΡΟΠΟΥΛΟΣ Η., Σοφοκλή Οιδίποδας τύραννος. Ερμηνευτική προσέγγιση. Δέκατη έκδοση

ΧΡΗΣΤΙΔΗΣ Χ., Αριστοφάνη Αχαρνείς. Εισαγωγή – Κείμενο – Μετάφραση – Σχόλια

ΚΥΚΛΟΦΟΡΟΥΝ ΤΟ ΦΘΙΝΟΠΩΡΟ

ΖΕΥΓΩΛΗΣ Γ., Αρχαία ελληνικά θέματα, Β' έκδοση

ΧΟΥΡΔΑΚΗ Μ., Οικογενειακή ψυχολογία, Β' έκδοση

ΧΟΥΡΔΑΚΗ Μ., Наркωτικά – Πρόληψη

Ζητείστε τα στα βιβλιοπωλεία Αθηνών και επαρχιών και στο

ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΟ ΚΑΣ. ΓΡΗΓΟΡΗ

ΣΟΛΩΝΟΣ 71 • 106 79 ΑΘΗΝΑ

ΤΗΛ. 3629684 FAX 3625476

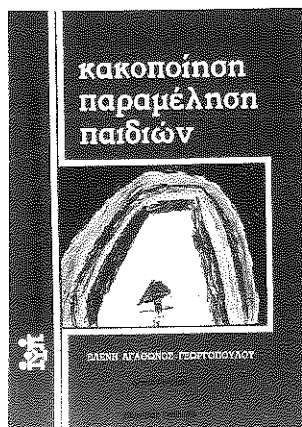
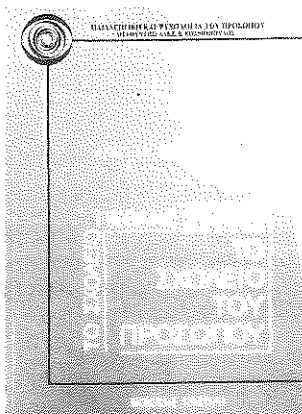
ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΟ ΓΡΗΓΟΡΗ

- Σοβαρή και υπεύθυνη παρουσία στο χώρο του βιβλίου
- 35 χρόνια παράδοση και πείρα στο καλό εκπαιδευτικό και επιστημονικό βιβλίο

Λειτουργούν πλήρως ανεπτυγμένα τμήματα :

- ΘΕΟΛΟΓΙΑ
- ΦΙΛΟΣΟΦΙΑ
- ΚΛΑΣΙΚΗ ΦΙΛΟΛΟΓΙΑ
- ΚΕΙΜΕΝΑ : ΚΛΑΣΙΚΑ, ΒΥΖΑΝΤΙΝΑ, ΠΑΤΕΡΙΚΑ
- ΙΣΤΟΡΙΑ - ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΑ
- ΨΥΧΟΛΟΓΙΑ - ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΗ
- ΔΙΔΑΚΤΙΚΗ ΓΕΝΙΚΗ - ΕΙΔΙΚΗ
- ΔΙΔΑΚΤΙΚΑ ΒΟΗΘΗΜΑΤΑ ΓΙΑ ΤΟΝ ΚΑΘΗΓΗΤΗ
- ΝΗΠΙΑΚΗ ΑΓΩΓΗ
- ΠΑΙΔΙΚΗ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ
- ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΚΑΙ ΞΕΝΗ
- ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΑ ΠΕΡΙΟΔΙΚΑ - ΕΠΕΤΗΡΙΔΕΣ κ.λ.π.

Αποστέλλονται με ταχυδρομική αντικαταβολή βιβλία όλων των εκδοτικών οίκων, με επώνυμες αποδείξεις για το επίδομα προμήθειας βιβλίων

ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΟ ΓΡΗΓΟΡΗ

Σόλωνος 71, Αθήνα 106-79
Τηλ. 3629684 - FAX 3625476

K^o: Kyrindus

5913739

ISSN 1105-2449